

Na temelju članka 4. i članka 19. stavak 1. Zakona o osnovnom školstvu ("Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke", broj:6/04, 8/04 i 8/08) ministar prosvjete, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke, donosi

ODLUKU

o donošenju Nastavnog plana i programa na hrvatskome jeziku za osnovne škole za učenike/učenice s posebnim potrebama

I.

Ovom Odlukom donosi se Nastavni plan i program na hrvatskome jeziku za osnovne škole u Bosni i Hercegovini za učenike/učenice s posebnim potrebama za područje Županije Zapadnohercegovačke.

II.

Nastavni plan i program iz točke I. ove Odluke primjenjivat će se od početka školske 2010./2011. godine u Županiji Zapadnohercegovačkoj.

III.

Nastavni plan i program iz točke I. ove Odluke sastavni je dio ove Odluke.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u Narodnim novinama Županije Zapadnohercegovačke.

Bosna i Hercegovina
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA
MINISTARSTVO PROSVJETE, ZNANOSTI,
KULTURE I ŠPORTA

Broj:07-01-92/10
Široki Brijeg, 05. veljače 2010.

MINISTAR
Vjekoslav Čamber

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM NA HRVATSKOM
JEZIKU ZA OSNOVNE ŠKOLE U
BOSNI I HERCEGOVINI ZA UČENIKE/UČENICE
S POSEBNIM POTREBAMA
ZA PODRUČJE ŽUPANIJE
ZAPADNOHERCEGOVAČKE**

SADRŽAJ

1. UVOD

1.1. Učenici s posebnim obrazovnim potrebama.....	2
1.2. Individualizirani odgojno-obrazovni program.....	6
1.3. Uvodne napomene za rad s učenicima s posebnim potrebama.....	8

2. SADRŽAJNA I METODIČKA UPUSTVA

2.1. Posebnosti u radu s učenicima s oštećenjem vida.....	9
2.2. Posebnosti u radu s učenicima s oštećenjem sluha	12
2.3. Posebnosti u radu s učenicima s poremećajem glasovno – govorne komunikacije.....	16
2.4. Posebnosti u radu s učenicima s motoričkim poremećajem i kroničnim bolestima	20
2.5. Posebnosti u radu s učenicima s sniženim intelektualnim sposobnostima.....	23
2.6. Posebnosti u radu s učenicima s poremećajem pažnje /hiperaktivnost	26
2.7. Posebnosti u radu s učenicima sa specifičnim teškoćama u učenju	27
2.8. Posebnosti u radu s učenicima s poremećajem u ponašanju i emocionalnom ponašanju.....	33
2.9. Posebnosti u radu s učenicima s poremećajem iz autističnog spektra.....	35

3. NASTAVNI PLAN ZA PROVEDBU NASTAVNOG PROGRAMA

37

NASTAVNI PROGRAM

HRVATSKI JEZIK.....	38
LIKOVNA KULTURA.....	74
GLAZBENA KULTURA.....	89
MATAMATIKA.....	107
PRIRODA I DRUŠTVO.....	123
TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	142

1.UVOD

1.1.UČENICI S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

Ovaj nastavni plan i program primjenjuje se u obrazovanju učenika/učenica s posebnim potrebama koji nastavu pohađaju u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama ili posebnim odjelima.

Učenikom s posebnim obrazovnim potrebama smatra se svako dijete koje ima teškoće u učenju (znatno veće od svojih vršnjaka), zbog čega mu je potrebna posebna odgojno-obrazovna podrška.

Prema važećoj orijentacijskoj Listi vrsta i stupnjeva teškoća u razvoju (Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama, Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke br. 8/06) vrste teškoća u razvoju su:

1. oštećenje vida
2. oštećenje sluha
3. poremećaji govorno-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju
4. tjelesni invaliditet i kronične bolesti
5. mentalna retardacija
6. poremećaji u ponašanju uvjetovani organskim faktorima ili progredirajućim psihopatološkim stanjem
7. autizam
8. postojanje više vrsta i stupnjeva teškoća u psihofizičkom razvoju

Suvremena škola pretpostavlja integraciju djece s posebnim obrazovnim potrebama.

Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom kao i Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece predviđaju niz mjera u području obrazovanja usmjerenih odgojno obrazovnoj integraciji djece s posebnim obrazovnim potrebama: stručno usavršavanje učitelja, međuresorna suradnja i suradnja s civilnim sektorom, osuvremenjivanje nastavnih planova i programa, mobilne službe podrške i dr.

Konvencija o pravima djeteta zalaže se za potpun i dostojanstven život djece s posebnim obrazovnim potrebama u društvenoj zajednici. Odbor UN-a za prava djece, koji prati izvršenje Konvencije u zemljama članicama, dao je preporuke za unapređenje prava i zaštite djece, predviđeno za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama besplatno i obvezno osnovnoškolsko obrazovanje, s težištem školovanja u blizini mjesta stanovanja, čime se osigurava pravo djece na odrastanje u vlastitoj obitelji.

Pretpostavke za ostvarivanje suvremenih pristupa učenicima s posebnim obrazovnim potrebama, među ostalim, podrazumijevaju promjene u terminologiji, uvođenju raznolikih sadržaja i oblika rada, osposobljenosti učitelja i promjene unutar zakonskih odredbi. Pozornost se usmjerava na mogućnosti i potrebe učenika, individualizaciju odgojno obrazovnoga rada, te osiguravanje dodatne podrške učenicima primjenom rehabilitacijskih programa, uključivanjem osposobljenih asistenata u nastavi i dr.

Najveći broj učenika s posebnim obrazovnim potrebama potpuno je integriran u redovite razredne odjele, i to tako da u jednom razrednom odjelu mogu biti najviše tri učenika s posebnim obrazovnim potrebama.

Pravilnikom o broju učenika u razrednom odjelu u osnovnoj školi (Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke, 12/99) utvrđeno je da razredni odjel u koji je uključen jedan učenik s posebnim obrazovnim potrebama može imati najviše ukupno 28 učenika, razredni odjel u koji su uključena dva učenika s posebnim obrazovnim potrebama može imati najviše 26 učenika, a razred s tri učenika s posebnim obrazovnim potrebama može imati najviše 24 učenika.

Pravilnikom o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama (Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke br. 8/06) utvrđeni su primjereni oblici školovanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama.

U slijedećem tekstu navodi se Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama (NN ŽZH, 8/06).

Učenici s lakšim teškoćama u razvoju u pravilu se uključuju u redovite razredne odjele te svladavaju redovite nastavne programe uz individualizirane postupke s obzirom na posebne potrebe koje učenik ima ili prilagođene programe sukladne njihovim sposobnostima.

Oblici rada koji se nude unutar osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja za učenike s posebnim obrazovnim potrebama provode se u:

Redovitim osnovnim školama

a. potpuna integracija (redoviti razredni odjeli)

- po redovitom programu uz individualizaciju
- po prilagođenom programu

b. djelomična integracija

- redoviti razredni odjeli – predmeti iz područja kultura
- posebni razredni odjeli – obrazovni predmeti po posebnom programu

c. posebni odjeli s posebnim programima

Posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama

- po redovitom programu
- po prilagođenom programu
- po posebnom programu

Za učenike sa senzoričkim i motoričkim oštećenjima (vida, sluha, tjelesna oštećenja) koji su potpuno integrirani u redovite razredne odjele organizira se nakon nastave produženi stručni postupak u skupinama od 6 do 10 učenika.

Učenici s lakom mentalnom retardacijom bez utjecajnih teškoća u razvoju školuju se u sustavu djelomične integracije u posebnim razrednim odjelima u kojima svladavaju nastavne sadržaje hrvatskoga jezika, matematike i prirode i društva, dok nastavne sadržaje likovne i glazbene kulture te tehničke i tjelesne i zdravstvene kulture svladavaju u redovitom razrednom odjelu, uglavnom po prilagođenom programu.

Sukladno Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju za učenike s većim teškoćama osnovno školovanje ostvaruje se u posebnim odgojno obrazovnim ustanovama te u ustanovama zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa.

Posebni nastavni programi izrađeni su za učenike u kojih je prisutna mentalna retardacija kao primarna ili kao prateća teškoća. Planiranje, programiranje i neposredni odgojno-obrazovni rad s tim učenicima izvode učitelji defektolozi (edukatori rehabilitatori). Ti razredni odjeli imaju od 5 do 9 učenika, s obzirom na vrstu i stupanj teškoća.

Za učenike koji zbog bolesti nisu u mogućnosti duže vrijeme polaziti nastavu ustrojava se tzv. nastava u kući koju provode učitelji i stručni suradnici škole koju učenik polazi. Također se organizira i nastava za učenike koji se nalaze na dužem bolničkom liječenju, npr. na onkološkim, psihijatrijskim odjelima i sl., koju provode učitelji i stručni suradnici najbliže osnovne škole.

Učenici s umjerenom, težom i teškom mentalnom retardacijom, s autizmom te oni s kombiniranim većim teškoćama u razvoju osposobljavaju se prema posebnim nastavnim planovima i programima u sklopu posebnih odgojno-obrazovnih područja (briga o sebi, komunikacija, upoznavanje uže i šire okoline, socijalizacija, razvoj kreativnosti, radni odgoj, tjelesna i zdravstvena kultura te izobrazba u obavljanju poslova). Učenicima s većim teškoćama u razvoju omogućeno je školovanje do 21. godine života.

Zakoni i pravilnici vezani uz školovanje osoba s posebnim potrebama

NAZIV	PREMA ČLANU ZAKONA	NARODNE NOVINE
Zakon o osnovnom školstvu	Čl.48, 52, 53, 54, 55 odnosi se na djecu s posebnim potrebama	Narodne novine ŽZH br.6/04
Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnoj i srednjoj školi	Temeljem članka 19, članka 52 stavka 2., članka 53 stavka 2. i članka 25. stavka 3.	Narodne novine ŽZH br. 8/06
Pravilnik o upisu djece u osnovnu školu	Temeljen članka 36. i članka 85. Zakona o osnovnom školstvu NN br.6/04	Narodne novine ŽZH br. 12/99
Pravilnik o broju učenika u razrednom odjelu u osnovnoj školi	Na osnovi članka 15. stavka 2. članka 31. i članka 85	Narodne novine ŽZH br.12/99

Zbog neujednačenih uvjeta rada u različitim sredinama i školama, prije svega u opremi, kadrovima i arhitektonskoj pristupačnosti, radit će se na njihovu ujednačavanju.

Sustavnim stručnim usavršavanjem učitelja i stručnih suradnika osigurava se potrebna razina kompetentnosti za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama, od prepoznavanja njihovih posebnosti, izbora najprikladnijih didaktičko-metodičkih pristupa i oblika rada do vrjednovanja uspješnosti, vodeći računa o potencijalima i potrebi za uspjehom svakog učenika.

Suradnički rad na planiranju i provedbi odgojno-obrazovnoga rada s učenicima s posebnim potrebama uključuje učitelje, ostale učenike, stručne suradnike, ravnatelje, obitelj, lokalnu zajednicu, udruge i medije i nužna je pretpostavka u planiranju i izvođenju rada s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama.

1.2.INDIVIDUALIZIRANI ODGOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM

Za svakog učenika s posebnim obrazovnim potrebama trebao bi se izraditi Individualizirani odgojno-obrazovni program (IOOP). Individualizirani rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama podrazumijeva potrebu izradbe pojedinačnih nastavnih programa (IOOP). Programi imaju različite razine, ovisno o odgojno-obrazovnim potrebama učenika, a sadržavaju ciljeve, sadržaje, metode, rokove, vrjednovanje i osobe zadužene za njegovu provedbu.

Program izrađuju učitelj i stručni suradnici škole, o čemu roditelji/skrbnici učenika s posebnim obrazovnim potrebama trebaju biti upoznati.

IOOP se izrađuje za sve učenike s posebnim obrazovnim potrebama temeljem Rješenja Ureda društvenih djelatnosti i Odluke učiteljskog vijeća škole. Predviđa se mogućnost uvođenja novih oblika rada koji obogaćuju postojeće, a mogu se provoditi i izvan same škole.

Bonus nastava kao novi oblik rada predstavlja ponudu zamjenskih aktivnosti za predmete koji većinom zasnivaju na apstraktnom mišljenju, a odnosi se na stjecanje radnih vještina

učenika viših razreda. Posebno je korisna za male sredine radi sprječavanja upućivanja djece u specijalizirane institucije i izdvajanja iz djetetu bliske sredine. Blok sat olakšava organizaciju bonus nastave. Sadržaje planira škola u suradnji s roditeljima, učenikom i službama kao što su zavodi za zapošljavanje, obrtničke škole, obrtničke radionice, školske zadruge, specijalizirane ustanove za djecu s posebnim potrebama, a sukladno

učenikovim mogućnostima i ponudama lokalne zajednice u kojoj bi sutra trebali biti zaposleni. Učenicima kojima nije potrebna sadržajna prilagodba pristupa se samo prilagođenim i primjerenim metodama rada.

Izradba individualiziranog odgojno-obrazovnog programa temelji se na procjeni sposobnosti, interesa i potreba učenika (»jakih« strana), a tek potom na procjeni područja koja treba razvijati. Etape su izradbe individualiziranog programa inicijalna procjena, određenje nastavnih predmeta i sadržaja, razine usvajanja sadržaja, vremenske dimenzije (kratkoročni i dugoročni ciljevi i zadatci), izbor metoda, individualiziranih postupaka, sredstava i pomagala, praćenje i ocjenjivanje postignuća učenika. Planiranje i praćenje uspješnosti programa provodi se mjesečno. Ako škola nema stručnjaka odgovarajućeg profila, dužna je osigurati primjerenu odgojno-obrazovnu i rehabilitacijsku potporu suradnjom sa stručnjacima izvan ustanove i ovlaštenim institucijama.

Svi dokumenti i prilozi praćenja učenika ulazu se u mapu učenika.

Na kraju svake školske godine stručni tim i učitelji škole dužni su izraditi pisano izvješće o postignućima, kao i preporuke za daljnji rad.

Od učitelja se očekuje da omogućiti svakom učeniku da bude uspješan.

Procesi decentralizacije predviđaju veći stupanj aktivnog uključivanja lokalne zajednice u planiranje, izvedbu i financiranje školovanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama, te osiguravanje različitih oblika podrške. Može se očekivati povećanje broja posebnih odjela pri

redovitim školama, što će osigurati ovim učenicima školovanje bez izdvajanja iz obitelji. Posebne ustanove postaju potpora redovitim školama pružanjem rehabilitacijske stručne pomoći.

Preporuke u odgoju i obrazovanju učenika s posebnim obrazovnim potrebama u redovitoj osnovnoj školi

- Osnivanje lokalnih mobilnih timova (psiholog, pedagog, defektolog odgovarajuće specijalnosti)
- Osposobljavanje učitelja za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama
- Osiguranje stručnoga tima u školi i razvijanje modela stručna podrške škola pod posebnim uvjetima redovnim školama
- Uključivanje asistenata u nastavi (osposobljenih za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama)
- Izmjene i obogaćivanje programskih sadržaja i oblika rada (diferencirana, bonus nastava, nastava u kući i bolnici)
- Opremanje škole potrebnim didaktičkim i rehabilitacijskim sredstvima i pomagalicama
- Osiguranje pristupačnosti (arhitektonske zapreke, prijevoz)

Ravnatelj škole, učitelji i stručne službe odgovorni su za uspješnost školovanja djece s posebnim obrazovnim potrebama, a roditelji, izvanškolski suradnici, srodne institucije i cijela lokalna zajednica postaju aktivni sudionici u procesu njihova školovanja i osposobljavanja.

1.3. UVODNE NAPOMENE ZA RAD S UČENICIMA S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA*

Osnovno školovanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama jedinstveni su dio sustava odgoja i obrazovanja u okviru kojeg im treba omogućiti zadovoljavanje specifičnih potreba (Zakon o osnovnom školstvu, čl. 48, 52.- 55., NN ŽZH br.6 /04.)

Pretpostavke za ostvarenje uspješnog školovanja za učenike s posebnim obrazovnim potrebama su:

- pristupačnost škole (bez arhitektonskih barijera, prijevoz učenika, osobni asistent, asistent u nastavi)
- edukacija učitelja za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama (cjeloživotno učenje)
- opremljenost potrebnim specifičnim didaktičkim i rehabilitacijskim sredstvima i pomagalicama
- osiguranje potpore stručnog suradnika defektologa, odnosno stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku (u daljnjem tekstu stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku) odgovarajuće specijalnosti
- osiguranje edukacijsko-rehabilitacijske potpore putem mobilnog stručnog tima stručnjaka odgovarajuće specijalnosti iz posebne ustanove za školovanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama ili druge organizacije za stručnu podršku
- izmjene i obogaćivanje programskih sadržaja (diferencirana, bonus nastava i drugo)
- promjene u zakonu i provedbenim propisima.

2.SADRŽAJNA I METODIČKA UPUTSTVA

2.1. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S OŠTEĆENJEM VIDA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

I. Sljepoćom u smislu potrebe edukacije na Brailleovom pismu smatra se ostatak vida na boljem oku s korekcijskim staklom do 0.05 (5%) uz suženje vidnog polja na 20 stupnjeva ili ispod 20 stupnjeva, koncentrično suženje vidnog polja oka s vidnim poljem širine od 5 do 10 stupnjeva oko centralne fiksacijske točke, ili bez obzira na oštrinu vida nesposobnost čitanja slova ili znakova veličine Jaeger 8 na blizinu (font Times New Roman 22).

II. Slabovidnošću se smatra oštrina vida na boljem oku s korekcijskim staklom od 0.4 (40 %) i manje.

Preporuka učiteljima za rad s učenicima s oštećenjem vida

Integrirani učenici s oštećenjem vida ne zaostaju u intelektualnom razvoju za vršnjacima koji vide i svladavaju redoviti nastavni plan i program predviđen za pojedini razred.

Specifične sadržaje za obrazovanje ovih učenika (usvajanje Brailleovog pisma, vježbe vida, peripatologija - vježbe orijentacije i kretanja, uporaba tiflotehnike, usvajanje svakodnevnih i socijalnih vještine) ostvaruju stručnjaci za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku koji su specijalizirani za navedena područja.

Učenici s oštećenjem vida upoznaju svijet, komuniciraju i uče koristeći preostala osjetila. Za slijepe je najvažnija taktilna percepcija, sluh i govor. Svakako se koristi i ostatak vida ako postoji.

Učeniku s oštećenjem vida potrebno je:

- omogućiti da sjedi na njemu najprimjerenijem mjestu u razredu uz individualnu rasvjetu radnih površina sukladno njegovim potrebama
- obavijestiti ga o svim promjenama u organizaciji prostora (na primjer drugačiji raspored klupa, novi ormar, i slično),
- dati mu dovoljno vremena za korištenje nastavnog materijala,
- omogućiti mu uporabu diktafona na satu,
- provjeriti urednost pod školskom klupom,
- uključiti ga u sve aktivnosti razreda jer on to može.

Posebnosti u korištenju nastavnih metoda:

Metoda usmenog izražavanja:

- učitelj se ne može osloniti na geste i mimiku, ali će gramatički pravilan govor, mirnog tona, čist po izgovoru, dobre intonacije i ritma imati učinkovite efekte na učenika oštećena vida.
- važno je da učitelj bude siguran da ga učenik s oštećenjem vida dobro čuje.

Metoda razgovora:

- govor ima izuzetno značenje za spoznaju svijeta za učenike s oštećenjem vida.
- nastojati ublažavati verbalizam jer često semantički sadržaji izgovorenog ne odgovaraju stvarnom iskustvu učenika
- potrebno je provjeriti stoji li iza riječi iskustvo, odnosno primjerna predodžba riječi i pojmovi s vizualnim konotacijama (gledati, vidjeti, plavo, zeleno) normalno se upotrebljavaju u komunikaciji s učenicima oštećena vida
- pri davanju uputa budite konkretni, precizni i kratki (na primjer umjesto “ovdje” ili “tamo” koristite “ispred tebe”, “pored tebe”, “s tvoje lijeve /desne strane”)

Metode pisanih i ilustrativnih radova:

Učenik oštećenog vida ne može prepisivati s ploče te mu je potrebno plan ploče i sadržaj osigurati na brajici ili uvećanom tisku koji će mu stajati na klupi, a sadržaje koje pišete na ploču izgovarajte glasno da vas učenik s oštećenjem vida može slijediti i zapisivati bilješke,

- opismenjavanje **slijepih** učenika na brajici provodi defektolog, a daljnji razvoj pismenosti teče paralelno s ostalim učenicima u razredu
- slijepi učenik koristi za pisanje brajev pisaći stroj i papir
- u višim razredima uvodi se prijenosno računalo prilagođeno slijepima
- slijepi učenik dopunjava rečenicu, upisuje riječi i odgovara na pitanja tako da s listića na brajici čita zadatak i na posebnom papiru čita tražene riječi ili odgovore, a ispred svakog odgovora piše redni broj zadatka (ne prepisuje pitanja)
- pismeni radovi odlažu se u za to predviđene mape
- kontrolu i ispravljanje pismenih radova na brajici u razrednoj nastavi provodi učitelj sam uz povremenu pomoć roditelja ili stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku potporu u predmetnoj nastavi. Kad se obim pismenih radova poveća tehničku pomoć češće pruža stručnjak za edukacijsko-rehabilitacijsku potporu
- učenik može sam pročitati svoj pismeni rad na brajici, a učitelj mu ukazuje usmeno na eventualne pogreške
- slijepi učenici mogu izrađivati neke tablice i dijagrame pomoću brajevog stroja, a za crtanje koriste pribor koji se sastoji od folije za pozitivno crtanje i gumene podloge

- **slabovidni** učenici za pisanje koriste obične ili specifične bilježnice ili posebno pripremljene listove papira s jače otisnutim crtama i većim proredom na bijeloj ili žućkastoj podlozi
- koristiti pisaljku (mekana olovka ili kvalitetan flomaster) koja ostavlja deblji trag
- slabovidni učenici za crtanje i slikanje upotrebljavaju isti pribor kao i videći učenici, ali im treba omogućiti više vremena za rad

Metoda demonstracije

- pri demonstriranju kad god je moguće koristite stvarni predmet o kojem govorite, a zatim reljef, crtež ili sliku
- pri demonstraciji pokreta i radnji učenik s oštećenjem vida treba biti model
- demonstrirani predmet dati učeniku u ruke uz dodatno govorno pojašnjenje i dovoljno vremena za percepciju ostalim osjetilima
- pri demonstraciji sliku opisati i objasniti u cjelini, a zatim pojedine dijelove
- prije gledanja dijapozitiva, filma, kazete, potrebno je usmeno objasniti učenika o sadržaju koji će se prikazivati
- karte, sheme, dijagrami, tablice i skica za učenika s oštećenjem vida trebaju biti individualne
- jednostavne, reljefne i oštrog kontrasta
- slabovidni učenici pri gledanju skica, karti, tablica koriste povećalo

Metoda tiskanih radova

- slijepi učenici koriste materijali tiskane na brajici, (slova, brojke, simbole i ostali znakovi), ali mogu koristiti takozvane zvučne knjige (kazete, CD-e i računala koja pretvaraju pismo u govor)
- slabovidni učenici čitaju crni tisak koji se prilagođava njihovom vidnom statusu (veličina slova Jaeger 5 do 8, font Times New Roman 14 do 20)
- zbog oštećenja vizualne percepcije koja može biti kombinirana s nistagmusom (titranje oči) slabovidni učenicima teškoća u čitanju pa se preporuča korištenje tzv. Zvučne knjige

Metoda laboratorijskih radova

- zbog nemogućnosti učenja imitacijom slijepi učenici individualno uvježbavaju manipulaciju
- predmetima, alatima i instrumentima
- rad u grupi provodi se uz pomoć učitelja ili videćih učenika
- za rad u prostoru izvan učionice potrebno je osigurati pomoć vodiča za kretanje i upoznavanje prostora.

Nastavna sredstva i pomagala

Osim standardnih nastavnih sredstava potrebna su i neka specifična sredstva i pomagala: udžbenici, radne bilježnice, kontrolni zadaci i radni listići na brajici i uvećanom tisku, zvučne knjige, brajev pisači stroj, prilagođeno prijenosno računalo, brajev papir, folija za pozitivno crtane, prilagođeni pribor za crtanje, mape za odlaganje pisanih radova i reljefnih crteža, prilagođeni kalkulatori, povećala, prilagođeni mjerni instrumenti, prilagođene bilježnice za slabovidne učenike, prilagođene olovke i flomasteri, klupa s nagibom, stalak za čitanje, reljefne karte, globus, sheme, zvučna lopta.

2.2. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S OŠEĆENJEM SLUHA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Oštećenje sluha ubrajamo u jedno od najčešćih prirodnih oštećenja, a javlja se u prosjeku u jedno do troje djece na 1000 novorođenčadi. Kod 70 do 80% djece oštećenje je prisutno već kod otpusta iz rodilišta, a u 20 do 30% nastaje kasnije, najčešće zbog nekih bolesti ili traumatskih ozljeda glave.

Učenici oštećena sluha, ovisno o stupnju oštećenja mogu biti

- gluhi (gubitak sluha iznad 91 dB)
- nagluhi: blaža, umjerena ili teža naglušost (gubitak sluha od 25 do 90 dB)

Vrijeme nastanka oštećenja sluha može biti:

- prelingvalno, perilingvalno ili postlingvalno, odnosno, potrebno je uzeti u obzir činjenicu je li oštećenje nastupilo u dojenačkoj dobi ili u razdoblju intenzivnog usvajanja (do druge/treće godine života) ili je dijete usvojilo govor i jezik prije nastupa oštećenja sluha. Po svojim posljedicama prelingvalna gluhoća vrlo je ozbiljno senzorno oštećenje te utječe na cjelokupni razvoj i psihosocijalno sazrijevanje osobe.

Posljedice prelingvalne gluhoće ovise o interakciji stupnja i vremena nastanka oštećenja, o prisutnosti dodatnih teškoća, o stavovima i podršci okoline (roditelja, članova obitelji, suučenika, učitelja...) te o pravodobnosti, kvaliteti i kvantiteti rehabilitacijskih i edukacijskih postupaka. Teškoće u govorno-jezičnoj komunikaciji, kao dominantna posljedice oštećenja sluha, mogu rezultirati i odstupanjima u emocionalnom i socijalnom razvoju te u obrazovnim postignućima djeteta.

Neophodno je neprestano imati na umu velike individualne razlike unutar populacije učenika oštećena sluha da bismo mogli zadovoljiti njihove individualne potrebe u svakom predmetu i temi.

Prelingvalna gluhoća donosi najviše posebnosti u području govorno-jezične komunikacije budući da se govor i jezik prirodno i spontano usvajaju slušanjem bez posebnog napora. Stupanj zaostajanja u jeziku i otežana govorno-jezična komunikacija još je uvijek problem za veći dio osoba oštećena sluha bez obzira na proces rehabilitacije slušanja i govora. I u optimalnim uvjetima zaostaju u govornom jeziku, sporo ga usvajaju i konačno lingvističko postignuće teško nagluhih i praktično gluhih osoba razlikuje se od čujućih govornika.

Posljedice u odgojno-obrazovnim uvjetima očituju se kao: teškoće učenja govora, zaostajanje u usvajanju govornog i pisanog jezika, problemi u pismenom izražavanju, oskudniji rječnik, agramatičnost, otežano razumijevanje pisanog teksta, a radi lošijeg poznavanja jezika i teškoće u usvajanju obrazovnih sadržaja.

Djeca s blažom nagluhošću također će trebati barem povremenu edukacijsko-rehabilitacijsku podršku uz neke tehničke prilagodbe u razredu: FM1 (aparat) – smanjuje buku, olakšava primanje govora i orijentaciju u prostoru; po mogućnosti smanjiti vanjsku buku i buku u razredu (izolirati noge stolaca); pojačati govor za 20dB.

Posebno voditi računa (iako su rijetki slučajevi) o učenicima s jednostranim oštećenjima sluha koja imaju poteškoća u slušnoj orijentaciji i slušanju u buci.

Idućih godina očekuje se veći broj gluhih učenika s umjetnom pužnicom u redovnim školama, a prilagodbe u odgojno-obrazovnom radu bit će slične kao i u nagluhe djece.

Umjetna pužnica tehničko je pomagalo koje omogućava bolje slušanje, slikovito bismo mogli reći da je to "proteza unutrašnjeg uha" koja se od 70-tih godina operativno usađuje gluhim osobama.

Kako bi naučilo govoriti i razumjeti govor uz pomoć umjetne pužnice dijete mora imati dovoljno mogućnosti da čuje govor i da samo govori. Za većinu gluhih osoba s umjetnom pužnicom i za veliki dio pravovremeno implantirane djece, umjetna pužnica donosi bitno rasterećenje, posebno u psihičkom smislu. Očekuju se i bolji temelji integracije u svijet čujućih osoba.

Učenici oštećena sluha mogu biti vrlo uspješni u savladavanju redovnog programa, uz razumijevanje problema i primjenu specifičnih postupaka u tijeku izvođenja nastave (10% ih završi fakultete). Samo neke nastavne sadržaje ovi će učenici usvajati s većim odstupanjima radi prirode oštećenja (hrvatski jezik – diktati; glazbena kultura - pjevanje, slušanje glazbenih djela; strani jezik – vježbe slušanja i izgovora, diktati) radi čega se rad i zadaci trebaju temeljiti na učenikovim sposobnostima u okviru sadržaja pojedinog predmeta i teme.

Cilj odgoja i obrazovanja učenika oštećena sluha je pristup cjelovitim obrazovnim programima koji su primjereni njihovoj kronološkoj dobi. To pretpostavlja da gluhi ili nagluhi učenici bez dodatnih teškoća ili smetnji u razvoju, koji se nalaze u inkluzivnoj edukaciji mogu imati različite vrste podrške obzirom na svoje individualne potrebe, preporuke savjetnika i odabir roditelja. Potrebno je omogućiti povremenu ili stalnu edukacijsko-rehabilitacijsku podršku, mobilnu službu podrške, produženi stručni postupak u okviru cjelodnevnog nastave ili podršku edukacijskog tumača, odnosno prevoditelja za znakovni jezik.

Znakovni jezik je pravi prirodni jezik gluhih koji se odvija u vizualnom i prostornom modalitetu za razliku od govornog jezika kojega dominantno percipiramo auditivnim kanalom. Istraživanja su pokazala da rano usvajanje znakovnog jezika ne interferira s učenjem oralnog jezika.

Uz podršku koju će omogućiti i obitelj i škola učenici oštećena sluha mogu biti vrlo uspješni u svladavanju redovnog programa.

Od učitelja u redovnim školama mnogo se očekuje. Na pitanje: što misle o integraciji gluhog ili nagluhog djeteta u njihov razred, učitelji uglavnom odgovaraju da se boje kako će ostvariti obostrano uspješnu komunikaciju, da li će razumjeti što im dijete želi reći i da li će njihova poruka (prijenos znanja) biti u potpunosti primljena. Da bismo to postigli korisno se pridržavati nekih praktičnih savjeta koji se odnose na subjektivne i objektivne okolnosti komunikacije s gluhim osobama pa tako i s djetetom u odgojno-obrazovnim uvjetima:

- osobni kontakt s gluhom djecom s kojom radimo najbolji je za stvaranje dobre atmosfere i dobrih međusobnih odnosa. Nastojite uvijek sami ostvariti kontakt s gluhi učenikom na način koji vam se u određenom trenutku čini najprihvatljivijim: govorom, pisanjem, pokazivanjem, ručnom abecedom ili znakovnom komunikacijom ukoliko ju poznajete. Naravno da prije toga trebate znati kakvo je stanje sluha u djeteta kojem se obraćate, stupanj pismenosti, poznavanje jezika i ostalih oblika komuniciranja. Više puta se može dogoditi da je potrebno samo jasno i razumljivo govorenje ili pojačan glas, pa tek onda posežemo za pisanjem, osobito ako je poruka značajna i ne trpi dvosmislenost ili djelomičnost;
- potrebno je provjeriti je li vas gluhi učenik u cijelosti razumio za što nije dovoljno samo njegovo kimanje glavom. Za to je potrebna strpljivost!
- treba paziti na osvjetljenje lica, da ne bude u sjeni i na udaljenost. Kod grupnih situacija potrebno je gluhom učeniku omogućiti mjesto koje će zadovoljiti te uvjete. U razredu to znači da bi gluhi učenik trebao sjediti u prvoj ili drugoj klupi srednjeg reda kako bi mogao lakše ostvarivati vizualni kontakt s učiteljem, a učitelj bi trebao usvojiti naviku da je uvijek okrenut licem prema učenicima kada im se obraća govorom.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Osnovni principi rada u razredu

Ponekad će biti potrebno izraditi prilagođeni program, možda samo iz nekih predmeta. Ako učitelj za određeni predmet to ne može sam uraditi, učinit će to u suradnji sa stručnim timom ili odgovarajućim stručnjakom – ustanovom koja se bavi odgojem i obrazovanjem djece oštećena sluha. Djeca oštećena sluha vrlo često nemaju dovoljno iskustva na temelju kojega najčešće kreiramo uvodni dio sata. Zbog toga je vrlo važno u gluhog/nagluhog učenika to iskustvo stvoriti u neposrednom kontaktu s prirodnim ili društvenim pojavama, ljudima, životinjama, situacijama...

Nerazumijevanje gradiva često puta proizlazi iz nerazumijevanja pojedinih riječi ili rečeničnih konstrukcija. Pažnja učitelja bit će usmjerena i na nove pojmove koji su djetetu oštećena sluha nepoznati, nastojat ćemo mu ih objasniti, najčešće slikom ili sinonimom ili kratkim jednostavnim objašnjenjem. Bilo bi dobro kada bi svako gluho dijete samo kreiralo svoj individualni rječnik novih pojmova s objašnjenjima. U tekstu nepoznatu riječ ćemo istaknuti markiranjem.

Bez nastavnih sredstava nema motivacije ni efikasnog rada s djecom oštećena sluha bez obzira na kronološku dob. Zornost pospješuje i verbalno pamćenje pa je potrebno sadržaje rada

potkrijepiti pismom: transparentni s natpisima, npr. imena djece, dijelovi namještaja, sadržaj nastavnog gradiva...

Poželjno je sav pisani materijal unaprijed pripremiti, najbolje na grafo-folijama ili barem na tvrđem papiru

prikladnom za ploču ili pano. Koristimo, naravno, sva dostupna vizualna sredstva, a posebno mjesto zauzima kalendar prirode čija uporaba počinje već u predškolsko doba i traje dulje nego što je uobičajeno.

Metode

- Metoda govorenja i slušanja: govor - izražajan, jasan, poznate riječi, uvođenje novih riječi, pauze za vrijeme govora, formulacija pitanja
- Metoda demonstracije
- Metoda praktičnog rada
- Metoda dramatizacije
- Metoda crtanja: slobodno ili tematski

Princip zornosti

- polisenzorni pristup
- audio-vizualna i vizualna sredstva: slike, fotografije, predmeti, modeli, grafičke slike riječi i rečenica, dijafilmovi, video zapisa, računalni edukacijski programi

Domaće zadaće

- Isključivo iz sadržaja koji se obrađivao na satu
- Gradivo mora biti objašnjeno, nekoliko puta ponovljeno i provjereno s aspekta učenikovog razumijevanja
- Provjeriti razumijevanje zadatka za domaću zadaću

Način provjere znanja

- Usmeno, češće kroz manje cjeline
- Pismeno, češće kroz manje cjeline s jasnim i kraćim pitanjima
- Razgovor
- Kvizovi, najviše 8 do 10 pitanja koja su prethodno obrađena
- Poticajno ocjenjivati samostalno i kreativno mišljenje
- Ocjenjivati prema individualnim sposobnostima i osobnom napredovanju

Naglasak je na: zornosti, iskustvu, postupnosti, kreativnosti, aktivnosti, strpljivosti

2.3. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S POREMEĆAJIMA GLASOVNO-JEZIČNO GOVORNE KOMUNIKACIJE

Podjela:

a) **Poremećaji glasa** – karakterizirani su neprimjerenom visinom glasa (suviše visok, suviše nizak, bez promjene, ili prekidan udasima), neprimjerenom kvalitetom glasa (hrapav – škripav, promukao, šuman ili nazalan), neprimjerenom glasnoćom, rezonancijom ili trajanjem

b) **Poremećaji govora:**

- **artikulacijski poremećaji** – teškoće u izgovaranju ili artikulaciji glasova i njihovog međusobnog povezivanja u vidu omisija glasova (...UKA umjesto RUKA), supstitucija glasova (TJAVA umjesto TRAVA) i distorzija glasova (WAV umjesto LAV) pri čemu razumljivost govora može biti narušena. Razlozi nepravilnog izgovaranja glasova mogu biti mnogostruki (npr. teškoće u voljnoj pokretljivosti izgovornih organa, tromost artikulatora, teškoće u slušnoj percepciji i diskriminaciji glasova, i sl.). Budući da su slušanje i govor neraskidivo povezani, ako dijete neki glas "ne čuje" dobro, ono ga neće niti pravilno izgovarati, niti pravilno pročitati, niti pravilno napisati.
- **poremećaji fluentnosti** (mucanje i brzopletost)

Karakteristike verbalno-glasovnog ponašanja kod mucanja: ponavljanje glasova, slogova, riječi ili fraza, produžavanje glasova, slogova, riječi ili fraza, prekidi i zastoji u tempu i ritmu govora (često uzrokovani grčem), oklijevanje u govoru, praskav ili eksplozivan početak govora, neadekvatne pauze, ubacivanje različitih glasova i poštapalica, općenito dulje trajanje govora

Karakteristike verbalno-glasovnog ponašanja kod brzopletosti: simptomi vrlo slični mucanju, neosvještenošću osobe o vlastitom poremećaju, kratkim rasponom pažnje, teškoćama u percepciji, artikulaciji i oblikovanju govora, te često prebrzim izražavanjem, verbalna manifestacija centralne jezične neuravnoteženosti koja zadire u sve kanale komunikacije (čitanje, pisanje, ritam...) i općenito u ponašanje

Prilagodbe u nastavnom radu:

- Mucanje nikada ne ispravljati i osvještavati, rugati se djetetu, oponašati ga ili dozvoliti drugima da to čine
- Pravilnim govornim modelom, smirenim, tišim i sporijim (laganijim) tempom obraćati se djetetu
- Ne inzistirati da dijete govori ukoliko ono to ne želi u nekoj situaciji i preferirati pismene ispite znanja
- Kod brzopletosti pružiti djetetu strukturu i određeni redoslijed obavljanja zadatka
- Uputiti dijete logopedu zbog terapije ili savjeta i postupati u školi po uputama logopeda

c) Jezični poremećaji (teškoće)– karakterizirani su određenom sporošću u razvoju jezičnih vještina neophodnih za izražavanje i razumijevanje misli i ideja zbog različitih uzroka.

Jezične teškoće - uključuju teškoće u izražavanju (ekspresiji) i/ili teškoće u razumijevanju (receptiji) jezika i mogu se očitovati od vrlo jakih (uočljivih) do vrlo blagih teškoća u receptivnom i/ili ekspresivnom jeziku.

- **Ekspresivne jezične teškoće očituju se kao:** semantičko (rječničko) znanje oskudno (siromašan rječnik, teškoće imenovanja,); gramatička razina često neadekvatna (rečenica oskudna, često agramatična, teškoće morfološkog označavanja riječi, teškoće pri razumijevanju i uporabi prijedloga; na fonološkoj razini mogu biti prisutne teškoće u artikulaciji glasova, fonemskoj diskriminaciji, auditivnoj percepciji; pragmatička (komunikacijska) razina uglavnom uredna, iako zapravo nije dobro oblikovana. Prisutne su teškoće u memorijskim funkcijama i obradi jezika. Učestalo su prisutne teškoće čitanja i pisanja, te teškoće učenja.
- **Receptivne jezične teškoće očituju se u:** nerazumijevanju ili djelomičnom razumijevanju i slijeđenju verbalnih uputa kao i u teškoćama razumijevanja pisanog teksta.

Karakteristike jezičnih poremećaja kod učenika u procesu učenja:

- velike individualne razlike po sposobnostima i mogućnostima,
- nema dva učenika s potpuno istom teškoćom,
- većinom su to teškoće ekspresivnog izražavanja,
- problemi središnjeg slušnog procesuiranja,
- ti poremećaji ostavljaju dugotrajan učinak na školovanje i socijalizaciju tih učenika,
- deficit pri tumačenju ili učenju simbola,
- vrlo slabe semantičke vještine: sporo imenovanje, sporo “traženje” odgovarajuće riječi, siromašan vokabular, upotreba riječi samo u jednom kontekstu, nemogućnost razumijevanja i upotrebe višeznačnih riječi ili prenesenog značenja, česta upotreba gesti, slaba mogućnost izvođenja definicija (što rezultira težim usvajanjem gramatike u jezicima i razumijevanju matematičkih zadataka posebno onih zadanih riječima, iako mogu biti dobri u matematičkim procedurama).
- Teško pokazuju naučeno i podjednako teško pokazuju svoje znanje usmenim i pismenim putem
- Ostavljaju lošiji dojam o svom znanju
- Uz adekvatnu logopedsku terapiju mogu postići sposobnost samostalnog učenja

60 % djece kod koje postoje teškoće u učenju, a urednog su intelektualnoga razvoja imaju neki oblik jezičnih teškoća.

d) Komunikacijsko – pragmatičke teškoće – karakterizira ih sposobnost izgovaranja riječi, rečenica, fraza «na pamet» pri čemu su rečenice gramatički pravilne, ali teškoće nastaju pri uporabi jezika u komunikacijske svrhe.

Djeca s ovom vrstom teškoća se osamljuju i nerado komuniciraju. Blaži oblici jezičnih i komunikacijskih teškoća mogu se očitovati u teškoćama pripovijedanja, pojašnjavanja, davanja relevantnih informacija te korištenja jezika u komunikacijske svrhe.

e) Disleksija i disgrafija

Ovi učenici su prosječnih ili nadprosječnih intelektualnih sposobnosti, ali često s raspršenjem rezultata na verbalnim u odnosu na neverbalne skale. Mogu imati probleme s auditivnom percepcijom, jezičnom i kognitivnom obradom, pažnjom i sl. Zato pri radu s učenicima s ovim teškoćama, ovisno o vrsti i stupnju teškoće, trebamo obratiti pažnju na obilježja jezičnog razvoja i jezičnog znanja (nerijetko kao i kod djece s jezičnim teškoćama) te neke specifične vještine relevantne za čitanje i pisanje (npr. postojanje vizualnoga rječnika, vještinu glasovne analize i sinteze, radno pamćenje i slično) i obilježja čitanja i pisanja i to posebno tehnike čitanja i pisanja kao i razumijevanja pročitanoa:

- čini li greške ispuštanja, dodavanja i zamjene glasova, slogova, riječi ili cijelih rečenica
- ima li probleme razumijevanja pročitanoa
- teškoće koncepcije sadržaja prema pročitanoa
- greške ispuštanja, dodavanja i zamjene glasova, slogova, riječi ili cijelih rečenica u pisanju
- probleme s rukopisom
- probleme koncipiranja pri pisanju
- neodgovarajuću razinu pisanja

- I NAJVAŽNIJE – jeste li razumjeli što je učenik rekao, je li učenik razumio vas, je li razumio pročitani tekst (ponekad ne razumiju pojedine riječi) – **PROVJERITE**

Učenici s teškoćama u čitanju i pisanju i s disleksijom razlikuju se od ostalih učenika po dužini početnog usvajanja čitanja i pisanja, sposobnosti dekodiranja, a čak i kad nauče i automatiziraju čitanje imaju teškoće s traženjem i pronalaženjem smisla pročitanoa, veze između pročitanoa i njegovog dotadašnjeg iskustva, te u pronalaženju općih pravilnosti i generalizacija. Ove teškoće se reflektiraju na teškoće u učenju gotovo svih školskih predmeta, a posebno u predmetnoj nastavi. Radna memorija im je nedostatna da informacije duže zadrže i pohrane u trajno pamćenje zato i naučeno brzo zaboravljaju. Jezična obrada informacija ne omogućava im potpuno razumijevanje podataka pa nerijetko ne znaju što ste htjeli reći ili pitati.

Početne teškoće kod disleksije su prisutne od prvog razreda pa i tijekom daljeg školovanja, a one su :

- spora sinteza i analiza odn. čitanje i pisanje
- izostavljanje, zamjena, dodavanje- slova, slogova ili riječi pri čitanju i pisanju
- okretanje slova pri pisanju
- nepoštivanje reda i prostora na papiru pri pisanju ili crtanju
- neurednost rukopisa posebno neujednačenost veličine slova i nagiba pisanja
- nerazumijevanje pročitanoa kao ni informacija koje prima

NAPOMENA:

Učenici s disleksijom i disgrafijom su djeca urednih spoznajnih sposobnosti, a ipak imaju teškoća u učenju, što ih čini specifičnima. U nekim slučajevima će im trebati individualizirani pristup i pomoć u učenju. Neophodna im je podrška edukacijsko-rehabilitacijskog stručnjaka-logopeda

2.4. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA I KRONIČNIM BOLESTIMA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Osnovne karakteristike učenika s motoričkim poremećajima su:

- različiti oblici i težina poremećaja pokreta i položaja tijela,
- smanjena/onemogućena funkcija pojedinih dijelova tijela (najčešće ruku, nogu i kralježnice),
- nepostojanje dijelova tijela (najčešće urođena nerazvijenost pojedinih dijelova ruku ili nogu ili je dijete ostalo bez dijela/cijelog ekstremiteta zbog bolesti(amputacija oboljelog dijela) ili nezgode.
- posebnu pozornost zahtijevat će učenici s oštećenjem središnjeg živčanog sustava koji uz motoričke poremećaje mogu imati: oštećenja vida, teškoće komunikacije (glasovno-jezično-govorne), smetnje u ponašanju, ponekad i sniženo intelektualno funkcioniranje.

Osnovne karakteristike učenika s kroničnim bolestima su:

- postojanje bolesti koja je trajnijeg karaktera, promjenjive težine (razdoblja poboljšanja i pogoršanja zdravstvenog stanja) koja može uzrokovati potrebu posebnih uvjeta, metoda i sredstava rada, a ponekad i promjenu, odnosno uvođenje specifičnih metodičkih sadržaja,
- promjenjivost zdravstvenog stanja tijekom školske godine i potrebe liječenja u bolnici ili kod kuće uvjetuju stalno prilagođavanje sadržaja, metoda i oblika rada,
- nužno je dobiti informacije od liječnika o mogućnostima i ograničenjima učenika, osobito u odnosu na razinu dozvoljenog opterećenja i uvjete rada.

Sukladno važećem Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju – Orijentacijskoj listi vrsta i stupnjeva teškoća u razvoju u ovu skupinu se ubrajaju:

- djeca s oštećenjem lokomotornog aparata,
- djeca s oštećenjem središnjeg živčanog sustava,
- djeca s oštećenjem perifernog živčanog sustava
- djeca s oštećenjima koja su posljedica kroničnih bolesti drugih sustava.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Učenicima s **motoričkim poremećajima** koji su uključeni u redovitu osnovnu školu najčešće su potrebne prilagodbe koje uključuju metodičke specifičnosti u obradi pojedinih tema i dobivanju povratnih informacija od učenika pismenim putem osobito kada se traži preciznost i brzina te korištenju posebnih pomagala u radu.

Kod provedbe programa potrebno je posebno uvažavati principe individualizacije, re-edukacije i kompenzacije.

Re-edukacija podrazumijeva sustavno razvijanje aktivnosti oštećenih organa, posebnih osjetila i korištenje svih preostalih sposobnosti da bi se ponovo postigla maksimalna sposobnost oštećenih funkcija.

Kompenzacija se koristi kada se re-edukacijom ne može razviti određena sposobnost – vještina na uobičajeni način (korištenje računala ili drugih pomagala za pisanje ili komunikatora za govorno sporazumijevanje i dr.)

Učenicima s **kroničnim bolestima** ponekad će biti potrebno prilagođavati tempo rada (ako se zbog bolesti ili medikamentozne terapije brže umaraju i sporije reaguju), a ostale posebnosti u odnosu na zdravstvene potrebe učenika treba dogovarati sa stručnom službom škole, roditeljima i liječnikom učenika. Ukoliko učenik zbog liječenja češće odlazi u bolnicu potrebno je održavati stalnu vezu i izmjenjivati informacije o napredovanju i specifičnim potrebama učenika sa učiteljima koji rade na bolničkom odjelu na kojem se učenike liječi, a ako učenik zbog kronične bolesti ne može pohađati nastavu u školi postoji mogućnost organizacije nastave u kući.

Nastavnik treba učenika što češće dovoditi u situaciju uspjeha kako bi bio motiviran za daljnje usvajanje sadržaja, ojačao svoje samopoštovanje, čemu će potpomoći i maksimalna podrška u razvoju sposobnosti kojima je učenik obdaren.

Posebности pisanja:

- osigurati primjereno radno mjesto, radni stol i stolac prilagođen individualnim potrebama učenika,
- rukohvat na stolu za održavanje i kontrolu tijela
- otežana „manšeta“ koja ublažava tremor i drži ruku uz radnu podlogu
- kada drugačije nije moguće pišu samo velikim tiskanim slovima,
- pribor za pisanje, bilježnice/papir s crtovljem i proredima odgovarajuće veličine i proreda te pojačane oštrine linija,
- korištenje papira i bilježnica većih formatima (najčešće A 4, ponekad i A 3),
- fiksiranje papira za pisanje ili bilježnice za radnu podlogu,
- prilagođavanje sredstva za pisanje; koristiti pomagala za pisanje (proteze za pisanje, pomagala za pisanje drugim dijelovima tijela, radne podloge za pisanje nogom, korištenje računala s posebnim dodacima-prilagodbama) u skladu s njihovim specifičnim potrebama.
- kada učenik ne može samostalno pisati koriste se drugi oblici rada i pomagala (diktiranje drugoj osobi, snimanje pismene obveze na kasetu),
- učenicima treba osigurati više vremena za izvođenje grafičkih aktivnosti,

- tekst predviđen za plan ploče najčešće treba biti kopiran i nalijepljen u učenikovu bilježnicu,
- pismeni ispiti znanja moraju se prilagoditi manualnoj sposobnosti učenika (širi prostori za pisanje, zaokruživanje ponuđenih odgovora, pomoć druge osobe u pisanju, korištenje računala za pisanje, samo usmeno odgovaranje),
- učenicima koji imaju dodatne teškoće osigurati uvjete predviđene u napucima za rad s navedenim kategorijama.

Posebnosti čitanja

- pomagalo za držanje knjige u optimalnom položaju,
- pomagalo za okretanje stranica,
- za učenike s oštećenjem vida i teškoćama čitanja koristiti naputke za rad s navedenim kategorijama.

Posebnosti u izvođenju praktičnih radova

- omogućiti korištenje specifičnih pomagala u radu,
- pomoć druge osobe ili da druga osoba izvodi praktični rad/pokus prema usmenom naputku učenika,

Posebnosti u izvan-učioničkom radu

- osigurati prijevoz i pratnju druge osobe za učenike koji se ne mogu samostalno kretati ili se brzo zamaraju.

2.5. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA SA SNIŽENIM INTELEKTULANIM SPOSOBNOSTIMA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Razvojne osobitosti učenika sa sniženim intelektualnim sposobnostima odražavaju se kao ograničenja u intelektualnom funkcioniranju i adaptivnom ponašanju.

Odstupanja u intelektualnom funkcioniranju najčešće se prepoznaju kao teškoće u izvođenju različitih misaonih operacija (naročito generaliziranja i apstrahiranja, analiziranja, povezivanja i zaključivanja, rješavanja problema) što znatno otežava usvajanje apstraktnih sadržaja učenja. Vrlo često su prisutne i teškoće na području percepcije, zapamćivanja i pamćenja, pozornosti, govorne recepcije i ekspresije, koje također utječu na procese učenja.

Na području adaptivnog ponašanja osobitosti se manifestiraju kao ograničenja u dva ili više područja adaptivnog ponašanja kao što su: komunikacija, briga o sebi, život u kući, socijalne vještine, korištenje socijalne zajednice, samousmjerenje, zdravlje i sigurnost, funkcionalna znanja, slobodno vrijeme i rad.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Podrška u nastavnom procesu odnosi se na osiguranje prilagodbe sadržaja i svih strukturalnih elemenata nastavnog procesa sposobnostima učenika (individualizirani i prilagođeni programi) te na pomoć učeniku/učitelju u nastavi (pomagači u razredu).

Opći zahtjevi:

- osnovno je s učenikom uspostaviti pozitivan, dobronamjerni odnos, pohvaliti trud koji ulaže, postaviti ciljeve u radu kako bi imao jasniju strukturu rada,
- učeniku omogućiti mjesto u razredu tako da je moguće primjereno uključivanje u rad, praćenje
- učenikove aktivnosti i samostalnog rada te kontrola uratka,
- prilagođavati problemske sadržaje, didaktičko-metodičke postupke, zahtjeve i sredstva u radu sukladno sposobnostima učenika,
- dozirano poticati učenikovu samostalnost u radu, omogućiti mu dulje vrijeme za rad, vježbanje i ponavljanje bitnih dijelova sadržaja uz češću provjeru njihovog razumijevanja,
- poželjno razraditi motivacijski plan (razrađeni sustav poticajnih postupaka i aktivnosti s ciljem jačanja interesa, volje i želje učenika za provođenje planiranog rada),
- poticati učenika i vršnjake na pozitivnu interakciju provođenjem zajedničkih aktivnosti.

Zahtjevi u odnosu na nastavne sadržaje:

- planiranje i programiranje temeljiti na inicijalnoj procjeni znanja i sposobnosti/vještina učenika. Liste procjene i praćenja izraditi u suradnji sa stručnjakom za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku,
- individualiziranim programiranjem predvidjeti usvajanje manjeg broja činjenica i generalizacija,
- naročito apstrakcija,
- sadržaje učenja približiti učeniku na zoran, jednostavan način, bez suvišnih detalja, te ih što više
- povezivati s potrebama svakodnevnog života učenika i mogućnostima njihove primjene,
- sadržaje teorijskog tipa prirediti isticanjem/sažimanjem bitnog uz semantičko pojednostavljivanje; zadatke za samostalan rad dati u skladu s tekstom ponuđenim za učenje,
- složene pojmove, zadatke, procese, radnje, logički razložiti i svladavati po sastavnicama (razlaganje u koracima), a zatim udružiti u sadržajnu cjelinu,
- učenika uvoditi samo u jednostavne praktične zadatke, postupno, uz jasna obrazlaganja; samostalan rad temeljiti na dobro izvježbanim i shvaćenim primjerima,
- za potrebe samostalnog učenja u tekstu označiti ono što je bitno, tekst sažeti i/ili pojednostaviti u smislu uporabe poznatih riječi i kraćih rečenica, dati smjernice za rad (plan), izrađivati kognitivne mape, koristiti zornu podršku.

Zahtjevi u odnosu na nastavne metode i postupke:

- maksimalno koristiti metodu demonstracije, crtanja i praktičnog rada pri pojašnjavanju apstraktnih i složenih pojmova, odrednica sadržaja, tijeka izlaganja/fabule, događanja/radnje ili procesa usmjeravanjem na ono što je bitno/faze rada,
- izlaganje učitelja/nastavnika uskladiti s pojmovnim fondom učenika, koncentracijom i pažnjom:
- primijeniti razgovijetne i kraće rečenice usmjerene na bitno, uz slikovno predočavanje sadržaja (crtež, slika, shema), potrebno ponavljanje te češću provjeru razumijevanja,
- što češće koristiti razgovor pri čemu je značajna uporaba pomoćnih pitanja kojima se učeniku pomaže da pronađe pravi odgovor, u svim nastavnim predmetima primjeriti količinu i složenost sadržaja čitalačkim sposobnostima učenika, a ukoliko postoje teškoće pri čitanju potrebno je primjereno uključivanje (čitanje na početku teksta, na početku odlomka) te korištenje orijentira,
- zahtjeve za učeničkim bilježenjem tijekom predavanja ili čitanja potrebno je izbjegavati, a učeniku prirediti posebne listiće,
- pri prepisivanju dužeg teksta učeniku omogućiti prepisivanje u dijelovima ili mu istači samo rečenice bitne za prepisivanje,
- pri izravnom diktiranju potrebno je tempo i dužinu izlaganja prilagoditi sposobnostima učenika ili provoditi selekcionirano diktiranje,
- za samostalne pismene radove dati kompozicijske smjernice, a prije aktivnosti pisanja podsjetiti na osnovna pravopisna pravila te oblike u kojima učenik najčešće griješi,
- ohrabrivati učenika

Zahtjevi u odnosu na provjeravanje i ocjenjivanje

- provoditi u skladu s Naputkom o praćenju i ocjenjivanju učenika s teškoćama u razvoju u osnovnoj školi,
- u skladu s postojećim teškoćama (posebno pažnje, koncentracije) potrebno je dozirati vrijeme
- ispitivanja (češće, kraće provjere manjih cjelina) te omogućiti učeniku onaj način provjere znanja koji mu je lakši (usmeno, pismeno),
- ocjenjivanje treba biti opisno i brojčano (1-5), zasnivati se na zahtjevima prilagođenog programa
- određenog nastavnog predmeta i uspješnosti konkretnog učenika u odnosu na obim i kvalitetu
- usvojenosti sadržaja, u usporedbi s inicijalnim predznanjem a ne na učenikovoj uspješnosti u odnosu na ostale učenike (razred).

Prilagođavanje sredstava i zahtjeva u njihovoj uporabi

- korištenje izvorne stvarnosti, kad god je to moguće, kao polazišta u prikupljanju činjenica potrebnih za stjecanje znanja i razvijanje sposobnosti, uz poticanje aktivnog odnosa prema stvarnosti
- nastavna sredstva (vizualna, auditivna, tekstualna) koristiti na način da se učenikova pažnja
- rukovođenim promatranjem uvijek usmjerava na ono što je u promatranju bitno, po potrebi i prekrivati nepotrebne pojedinosti
- perceptivno prilagođavanje sredstava kojima se prezentira izmjenjujući sadržaj (dinamična sredstva) radi lakšeg poučavanja (povećanja, smanjivanja elemenata, usporavanja, ubrzavanja izmjene itd)
- izrada individualiziranih vizualnih sredstava pročišćenih od detalja koji učenika ometaju u promatranju i otežavaju mu predočavanje i razumijevanje
- izrada sredstva koja učeniku omogućuju stupnjevito perceptivno spoznavanje apstraktnih sadržaja (npr. aplikacijsko sredstvo-slika s istaknutim obilježjima, originalno sredstvo; didaktički materijal, slikovni prikaz, grafički prikaz, simbolički prikaz)
- izrada sredstava za podršku u radu-podupirača (npr. okviri za praćenje slijeda čitanja, naglašena crtovlja i sl)
- vježbanje i ponavljanje na individualiziranim nastavnim listićima (npr. razne vrste lota, didaktičkih igara)
- omogućiti korištenje kalkulatora pri računanju
- koristiti računalo u cilju interesantnog učenja ili vježbanja i ponavljanja sadržaja, a posebno u
- slučajevima kad su prisutne perceptivno-motoričke smetnje koje otežavaju pisanje.

Diferencirana ("bonus") nastava

Diferenciranom nastavom omogućuje se svakom učeniku uspostaviti vlastiti ritam učenja i koristiti se sadržajima i metodama koje mu najviše odgovaraju. Prijedlog ponude ovog oblika nastave nastao je uvažavanjem isticanja potrebe da škola bude otvorena svim učenicima, bez obzira na stanje njihova tijela, uma i osjetila. Razvidno je kako školski programi (kurikulumi) moraju postati fleksibilni i diferencirani, nudeći učenicima različitih sposobnosti odgoj i obrazovanje prema njihovim potrebama i sposobnostima.

Učenici smanjenih intelektualnih sposobnosti ili s drugim oštećenjima, značajno ometajućim za praćenje i usvajanje sadržaja nekih predmeta, trebaju imati mogućnost ponude nastave koja će im omogućiti stjecanja znanja i vještina potrebnih za svakodnevni život. Budući da oni u nastavku svog školovanja najčešće odaberu neka od obrtničkih i pomoćnih zanimanja, sadržaji koji se nude kroz bonus nastavu uvijek su životni i realiziraju se kroz praktičnu aktivnost učenika. Ovi učenici, posebice u VII. i VIII. razredu umjesto nastave koja većim dijelom počiva na sposobnostima apstraktnog mišljenja (fizika, kemija, matematika – posebice u završnim razredima, strani jezici) mogu se uključiti u "bonus" nastavu s ciljem stjecanja praktičnih vještina koje postupno uvode učenika u svijet rada, vodeći računa o njihovim sklonostima, interesima i mogućnostima lokalne zajednice u kojoj bi sutra trebali biti zaposleni.

Sadržaje treba prilagoditi i planirati škola u odnosu na potrebe konkretnih učenika, sukladno njegovim mogućnostima i potrebama lokalne zajednice. Na ovim zadaćama škola surađuje s roditeljima i službama kao što su zavodi za zapošljavanje, obrtničke škole, obrtničke radionice, školske zadruge, posebne ustanove za djecu s posebnim potrebama i s drugim službama po potrebi.

Uvođenje blok satova olakšava organizaciju "bonus nastave".

2.6. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA POREMEĆAJEM PAŽNJE/HIPERAKTIVNOSTI

RAZVOJNE ZNAČAJKE

- Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj (ADHD) je razvojni poremećaj s izraženim simptomima nepažnje i/ili hiperaktivnosti-impulzivnosti koji su maladaptivni (klinički značajno oštećenje socijalnog, akademskog ili radnog funkcioniranja -DSM IV,1994), i ne odgovaraju razvojnog stupnju.
Javlja se kod 5-7 % školske djece i to četiri do pet puta češće kod dječaka.

Sva djeca ne pokazuju iste simptome. Kod neke djece može biti dominantna nepažnja, kod neke hiperaktivnost i impulzivnost, a kod neke se sa podjednakom jačinom i učestalošću može javiti i poremećaj pažnje i hiperaktivnost.

Prema Dijagnostičko statističkom priručniku mentalnih poremećaja (DSM-IV, 1994) koji se najčešće koristi u našoj kliničkoj praksi može se raditi o tri tipa poremećaja:

• Deficit pažnje/Hiperaktivni poremećaj, kombinirani tip

O ovom obliku poremećaja se radi ako šest ili više simptoma nepažnje i šest ili više simptoma hiperaktivnosti-impulzivnosti traje najmanje šest mjeseci. To je ujedno i oblik poremećaja koji se javlja kod najvećeg broja djece i adolescenata.

• Deficit pažnje/Hiperaktivni poremećaj, predominantno nepažljivi tip

Ovaj tip poremećaja se dijagnosticira ako šest ili više simptoma nepažnje a manje od šest simptoma hiperaktivnosti-impulzivnosti traje najmanje šest mjeseci.

Kod školske djece simptomi nepažnje utječu na rad u razredu i akademsku uspješnost. Dijete često krivo prepíše tekst sa ploče, okreće se prema drugim učenicima u razredu, ne zapiše što ima za zadaću, zaboravi kada treba doći na neki sat u suprotnoj smjeni, zaboravi donijeti novac za predstavu, užinu....Ako dijete sa poremećajem pažnje nema podršku učitelja / nastavnika u razredu, teže prati sadržaje bez obzira na prosječne ili natprosječne intelektualne sposobnosti, a želja za uspjehom se često ne prepoznaje pa se djetetu pripisuje na primjer razmaženost i lijenost.

• Deficit pažnje/Hiperaktivni poremećaj, predominantno hiperaktivno-impulzivni tip

Ovaj podtip poremećaja se dijagnosticira ako šest ili više simptoma hiperaktivnosti – impulzivnosti, a manje od šest simptoma nepažnje traje šest mjeseci. Međutim, i kod tog tipa poremećaja nepažnja može biti značajni problem.

Učenici sa ovim oblikom poremećaja teško mogu duže mirno sjediti, često ustaju i vrpolje se ili sjede na rubu stolca. Vrte predmete, lupkaju rukama i pretjerano tresu stopala ili noge.

Često pretjerano pričaju. Kako djeca sazrijevaju, simptomi hiperaktivnog ponašanja obično postaju manje uočljivi. Do kasnog djetinjstva i rane adolescencije znakovi pretjerane motoričke aktivnosti manje su uobičajeni, i mogu se svesti na vrpoljenje ili osjećaj razdražljivosti i nemira. Hiperaktivnost i impulzivnost javljaju se zbog teškoća u inhibiciji (kočenju) reakcija, pa djeca imaju teškoće u izboru najprimjerenijeg ponašanja u nekoj situaciji i planiranju budućih događaja, zbog čega teško odgađaju zadovoljavanje želja, teško se odupiru trenutnom iskušenju, bave se potencijalno opasnim aktivnostima bez razmišljanja o mogućim posljedicama pa ponašanje često dovodi do nezgoda. Često ne slušaju upute, započinju razgovor u neprikladno vrijeme, pretjerano prekidaju druge, ometaju druge, grabe tuđe predmete, diraju stvari koje ne bi smjeli, ludiraju se. Da bi ponašanja postala simptom poremećaja (DSM IV, 1994), moraju biti u neskladu sa djetetovim razvojnim stupnjem, moraju ozbiljno narušavati adaptaciju djeteta u razvojno prikladnu socijalnu sredinu te negativno utjecati na akademska postignuća. Problem nastaje upravo zbog karakteristike poremećaja, za koji je svojstven nedostatak u izvođenju onog što dijete zna, a ne u samom znanju.

Za samousmjeravanje i samokontrolu ponašanja odgovoran je i unutarnji govor, koji kod djece s impulzivnim i hiperaktivnim ponašanjem nije razvijen u skladu s razvojnom dobi. Zbog toga ga djeca s takvim oblikom poremećaja ne koriste u kontroli i usmjeravanju vlastitog ponašanja.

Uz ADHD često se javljanju dodatne teškoće. Za rad u školi najznačajnije su:

• **Slab školski uspjeh – teškoće u učenju:** Oko 40 do 60 % djece sa ADHD-om ima teškoće sa učenjem u školi, a ostali imaju teškoća sa vremenskim ograničenjima, količinom čitanog ili pisanog teksta. Iako najčešće imaju prosječno razvijene intelektualne sposobnosti (a mogu imati i iznadprosječne) ostvareni obrazovni stupanj može biti niži, a profesionalna dostignuća slabija nego kod vršnjaka i nego što bi se obzirom na intelektualne sposobnosti moglo očekivati. Takvo stanje često dovodi do konflikata s autoritetima u školi i obitelji, jer se **nemogućnost primjerenog posvećivanja zadacima koji zahtijevaju trajniji mentalni napor** često tumači kao znak lijenosti, slabog osjećaja odgovornosti i suprotstavljanja.

• **Specifične teškoće u učenju** – poremećaj u jednom ili više bazičnih psiholoških procesa, uključenih u razumijevanje ili korištenje jezika, govornog ili pisanog, koji se može očitovati u nedovoljno razvijenoj sposobnosti slušanja, mišljenja, govora, čitanja, pisanja ili računanja (te sposobnosti su slabije razvijene od općeg intelektualnog potencijala). Smatra se da 15 do 20% djece sa ADHD-om ima specifične teškoće u učenju, a vjerojatno oko 50% djece sa specifičnim teškoćama u učenju ima ADHD

- **Poremećaji govornog i jezičnog razvoja** - iako ponekad može biti teško reći proizlazi li određeni problem iz jezičnih teškoća ili ADHD-a.
- **Razvojno zaostajanje** u drugim područjima (npr. problemi u motoričkoj koordinaciji i finoj motorici)
 - dijete ima nezgrapnan rukopis, sporije piše, ne stiže prepisati sa ploče, pa se može javiti otpor prema razredu

Zahtjevi u odnosu na prilagodbu u nastavi

Učenicima s deficitom pažnje /hiperaktivnim poremećajem nije potrebno sadržajno prilagođavati nastavu ako nemaju neke od dodatnih teškoća. U slučaju dodatnih teškoća treba se rukovoditi preporukama za sadržajnu prilagodbu u odnosu na njihove specifičnosti.

Prilagodba u nastavi za učenike sa ADHD-om odnosi se na individualizaciju pristupa u prezentaciji nastavnih sadržaja i načina provjere znanja, uz napomenu da se sve teškoće ne javljaju kod svih učenika sa ADHD-om a različita je i etiologija i težina simptoma.

U nastavku su navedene neke od najčešćih teškoća koje mogu pokazivati djeca s ADHD-om, te neki postupci prilagodbe koji su se pokazali učinkovitima. To naravno nisu svi postupci, oni predstavljaju orijentir i poticaj za pronalaženje i drugih optimalnih rješenja. Važno je svakom učeniku pristupiti individualno te odabrati one postupke koji učenicima mogu pomoći da se ne osjećaju manje vrijednima i da uspješno usvoje potrebna znanja.

Osim teškoća koje često učenicima otežavaju usvajanje znanja, djeca sa ADHD-om imaju brojne vrline, talente i interese, koje je potrebno isticati i koristiti i kao motivaciju i kao područja u kojima mogu biti uspješni i tako prevenirati razvoj loše slike o sebi i razvoj emocionalnih teškoća i poremećaja u ponašanju.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

- Ocjenjivati sadržaj, ne rukopis.
- Omogućiti alternativne načine provjere znanja (usmeno, tipkani izvještaji, audio i video prezentacije i sl.).
- Omogućiti alternativne načine rješavanja zadataka, sa reduciranim potrebama za pisanjem; verbalno izlaganje; izrada mapa i grafikona; korištenje slikovnog materijala.
- Privući pažnju prije davanja uputa: koristiti upozoravajuće geste, npr. lagano tapšanje po ramenu; kombinirati verbalne i pismene upute; davati upute jednu po jednu; tiho ponoviti upute učeniku; tražiti da ponovi upute radi potvrde razumijevanja.
- Kombinirati govorne, vizualne, pisane i čimbene metode; možda je učeniku potrebno da sam ponovi kako bi zapamtio; podučavanje memorijskih tehnika (npr. mnemonika, vizualizacija, verbalno ponavljanje viđenog ili pročitanog,...).
- Omogućiti dodatno vrijeme; podučavati vještine i strategije pri pisanju testa (ispita znanja); omogućiti usmeno ispitivanje; koristiti jasne, čitljive i pregledne forme za pisane testove; označiti linijama mjesta za odgovor; ostaviti dovoljno mjesta za odgovor ako je rukopis nezgrapan.
- Nabrojati, napisati i izreći sve korake potrebne za izvršenje zadataka; reducirati zadatak u nekoliko izvedivih dijelova, u očekivanim vremenskim okvirima; često provjeravati napredak; omogućiti učeniku pomoć drugih učenika, tj. točno mu reći kome se i kako treba obratiti ako "zapne".
- Pripremiti pisani materijal sa podcrtanim bitnim dijelovima i idejama vodiljama; predočiti uz tekst bitne činjenice na koje treba obratiti pažnju; podučavati izradi sažetaka bitnih dijelova teksta; pripremiti audio materijal na osnovu teksta.

- Omogućiti učeniku da sjedi blizu nastavnika tako da se omogući bolji nadzor; reći učeniku jasno što se od njega očekuje; nagraditi poželjno ponašanje.
- Omogućiti česte prilike za ustajanje i kretanje uokolo; omogućiti prostor za kretanje; smisliti aktivnosti koje uključuju i zahtijevaju kretanje.
- Nagraditi pažnju; razbiti aktivnosti u manje jedinice; nagraditi izvršavanje na vrijeme; koristiti fizičku blizinu i dodir za preusmjeravanje aktivnosti učenika; smanjiti mogućnost odvlačenja pažnje bukom i događajima u okolini; omogućiti da se učenik aktivno uključi u izlaganje; osigurati razumljivost predavanja (kako se učenik ne bi "isključio" radi nerazumijevanja).
- Podučavati metodama samonadzora; poticati prekidanje rada i provjeru urađenog.
- Davati pravovremene obavijesti o promjeni aktivnosti (npr. "imate pet minuta do završetka tog zadatka i prelaska na drugi..."); pravovremeno obavijestiti o očekivanjima u sljedećoj aktivnosti (npr. "za sljedeći zadatak trebate..."); specificirati sredstva potrebna za izvršenje aktivnosti; specificirati sve korake potrebne za izvršenje zadatka; ako je potrebno osigurati učeniku pomoćnika za organiziranje i izvršavanje aktivnosti.

2.7. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA SA SPECIFIČNIM TEŠKOĆAMA U UČENJU

Razvojne značajke

Djeca sa specifičnim teškoćama u učenju (ili teškoćama u učenju, kako se u zadnje vrijeme navodi u stručnoj literaturi) vrlo su heterogena skupina među kojima su učenici s disleksijom, disgrafijom, diskalkulijom, teškoćama u kratkotrajnom pamćenju i teškoćama percepcije. Ove se teškoće mogu javljati pojedinačno ili u kombinaciji što još može uključivati teškoće pažnje, hiperaktivnost, dispraksiju i poteškoće u radnoj memoriji.

Njihove intelektualne sposobnosti mogu biti različite; od ispodprosječnih do iznadprosječnih.

U odnosu na njihove obrazovne potrebe ističe se neujednačenost njihovih sposobnosti i često izrazite razlike između potencijala i školskih postignuća. Takve osobine ovih učenika dovode ih u posebno nepovoljan položaj u školi i obitelji zbog neshvaćanja razloga njihovih niskih školskih postignuća. Stoga ih se često smatra lijenima i nezainteresiranima. Zbog poteškoća organiziranja vlastitog prostora i stvari oko sebe, znaju u školu donijeti pogrešne knjige, zakasnuti u školu i teško započinjati zadatak ili pripremiti traženi materijal na satu.

Jedna od karakteristika ove djece je u organizaciji informacija jer njihova percepcija situacije ovisi o cjelokupnom polju bez mogućnosti analize pojedinih komponenti. Zbog toga često nemaju dobar uvid u neku socijalnu situaciju te mogu imati problema u interakciji s okolinom.

Kod nekih učenika se mogu javiti i jezične teškoće izražene slabim semantičkim vještinama.

Veliki dio ove djece ne razumije gramatička pravila niti razumiju vezu između pojedinih riječi u rečenicama i frazama te se služe manje kompleksnim rečenicama od druge djece i njihovo razumijevanje situacije je nepotpuno.

U višim razredima često djeca sa specifičnim teškoćama u učenju imaju nižu razinu samopoimanja u odnosu na sebe kao učenika, dok u nižim razredima ove se teškoće reflektiraju na općenito lošiju sliku o sebi.

Učenici sa specifičnim teškoćama učenja često svoj uspjeh / neuspjeh pripisuju vanjskim čimbenicima, držeći da ne mogu osobno utjecati na promjene. Pokazuju niži stupanj ustrajnosti u zadacima, skloni su tjeskobi i depresivnosti više od druge djece.

S vremenom i roditelji ove djece očekuju manje od njih glede školskog uspjeha i ponašanja.

Ova djeca su najčešće svjesna da ih okolina ne prihvata, osjećaju nepravdu i pate zbog toga, doživljavaju brojne stresne situacije, što sve može izazvati da postaju nemotivirani za školski rad te su izloženi velikom riziku od depresije pa čak suicidalnog ponašanja i poremećaja u ponašanju.

Prilagodbe u nastavnom radu

Potrebno je slijedeće:

- predvidjeti duže vremensko razdoblje za usvajanje nekih tema,
- koristiti različite vrste podražaja – vidne, slušne, dodirne kod obrade novih sadržaja,
- dati prednost češćim usmenim oblicima u poučavanju i provjeravanju znanja,
- sistematski provjeravati je li učenik razumio sadržaj, pojmove i definicije ta dati dodatna objašnjenja,
- izbjegavati učenikovo čitanje na glas ili pisanje na ploči pred razredom (osim ako učenik na izrazi tu želju),
- koristiti prerađene, sažete, jednostavnije tekstove (i kod čitanja lektire),
- u udžbeniku jasno označiti mjesta koja su bitna – rečenica, pravilo, primjer, slika, postupak,
- koristiti mnogo konkretnih primjera, slika, pokusa, povezanih s poznatim sadržajima,
- zadavati manji broj zadataka, a zadatke po težini rasporediti tako da je prvo lakši zadatak, pa teži, a na kraju opet lakši),
- podijeliti zadaću na više faza,
- pismeno rješavanje zadataka ne ograničiti vremenski, a greške tipa disleksije ne ocjenjivati,
- greške u pisanju ne ispravljati nego ih samo naznačiti (podvući riječ u kojoj je greška) kako bi učenik sam naučio i ispravio greške uz pomoć udžbenika ili rječnika,
- kod učenja koristiti slikovne podsjetnike odnosno pomoći učeniku da nauči tehniku vizualizacije i bržeg zapamćivanja te da uči uz pomoć kognitivnih mapa) koje samostalno izrađuje po područjima koje uči)
- ohrabrivati učenika za spontano izražavanje i poticati ga na samostalnost u radu.

Neophodna je stručna podrška edukacijsko-rehabilitacijskog stručnjaka -logopeda.

Općenito u radu s učenicima s teškoćama učenja neophodne su prilagodbe metoda rada koje će provoditi učitelj u razredu uz podršku edukacijsko-rehabilitacijskog stručnjaka- rehabilitatora ili za neke metode, psihologa.

Neke od prilagodbi:

- koristiti audiovizualna sredstva za ilustraciju izlaganja i teksta za učenje
- upoznati učenika s planom izvođenja nastavne cjeline zbog mogućnosti predviđanja cjeline zadatka
- opažati ponašanje učenika kroz cijelo vrijeme izvođenja zadatka
- koristiti različite oblike grupnog rada kao podrška vršnjaka i učenje u timu
- davati zadatke kao i ostalim učenicima uz detaljni feedback o dobrim i lošim stranama uratka
- koristiti različita sredstva u nastavi za svladavanje određenog gradiva kod učenika s teškoćama u učenju
- često koristiti nagrade za dobar uradak i ponašanje
- koristiti specijalizirane strategije poučavanja kao metakognitivni model učenja odnosno korištenje «unutarnjeg govora» i podizanje razine pažnje putem razvoja vještine samoopažanja
- koristiti načine ispitivanja prikladne učeničkim sposobnostima (usmeno ispitivanje, ispitivanje u više navrata, kraći testovi...)
- kod ocjenjivanja više vrednovati elemente zalaganja na satu i motivaciju za rad, a ocjena znanja treba biti motivirajuća.

U metodama rada biti će korisni mnogi postupci opisani za djecu sa sniženim intelektualnim sposobnostima. Učenicima s teškoćama u učenju često je potreban je individualiziran pristup u radu i ocjenjivanju.

2.8. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU I EMOCIONALNIM POREMEĆAJIMA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Poremećaji u ponašanju skupni su naziv za sve pojave biološke, psihološke i socijalne etiologije koje manje ili više pogađaju pojedinca i nepovoljno djeluju na njegovu aktivnost te neugodno, štetno i opasno utječu na druge pojedince i društvene organizacije (obitelj, dječje ustanove, školu, zajednicu). Drugim riječima radi se o velikom broju različitih oblika ponašanja i rizičnih ponašanja koji predstavljaju značajnije odstupanje od uobičajenog i društveno prihvaćenog ponašanja određene sredine za specifičnu dob djeteta te situaciju, neposredno su ili posredno ugrožavajući, štetni i opasni za samo dijete (negativne posljedice na obrazovno, socijalno, emocionalno i ukupno funkcioniranje djeteta u svakodnevnom životu) ili za njegovu okolinu, ukazuju na jasne pokazatelje budućeg nepovoljnog razvoja djeteta te zahtijevaju različite razine intervencija od primarne prevencije, ranih intervencija, kriznih intervencija do tretmana i rehabilitacije.

Iz navedenog proizlazi da preventivne i rano interventne programe u školi provode stručni suradnici – socijalni pedagozi, a u suradnji s učiteljima i drugim stručnim suradnicima pomažu u osiguravanju odgovarajućih uvjeta školovanja.

Za potrebe područja odgoja i obrazovanja češće se koristi termin poremećaji emocija i ponašanja i pod kojim se podrazumijeva: smanjena sposobnost za učenje koja se ne može objasniti intelektualnim (ne rijetko su to i darovita djeca), senzornim ili drugim zdravstvenim čimbenicima, nesposobnost za izgradnju zadovoljavajućih interpersonalnih odnosa s vršnjacima i učiteljima, neprimjeren tip ponašanja i osjećaja pod normalnim okolnostima, raspoloženja nesretnosti i depresije te tendencija razvoja fizičkih simptoma ili straha u svezi s osobnim ili s problemima u školi. U skupini poremećaja u ponašanja i emocija (Svjetska zdravstvena organizacija) koji se pojavljuju u djetinjstvu i adolescenciji navode se: hiperaktivni poremećaji, poremećaji ponašanja, mješoviti poremećaji ponašanja i osjećaja, emocionalni poremećaji osobito u djetinjstvu, poremećaji u socijalnom funkcioniranju s početkom u djetinjstvu ili adolescenciji, tikovi, ostali poremećaji, mentalni poremećaji, te poremećaji nesvrstani drugdje.

Tome se pridružuju i opozicijska ponašanja, poremećaji s nasilničkim ponašanjem, poremećaji prilagodbe s miješanim smetnjama emocija i ponašanja, poremećaje prilagodbe sa smetnjama ponašanja i antisocijalno ponašanje djece i adolescenta.

PRILAGODBE NASTAVNOG/ŠKOLSKOG RADA

Djeci s poremećajima u ponašanju (kao što je vidljivo iz opisa njihovih značajki) nije uvijek nužno prilagođavati samo nastavno gradivo (osim u situacijama poremećaja pažnje i hiperaktivnosti odnosno specifičnih teškoća u učenju, vidi već navedeno) nego još više prilagođavati uvjete obrazovanja, prema kvalitetnom školskom okruženju u kojemu se:

- učenje prilagođava djetetovim mogućnostima,
- ispituje tako da se očekuje i postiže uspjeh, omogućava uspjeh,
- postavljaju jasne granice i očekivanja,
- razumije djetetove potrebe i ponašanja,
- razumije njihov jezik komunikacije (traže pažnju, žele biti prepoznati kao vrijedni i cijenjeni...)
- osigurava pozitivnu afirmaciju,
- omogućava razvoj pozitivne slike o sebi, pozitivan razvoj,
- uči socijalne i emocionalne vještine, razvija empatiju,
- osjeća prihvaćenim, podržanim, nagrađenim,
- osiguravaju prilike za odgovorno ophođenje s vršnjacima i odraslima,
- stvaraju prilike za stvaranje uspješnih odnosa,
- osiguravaju prilike za vježbanje socijalnih vještina,
- postavljaju uvjeti u kojima se djeca osjećaju pripadni i privrženi svojoj školi.

9. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Autizam se ubraja u skupinu pervarzivnih razvojnih poremećaja koji pored njega čine i Rettov poremećaj, dezintegrativan poremećaj u djetinjstvu, Aspergerov poremećaj te pervarzivni razvojni poremećaj, neodređen. Ovi razvojni poremećaji čine tzv. autistični spektar definiran dijagnostičkim kriterijima koji predstavljaju zajednička obilježja, a to su kvalitativno oštećenje socijalnih interakcija, kvalitativno oštećenje komunikacije i ograničen, ponavljajući stereotipni obrasci ponašanja, interesa i aktivnosti. Za razumijevanje i uspješno podučavanje učenika s autizmom važno je i poznavanje određenih dimenzija autističnog ponašanja i učenja. Kod osoba s autizmom postoje specifičnosti percepcije, doživljaja okoline, pamćenja te je veoma bitno uzeti u obzir ulogu emocija kao konteksta u tom procesu. Uspješna i sigurna edukacijska integracija u redovnu školu po prilagođenom programu moguća je za učenike s Aspergerovim poremećajem, učenike s autizmom koji imaju laki stupanj sniženih intelektualnih sposobnosti, za one koji su graničnog ili prosječnog intelektualnog razvoja uz određenu, minimalnu razinu socijalne zrelosti i umjereni stupanj autizma, a kod kojih su smetnje u ponašanju zastupljene u manjoj mjeri. U procesu odgojno obrazovne integracije autizma moraju se uzeti u obzir sljedeće značajke:

- disharmoničnost razvoja (socijalnog, kognitivnog, emocionalnog)
- teškoće u razumijevanju verbalne i neverbalne komunikacije, rigidnost i manjkavost u socijalnoj interakciji, ograničeno polje interesa, nefleksibilni obrasci ponašanja

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Opći zahtjevi

Učenike s autizmom treba uključiti u redovni školski program samo ako su zadovoljeni potrebni uvjeti i omogućene specifične metode prilagođene potrebama ovih učenika, odnosno ako stupanj poremećaja dopušta neometani nastavni proces.

Pretpostavke za rad su:

- spremnost škole, učitelja tj. prihvatanje i razumijevanje učenika
- spremnost za suradnju sa stručnjakom za edukacijsko-rehabilitacijsku potporu i roditeljima
- kontinuirana dostupnost specifične stručne podrške učiteljima i roditeljima
- dobro pripremljen individualizirani program, manji razredi po broju učenika (dvadesetak) i bez drugih učenika s teškoćama u razvoju,
- mogućnost korištenja asistenta u razredu kao podrške učeniku i učitelju

Zahtjevi u odnosu na nastavne sadržaje

Individualizirano planiranje i podučavanje mora biti usmjereno na usvajanje znanja i vještina koje su funkcionalne, praktične i kroz koje se djeluje na podizanje razine socijalne kompetencije i prihvatljivih oblika ponašanja. Akademsko znanje usvajati na način koji je opisan u poglavlju Prilagodbe nastavnom radu s učenicima sa sniženim intelektualnim sposobnostima. Ovdje se kao i prilagodba pojedinih područja u nastavnim predmetima može podrazumijevati i da učenik ne mora usvojiti sve nastavne sadržaje svih nastavnih predmeta.

Usvajanje akademskih znanja ne smije imati prednost pred poticanjem komunikacijskih i socijalizacijskih sposobnosti (doživljaj /ne/uspjeha).

Zahtjevi u odnosu na metode i postupke

Vrijede upute pod ovim naslovom dane za podučavanje učenika sa sniženim intelektualnim sposobnostima.

Posebosti učenika s autizmom su pored navedenih:

- Vizualno-kognitivna podrška u strukturiranju prostora, vremena i socijalnih odnosa (TEACCH metoda i oblici augmentativne komunikacije ako je potrebno). Podučavanje upotrebom slikovne podrške omogućava bolje razumijevanje i anticipiranje konteksta te pomaže stabilizaciji socijalne okoline učenika.
- Voditi računa o nižem stupnju emocionalnog razvoja i mogućim posljedicama na ponašanje.
- Ono što je naučeno potrebno je vježbati u različitim situacijama i kontekstima s različitim osobama (radi otežane generalizacije),
- Individualno određeni vremenski periodi rada i odmora
- Prema potrebi koristiti alternativna sredstva i metode za kompenzaciju područja u kojem učenik ima teškoće (npr. dopustiti mu da tipka umjesto da piše, dopustiti mu pismeni ispit umjesto usmenog).

Zahtjevi u odnosu na provjeravanje i ocjenjivanje

Isto kao i kod učenika sa sniženim intelektualnim sposobnostima uz posebosti za autizam:

Provjera znanja se treba izvršavati u različitim situacijama, više puta zbog neujednačenosti reprezentacije. Procjena također treba biti usmjerena na evaluaciju razvoja socijalizacije, komunikacije i promjene određenih oblika ponašanja.

Prilagođavanje sredstava i zahtjeva u njihovoj upotrebi

Osigurati mogućnost:

- nabavke potrebnih sredstava za vizualno kognitivnu podršku (TEACCH metoda)
- kratkotrajnog isključivanja, osamljivanja i odmora
- odabir primjerenog mjesta u razredu s obzirom na moguću senzorička preosjetljivost učenika
- prema potrebi - parcijalna integracija (socijalizacijski predmeti u redovnom razredu i obrazovni

- predmeti u posebnom odjeljenju) uz mogućnost prelaska iz jednog oblika u drugi (djelomična i potpuna integracija),diferencirani oblici nastave
- produženi stručni programi (PSP) koji uključuju specifične oblike podrške (npr. logoterapija,
- kineziterapija, senzorička integracija, terapija igrom i sl.)
- organiziranje produženog stručnog programa (PSP) u suradnji sa specijaliziranim ustanovama.

Primjer planiranja i izvedbe "bonus nastave"

1. odrediti kojim učenicima je potreban takav oblik nastave (stručni tim u suradnji s roditeljima i učenicom)
2. razmotriti mogućnosti matične škole, mogućnosti i drugih suradničkih škola (kabineti i oprema, školska kuhinja, školska zadruga, ponude izvannastavnih aktivnosti koje se temelje na usvajanju konkretnih radnih vještina) i lokalne zajednice (obrtništvo, industrija, komunalne službe, udruge, uslužne djelatnosti)
3. **dogovoriti ponudu s učenicom/učenicom, roditeljima i stručnim suradničkim službama naglašavajući:**
 - da ovom nastavnom ponudom učenici stječu znanja i vještine potrebne za samostalno svakodnevno življenje
 - da ih ova nastavna ponuda uvodi u takav svijet rada koji će predstavljati početak školovanja za buduće zanimanje vodeći računa o mogućnostima zapošljavanja u lokalnoj zajednici
4. odrediti osobe za provođenje i praćenje "bonus nastave" (ravnatelji manjim školama, voditelji sekcija izvannastavnih i izbornih aktivnosti, stručne službe škole, nastavnici s nepotpunom satnicom, roditelji i članovi uže obitelji, studenti pedagoških studija na praksi, volonteri, ročnici na civilnom služenju vojnoga roka)
5. **vrednovanje postignuća prijedlozi svih sudionika procesa**
6. **prijedlozi svih sudionika procesa**

PRIMJERI

Škola pri kojoj djeluje školska zadruga

Ove su škole najzahvalnije za provođenje "bonus nastave. Bogatim ponudama koje su vezane uz lokalitet na kojem se škola nalazi, školsko zadrugarstvo nudi učenicima s posebnim potrebama individualni pristup uz mogućnost izbora konkretnih životnih radnih aktivnosti: pčelarstvo, maslinarstvo, skupljanje ljekovitog bilja, izrada čipki i suvenira na temeljima baštine, cvjećarstvo, vinogradarstvo, njegovanje travnjaka i dr.

Škola pri kojoj ne djeluje školska zadruga

Ako škola nema školsku zadrugu, razmotriti će ponude svojih izvannastavnih i izbornih aktivnosti, planiranih projekata i sl. s ciljem uključenja učenika s "bonus nastavom", a sve u skladu s njegovim sposobnostima i željama.

Uz ove ponude, ako škola ima i školsku kuhinju, može zadovoljiti različite interese učenika s "bonus nastavom"

Suradničke škole na projektu "bonus nastave"

Kada škola nije u mogućnosti ponuditi realizaciju "bonus nastave" unutar svoje kuće, treba se povezati sa školom koja će joj postati partnerom na tom zadatku (suradnička škola).

Škole na projektu "bonus nastave" surađuju s lokalnom zajednicom

Dogovarajući "bonus nastavu" s učenicima i roditeljima, škola treba uzeti u obzir mogućnosti koje nudi njihova lokalna zajednica u odnosu na buduće radno mjesto, te u odnosu na potrebe zajednice za obavljanje određenih poslova. Ovo posebno dolazi do izražaja u malim mjestima, izoliranim mjestima i na otocima gdje škola nema mogućnosti tražiti suradničku školu, već se u potpunosti oslanja na lokalnu zajednicu.

3. NASTAVNI PLAN ZA PROVEDBU NASTAVNOG PROGRAMA

NASTAVNI PREDMETI		BROJ SATI TJEDNO PO RAZREDIMA							
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
HRVATSKI JEZIK	2 (70)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)
LIKOVNA KULTURA	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)
GLAZBENA KULTURA	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)
MATEMATIKA	2 (70)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)
PRIRODA I DRUŠTVO	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	1(35)P 1(35)D	1(35)P 1(35)D	1(35)P 1(35)D	1(35)P 1(35)D
TJELESNAI ZDRAVSTVENA KULTURA	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)
VJERONAUKE	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)
OSTALI OBLICI NEPOSREDNOGA ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA									
SAT RAZREDNIŠTVA	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)
IZVANASTAVNE DJELATNOSTI						1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)

HRVATSKI JEZIK

Hrvatski jezik je predmet koji je najopsežniji i najviše povezan s ostalim predmetima u osnovnoj školi. Sva nastavna komunikacija ostvaruje se hrvatskim jezikom. Predmet je zastupljen od prvog do devetog razreda i ima četiri nastavna područja: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijska kultura.

Sadržaji svih nastavnih područja hrvatskoga jezika međusobno su povezani, međusobno se nadopunjuju i prožimaju prema načelu unutarpredmetnog povezivanja, a s drugim povezuju se po načelu međupredmetnog povezivanja.

CILJEVI

Osnovni je cilj nastave hrvatskog jezika osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja će im omogućiti ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u stalno i učinkovito učenje.

Nastava hrvatskog jezika uključuje ovladavanje standardnim jezikom, a ciljevi su mu:

- *osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja im omogućuje ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje;
- *razvoj jezično-komunikacijskih sposobnosti pri govornoj i pisanoj uporabi jezika u svim funkcionalnim stilovima;
- *razvoj literarnih sposobnosti, čitateljskih interesa i kulture;
- *stvaranje zanimanja i potrebe za sadržajima medijske kulture, osvješćivanju važnosti znanja hrvatskoga jezika;
- *razvijanje poštovanja prema jeziku hrvatskoga naroda, njegovoj književnosti i kulturi (te prema jezicima, književnosti i kulturi Bošnjaka, Srba i nacionalnih manjina u BiH).

Nastava hrvatskog jezika omogućuje učenicima stjecanje znanja, sposobnosti, vrijednosti i navika koje pridonose njihovoj cjelovitoj osobnom razvoju kako bi kako bi ostvarili uspješan osobni život i bili aktivni članovi društva.

Kako je struktura ovoga nastavnoga predmeta dosta složena, potrebno je naglasiti da svako predmetno područje ravnopravno pridonosi osposobljavanju učenika za jezičnu komunikaciju u svim životnim situacijama.

Komunikacija se ostvaruje primanjem i odašiljanjem poruka. Poruke moraju biti primjerene na razini jezično-komunikacijskih sposobnosti učenika

ZADACI

NASTAVNO PODRUČJE - HRVATSKI JEZIK

- *osposobljavanje učenika za uspješno snalaženje u svakodnevnim priopćajnim situacijama;
- *ovladavanje jezičnim sredstvima potrebnim za uspješnu komunikaciju;
- *osvješćivanje potrebe za jezičnim znanjem;
- *suzbijanje straha od jezika;
- *osvješćivanje razlika između standardnoga jezika i zavičajnih idioma;
- *postupno usvajanje hrvatskoga jezičnoga standarda.

HRVATSKI JEZIK 1

PRIPREMNI RAZDOBLJE

**UOČAVANJE GOVORNIH SPOSOBNOSTI I RAZVIJENOSTI GOVORA KOD UČENIKA
UOČAVANJE KAKO SE UČENIK SOCIJALIZIRA U NOVU SREDINU**

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

JA U ŠKOLI

▪Predstaviti se punim imenom i prezimenom, upoznati svog učitelja- icu, prijatelja- icu, svoju školu i zapamtiti njihova imena. Upoznati se i prihvatiti pravila ponašanja u školi.

ŠTO JE DOBRO, A ŠTO NIJE DOBRO PONAŠANJE

▪Nučiti osnovna pravila pristojnosti, dobro i loše ponašanje u školi, užoj i široj zajednici.

SVI SMO RAZLIČITI I SVI SMO VRIJEDNI POŠTOVANJA

▪Upoznati se s razlikama među članovima svoje zajednice s obzirom na spol, dob, zdravlje, religijsku i nacionalnu pripadnost, prihvaćanje drugih i drugačijih, graditi prema svima osjećaje poštovanja

ŠTO ČUJEMO – ZVUKOVI – GLASOVI

▪Zborno i pojedinačno izgovaranje glasova, prepoznavanje i imitiranje glasova/zvukova (glasanje ljudi, životinja, šuškanje lišća, osluškivanje tišine, osluškivanje disanja, oponašanje ritma,...)

ŠTO VIDIMO – BIĆA – PREDMETE

▪Razvijanje sposobnosti zapažanja i uočavanje bića i predmeta u svojoj zajednici, užoj i široj okolini.

IMENOVANJE BIĆA I PREDMETA

▪Prepoznati i razumjeti pojmove koji se predstavljaju slikom i otkriti vezu između pojmova i njihova predstavljanja.

PRIČE SA SLIKAMA

▪Razvijanje sposobnosti pričanja priča uz slikovni prikaz određene priče.

PREPRIČAVANJE PRIČE UZ POMOĆ PITANJA

▪Razvijanje sposobnosti prepričavanja priče uz sugestivna pitanja vezana za priču.

SAMOSTALNO PREPRIČAVANJE

▪Razvijanje sposobnosti samostalnog prepričavanja priča pridržavajući se vremenskog slijeda.

PRIČANJE UZ POMOĆ PITANJA

- Razvijanje sposobnosti pričanja uz sugestivna pitanja.

SAMOSTALNO PRIČANJE

- Razvijanje sposobnosti samostalnog pričanja.

PJESMICE I BROJALICE

- Slušanje, ponavljanje, učenje pjesmica i brojalice u rimi.

GRAFOMOTORIČKE VJEŽBE

PREDVJEŽBE ZA POČETNO PISANJE

- Dovršavanje crteža, povlačenje crta na velikoj površini.

PREDVJEŽBE ZA POČETNO PISANJE – VODORAVNE CRTE- OKOMITE CRTE-KOSE CRTE- ZAOBLJENE CRTE-KOMBINIRANE CRTE

- Povlačenje različitih crta uz pomoć učitelja/samostalno povlačenje crta.

KNJIŽEVNI TEKSTOVI

1. GRIGOR VITEZ:PREPELICA
2. VESNA PARUN : USPAVANKA ZA JEŽA
3. LUKA PALJETAK: GUSJENICA; GRAMATIČKA ČESMA
4. ZVONIMIR BALOG : NEVIDLJIVA IVA;PJESME SA ŠLAGOM
5. BOSILJKA LETIĆ- FABRI : JESEN
6. GVIDO TARTALJA : KOLIKO JE TEŽAK SAN; KRATKOTRAJNA ŠKOLA
7. NASIHA KAPIDŽIĆ- HADŽIĆ : BAKA ČISTI PUT
8. ZEHRA HUBIJAR: ZEKO I DJECA, ČUDESNA SPRAVA
9. NARODNA PEIČA : ZEKINA KUĆICA

MEDIJSKA KULTURA

LUTKARSKE PREDSTAVE

Doživjeti lutkarsku predstavu kao poticaj

ANIMIRANI CRTANI – LUTKARSKI ILI CRTANI FILM

Primanje kratkih lutkarskih i crtanih filmova, stilski i sadržajno primjerenih djetetu

HRVATSKI JEZIK 2

GLAS, RIJEČ , REČENICA

- uporaba potpune rečenice – za pomoć koristimo igračke, slike, aplikacije
 - uporaba rečenice u govoru, slušanju i razlikovanje zvukova, poboljšanje razine pozornosti
- FONETSKA PERCEPCIJA GLASA**

PREPOZNAVANJE POČRTOG GLASA U RIJEČI

- povezivanje obrađenog glasa sa slikom, uočavanje da je glas na početku riječi

UPORABA POTPUNE REČENICE

- oblikovanje misli, govora u cjelovitim rečenicama

SLUŠNO PREPOZNAVANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA (I, A)

- slušanje percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova (I, A)

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA O i E

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova O i E

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA J i S

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova J i S

GLAS U U RIJEČIMA

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa U

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA M i N

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova M i N

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA S i Š

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova S i Š

SASTAVLJANJE REČENICA

- osposobljavanje učenika da koristi i sam slaže jednostavne slikovne rečenice

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

IMENOVANJE - DOVIĐENJA LJETO!

OPET SMO ZAJEDNO

- promatranje, prepoznavanje i imenovanje objekata iz okoline, razumjevanje i uporaba riječi koje označavaju odnose, pamćenje riječi pomoću slika

OPISIVANJE JESENI

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

PRIČANJE – JESENSKA PRIČA PO NIZU SLIKA

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

OPISIVANJE ZIME

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

ZIMSKA PRIČA PO NIZU SLIKA

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

BOŽIĆ U OBITELJI

- razgovor o osnom obilježiju ovog blagdana

PRIČANJE PO NIZU SLIKA

- razvijanje govornih sposobnosti učenika

USKRS U OBITELJI

- Pričanje o osobnom doživljaju, uporaba cjelovite rečenice

PRIČANJE PO NIZU SLIKA

- promatranje, opisivanje učenih događaja, poticanje sposobnosti verbalnog izražavanja

MOJA MAMA

- opisivanje majke, poticanje sposobnosti verbalnog izražavanja

PRIČANJE PRIČE

- Upoznavanje i imenovanje likova i situacija prema slikovnom predlošk

ČITANJE

GLOBALNO ČITANJE RIJEČI I REČENICA U – I, JE, NA SU , IMA

▪prepoznavanje i imenovanje objekata u okolini, uporaba i razumjevanje riječi koje označavaju odnose, pamćenje riječi pomoću slika, globalno čitanje

GLOBALNO ČITANJE REČENICA – SLOVO I

▪povezivanje slova I, uočavanje, prepoznavanje slova I u rečenicama

GLOBALNO ČITANJE REČENICA – SLOVO U

▪povezivanje slova U, uočavanje, prepoznavanje slova U u rečenicama

GLOBALNO ČITANJE OVO - NOSI

▪povezivanje riječi OVO – NOSI

ČITANJE KRAĆIH TEKSTOVA UZ KORIŠTENJE SLIKOVNOG MATERIJALA

PISANJE

PREDVJEŽBE ZA PISANJE VELIKIH TISKANIH SLOVA

VELIKO TISKANO SLOVO I

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO A

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO O

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO E

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO U

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA

▪prepoznavanje i razlikovanje obrađenih velikih tiskanih slova

DIKTAT

▪slova koja su obrađena

VELIKO TISKANO SLOVO M

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO N

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VJEŽBANJE RAZLIKOVANJA SLOVA M i N

- uočavanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO TISKANO SLOVO J

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO S

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Š

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA

- prepoznavanje i razlikovanje obrađenih velikih tiskanih slova

DIKTAT

- slova koja su obrađena

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA- PRESLIKAVANJE

KNJIŽEVNOST

1. KRATKI TEKST O ŽIVOTU U ŠKOLI
2. JESENI, HVALA
3. BRAĆA GRIMM : CRVENKAPICA
4. PJESMICA O DJEDU MRAZU
5. BRAĆA GRIMM: TRNORUŽICA
6. DJEČIJA PJESMICA O LJUBAVI
7. DJEČIJA PJESMICA O PROLJEĆU I USKRSU
8. IZABRANI KRAĆI TEKST O PLANETI ZEMLJI
9. DJEČIJA PJESMICA O MAJCI
10. KRATKI TEKST O LJETU

MEDIJSKA KULTURA

1. MIKI I NJEGOVA DRUŽINA
2. W. DISNEY: PAČIJE PRIČE
3. J. SIGSGAARD: PALE SAM NA SVIJETU
4. FILM O DJEDU MRAZU
5. W. DISNEY: TRNORUŽICA
6. HEIDI (ANIMIRANI FILM)
7. MALA PRIČAONICA PRIČA: MOJA NAJDRAŽA SLIKOVNICA
8. W. DISNEY: SNJEGULJICA I SEDAM PATULJAKA

HRVATSKI JEZIK 3

GDJE SE SKRIVA GLAS? UHVATI GLAS!

- slušanje i razlikovanje glasova na početku i na kraju riječi

FONETSKA PERCEPCIJA GLASA

POZNAJEMO GLASOVE I SLOVA

- pravilna artikulacija, uočavanje i korištenje glasa i slova u riječima i rečenicama

GLAS, RIJEČ, REČENICA

- razumjevanje i razlikovanje pojmova glas, riječ i rečenica

TOČKA NA KRAJU REČENICE

- slušno razlikovanje, pravilno korištenje jednostavne rečenične strukture

ANALIZA I SINTEZA RIJEČI

- dva glasa
- dva do tri glasa

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA P i R

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova P i R

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA V

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa V

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA T

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa T

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA Z

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Z

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA K

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa K

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA L

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa L

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA B**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa B

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA D**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa D

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASOVA B i D**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova B i D

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA C**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa C

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA Č**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Č

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASOVA C i Č**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova C i Č

VJEŽBA - RIJEČI NA SLOVA C i Č

- slušno razlikovanje glasova C i Č u riječima

SASTAVLJANJE REČENICA

- osposobljavanje učenika da koristi i sam slaže jednostavne rečenice

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

ZBOGOM, LJETO!

OPET SMO ZAJEDNO

DOBRO JUTRO, DOBAR DAN , DOBRA VEČER!

- slušanje i razumjevanje govora, pričanje doživljaja, razvijanje i njegovanje sposobnosti verbalnog izražavanja

JESENJI DAROVI

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

ŠUMA U JESEN

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

ŠTO RADIŠ?, ŠTO RADIŠ?

- osposobljavanje učenika za postavljanje jednostavnih pitanja i oblikovanje odgovora

PRIČANJE PO NIZU SLIKA

- razvijanje govornih sposobnosti učenika, govor u potpunosti rečenici

POSJETIO ME DJED MRAZ

- poticanje učenika da priča o doživljaju, događajima koje je neposredno opazio te da na osnovu tog iskustva zamišlja sebe u toj ulozi

ZIMSKI DANI

- poticanje učenika da priča o doživljaju, događajima koje je neposredno opazio

DA SAM PAHULJICA

- poticanje učenika da priča o doživljaju, događajima koje je neposredno opazio

U KINU

- pripovijedanje i opisivanje osobnih doživljaja (iskustava) i / ili događaja uporabom potpune rečenice

NA MASKEMBALU

- pripovijedanje i opisivanje osobnih doživljaja (iskustava) i / ili događaja uporabom potpune rečenice

LASTAVICA JAVLJA

- promatranje, uočavanje i opisivanje zbivanja u okolini, prepoznavanje i oponašanje glasanja životinja

PROLJETNICE

- promatranje, uočavanje i opisivanje zbivanja u okolini

IZRICANJE ČESTITKE

- oblikovanje potpune rečenice, navikavanje na uporabu socijalnih oblika komunikacije

ČITANJE

VJEŽBE GLOBALNOG ČITANJA

- globalno i početno analitičko- sintetičko čitanje kraćih riječi i rečenica (od dva – tri glasa)

ČITANJE KRAĆIH TEKSTOVA

VJEŽBE GLOBALNOG ČITANJA

- razvijanje pozornosti, obogaćivanje rječnika, razvijanje govora

ČITANJE KRAĆIH TEKSTOVA

VELIKO TISKANO SLOVO P

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO R

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA P i R

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO V

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO T

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO K

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO L

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA L i J

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO B

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO D

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA B i D

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO C

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Č

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA C i Č

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

PISANJE

PISANJE OBRAĐENIH VELIKIH TISKANIH SLOVA

PISANJE KRAĆIH RIJEČI I REČENICA (dva- tri glasa)

DIKTAT SLOVA, RIJEČI I KRAĆIH REČENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA

SAMOSTALNO PISANJE RIJEČI POMOĆU SLIKA

- koristimo se slovima koje je učenik usvojio

KNJIŽEVNOST

1. G. VITEZ: NEMA ZA MAČKE ŠKOLE
2. H.C.ANDERSEN : MALA SIRENA
3. PJESMA ILI KRATKA PROZA O JESENI
4. DJED I REPA (RUSKA NARODNA)
5. PJESMA O SV. NIKOLI
6. N.IVELJIK: BOŽIĆNA BAJKA
7. J.ČUNČIĆ- BANDOVI : PAHULJICE (IGROKAZ)
8. PROZNI TEKST (PJESMA) O ZIMI
9. DJEČIJI TEKST O ODNOSIMA MEĐU LJUDIMA I IGRI
10. DJEČIJA PJESMICA O PROLJEĆU
11. DJEČIJA PJESMICA O USKRŠU (PISANICA)
12. Ž. HORVAT- VUKELJA: REUMATIČNI KIŠOBBRAN (IGROKAZ)
13. DJEČIJA PJESMICA O LJETU

MEDIJSKA KULTURA

1. KRATKI ANIMIRANI FILM O ZEKOSLAVU MRKVI
2. ŠKOLSKA KNJIŽNICA
3. PRIČANJE I ČITANJE BAJKI
4. ŠKOLSKA KNJIŽNICA IZBOR I POSUĐIVANJE KNJIGA
5. LUTKARSKA PREDSTAVA
6. IZBOR IZ DJEČIJIH TV EMISIJA
7. C.COLLODI: PINOCCHIO
8. M. LORIĆ: PUTOVANJE PLAVOG LONCA
9. W. DISNEY: PEPELJUGA

HRVATSKI JEZIK 4

SLUŠAM I RAZLIKUJEM

- slušanje, prepoznavanje i razlikovanje glasova na početku i na kraju riječi

GLAS, SLOVO, RIJEČ, REČENICA

- razumjevanje i razlikovanje pojmova glas, riječ i rečenica
- oblikovanje rečenica pomoću slikovnog materijala

TOČKA NA KRAJU REČENICE

- slušno razlikovanje, pravilno korištenje jednostavne rečenične strukture

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA Ć

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Ć

RAZLIKOVANJE GLASOVA C, Ć, Č

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova C, Ć, Č

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA F

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa F

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA H

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa H

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA G

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa G

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA Z

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Z

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA Ž

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Ž

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA Ć, F, H, Z, Ž

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova Ć, F, H, Z, Ž

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA LJ

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa LJ

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA NJ**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa NJ

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA Đ**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Đ

**SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA DŽ**

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa DŽ

VJEŽBA - RIJEČI NA SLOVA Đ i DŽ

- slušno razlikovanje glasova Đ i DŽ u riječima

ABECEDU ZNAM JA

- slušati i upamtiti redosljed ili dio slova abecede, pravilna artikulacija glasova (velika tiskana slova)

SASTAVLJANJE REČENICA

- osposobljavanje učenika da koristi i sam slaže jednostavne rečenice

**JEZIČNO IZRAŽAVANJE
GOVOR**

**DUGO, DUGO LJETO
POZDRAVLJANJE**

- slušanje i razumjevanje govora, pričanje osobnog doživljaja, pravilna artikulacija glasova i riječi

JESEN

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje zbivanja u okolini

ŠTO TREBAMO ZA KIŠNI DAN

- uočavanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje

TELEFONSKI RAZGOVOR

- slušanje, pamćenje i točno prenošenje poruka osobno i putem telefona

PISANJE I IZRICANJE ČESTITKE

- upoznavanje s oblicima komunikacije s drugim osobama, oblikovanje, prepisivanje i izricanje čestitke

PRIČANJE PO NIZU SLIKA

- promatranje, uočavanje i opisivanje situacija na pojedinim slikama, osmišljavanje i stvaranje priče

NA LIVADI

- promatranje i opisivanje neposredne stvarnosti, izražavanje osjećaja i mišljenja

PROCVJETALA VOĆKE

- pripovijedanje i opisivanje osobnih doživljaja (iskustava) i / ili događaja uporabom potpune rečenice

MOJ GRAD / MOJE MJESTO

- imenovanje, opisivanje, razumjevanje osnovnih pojmova, pravila naziv grada/ mjesta u kojem živimo

MOJE LJETNE ŽELJE

- imaginacija, oblikovanje i verbaliziranje želje

ČITANJE

VJEŽBE ČITANJA RIJEČI I REČENICA

- početno analitičko- sintetičko čitanje kraćih riječi i rečenica, dvosložne riječi ali bez konsonatskih skupina (MAMA JE SAMA – da , ne SLON IMA SURLU)

ČITANJE RIJEČI I REČENICA

- proširenje riječnika

ANALITIČKO – SINTETIČKO ČITANJE

- dvosložne riječi sa konsonatskom skupinom- početi s riječima koji na početku imaju dva suglasnika a u sredini riječi su samoglasnici pr. TRAVA, KRAVA,...

ČITANJE KRAĆIH TEKSTOVA

- razvijanje sposobnosti slijeda riječi i rečenica u tekstu, govora i urednosti

VJEŽBE ČITANJA

- razvoj sposobnosti govornog izražavanja

GLASNO ČITANJE

ČITANJE U SEBI

- razvijanje sposobnosti čitanja i razumijevanja pročitanog

PISANJE

PISANJE OBRAĐENIH SLOVA

- ponavljanje, provjeravanje i uvježbavanje točnog pisanja svih obrađenih velikih tiskanih slova

PREPISIVANJE RIJEČI I REČENICA

- ponavljanje, provjeravanje i uvježbavanje točnog pisanja svih obrađenih velikih tiskanih slova

DIKTAT

Provjeravanje usvojenosti gradiva

VELIKO TISKANO SLOVO Ć

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA C,Č,Ć

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO F

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO H

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO G

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Z

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Ž

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA Z i Ž

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

DIKTAT

VELIKO TISKANO SLOVO LJ

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA L i LJ

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO NJ

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA N i NJ

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

DIKTAT

VELIKO TISKANO SLOVO Đ

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO ĐŽ

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

DIKTAT SLOVA, KRAĆIH RIJEČI I REČENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA

SAMOSTALNO PISANJE RIJEČI I REČENICA POMOĆU SLIKA

PISANJE TOČKE I UPITNIKA

- točno pisanje i uporaba točke i upitnika u rečenici

KNJIŽEVNOST

1. MOJA NAJDRAŽA BAJKA
2. S. PILIĆ: NEUREDNA SLOVA
3. G. VITEZ: TIHA PJESMA
4. V. PARUN: IDE ZIMA
5. LJ. DUPINZALJUBLJENA PAHULJICA (IGROKAZ)
6. J.ČUNČIĆ- BANDOVI: HEJ, MAŠKARE
7. K. JERETOV: DVANAEDTERO BRAĆE
8. D. CESARIĆ: POČETAK PROLJEĆA
9. S. ŠKRINJARIĆ: SVAĐA
10. N. ZIDAR- BOGADI: SKUPLJAČINA LEPTIRA
11. R. ZVRK: MAJKA
12. P. KANIŽAJ: PRELIJEPA NAŠA
13. G. KRKLEC:PRAZNIK LJETA

MEDIJSKA KULTURA

1. POSJET KINU
2. DOBAR DAN ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI
3. POSJET DJEČIJEM ODIJELU KNJIŽNICE
4. CRTANI FILMOVI PREMA IZBORU UČENIKA
5. ČITANJE DJEČIJIH ČASOPISA
6. ČUDESNE ZGODE ŠEGRTA HLAPIĆA (ANIMIRANI FILM)
7. ČUDESNE ZGODE ŠEGRTA HLAPIĆA (CRTANI FILM)
8. POSJET KAŽALIŠNOJ PREDSTAVI
9. MOJE OBVEZE PREMA ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI

HRVATSKI JEZIK 5

UPORABA POTPUNE REČENICE

- oblikovanje misli, govora u cjelovitim rečenicama

IZJAVNA I UPITNA REČENICA

- osposobljavanje učenika da razlikuje i da se koristi izjavnim i upitnim rečenicama

RASČLANBA RIJEČI NA SLOGOVE (višesložne riječi)

- slušanje, uočavanje i razlikovanje slijeda slova u riječima

SASTAVLJANJE REČENICA

- povezivanje riječi u smislenu cjelinu

VELIKO POČETNO SLOVO NA POČETKU REČENICE, VLASTITIM IMENIMA I PREZIMENIMA LJUDI , TE IMENA MJESTA U KOJEM ŽIVIMO/ KOJI NAST OKRUŽUJU

- znati da se veliko početno slovo uvijek piše na početku rečenice, u vlastitim imenima

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

STVARANJE NIZOVA RIJEČI

- pridruživanje nekoj riječi druge riječi na temelju zadanog poticaja

SATAVLJANJE REČENICA OD NIZA ZADANIH NIZOVA RIJEČI

- sastavljanje rečenica od zadanog niza riječi

PRIPOVJEDANJE PREMA POTICAJU

- oblikovanje i pričanje kratkih priča prema poticaju

OPISIVANJE

- zapažanje pojedinosti u promatranju, opis lika prema planu opisa, opis predmeta prema planu opisa

OBAVIJEST

- ovladati pojmom obavijest, oblikovati usmenu i pismenu obavijest

ČITANJE

VJEŽBE ČITANJA

- čitati i otkriti poruku u pročitanom tekstu, čitati glasno, usavršavanje vještine čitanja

PISANJE

PREDVJEŽBE ZA PISANJE MALIH TISKANIH SLOVA

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO I i

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO A a

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO O o

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskano slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO E e

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO U u

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO M m

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO N n

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA M m i N n

- uočavanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO J j

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO S s

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Š š

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO P p

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO R r

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO V v

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO T t

▪prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO K k

▪prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO L l

▪prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA L l i J j

▪uočavanje, razlikovanje, oblikovanje i pisanje slova

DIKTAT SLOVA, RIJEČI I REČENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA – S VELIKIH TISKANIH U MALA TISKANA SLOVA I OBRNUTO

SAMOSTALNO PISANJE RIJEČI POMOĆU SLIKA

▪koristimo se slovima koje je učenik usvojio

KNJIŽEVNOST:

1. JACOB I WILHELM GRIMM: BAJKE
2. ZVONIMIR BALOG: MALE PRIČE O VELIKIM SLOVIMA
3. LJUDEVIT BAUER: TRI MEDVJEDA I GITARA
4. JENS SIGSGAARD: PALE SAM NA SVIJETU
5. SUNČANA ŠKRINJARIĆ: PLESNA HALJINA ŽUTOG MASLAČKA
6. BRANKO ČOPIĆ: JEŽEVA KUĆICA
7. STANISLAV FEMENIĆ: IDI PA VIDI
8. NASIHA KAPIDŽIĆ-HADŽIĆ : SJENICA
9. EZOP: BASNE

MEDIJSKA KULTURA:

1. B. KOLAR: VAU- VAU
2. M. JOVIĆ;S.FABRIO: PALE SAM NA SVIJETU
3. N.KOSTELAC: CRVENKAPICA
4. FILMOVI IZ SERIJE KRATKIH ANIMIRATNIH FILMOVA

HRVATSKI JEZIK 6

IMENICE – OPĆE I VLASTITE IMENICE

- razumijevanje pojma imenice kao vrste riječi, razlikovanje vlastitih i općih imenica, razlikovanje jednine i množine imenica

IZJAVNA, I UPITNA REČENICA I USKLIČNE REČENICE

- osposobljavanje učenika da razlikuje i da se zna koristiti izjavnim, upitnim i uskličnim rečenicama

JESNE I NJEČNE REČENICE

- slušanje, uočavanje i razlikovanje jesnih i nječnih rečenica

VELIKO POČETNO SLOVO

- znati primijeniti pravilo o pisanju vlastitih imenica ljudi, gradova, sela, planina, rijeka...

GLAGOLI

- znati razlikovati glagole kao riječi kojima izričemo što tko radi, prepoznati glagol u rečenici

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

SLUŠANJE I GOVORENJE

- samostalni govorni nastup i razgovor

PRIPOVJEDANJE

- stvarni događaj, nestvarni događaj, razlikovati zamišljeni događaj od stvarnog, pripovjedati o stvarnom i zamišljenom događaju

STVARANJE ZAJEDNIČKE PRIČE PREMA POTICAJU

- sudjelovanje u stvaranju zajedničke priče prema zadanom poticaju oblikujući jedan ili nekoliko događaja, poštujući uzročno – posljednične veze

RASPRAVA

- sudjelovanje u raspravi poštujući uljudbena pravila, pridržavati se teme, poštujući tuđe i iznoseći vlastito mišljenje

ČITANJE

ČITANJA

- čitati i otkriti poruku u pročitanoj tekstu, čitati glasno s točkom, intonacijom izgovornih cjelina i rečenica, usavršavanje vještine čitanja

ČITANJE PO ULOGAMA

- izražajno glasno čitanje igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PREPOZNAVANJE OBRAĐENIH SLOVA

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO B b

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO D d

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA D d i B b

- uočavanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO C c

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Č č

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Ć ć

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

RAZLIKOVANJE SLOVO C c, Č č i Ć ć

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih slova, razlikovanje slova C c, Č č, Ć ć u riječima

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO F f

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO H h

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO G g

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Z z

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

RAZLIKOVANJE SLOVO Z z i Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih slova, razlikovanje slova Z z i Ž ž u riječima

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO LJ lj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO NJ nj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Đ đ

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO ĐŽ đž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJEČI I KRAĆIH REČENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA S VELIKIH NA MALA TISKANA SLOVA I OBRATNO

SAMOSTALNO PISANJE RIJEČI POMOĆU SLIKA

- koristimo se slovima koje je učenik usvojio

PISANJE ČESTITKE I RAZGLEDNICE

- oblikovati pisanu poruku koja se uobičajno upućuje primatelju kao razglednica i čestitka, poštivati pravopisnu normu

Prijedlog autora književnih tekstova za čitanke

Grigor Vitez

Vesna Parun

Luko Paljetak

Zvonimir Balog:

Bosiljka Letić-Fabri

Gvido Tartalja

Nasiha Kapidžić

Zehra Hubijar:

Narodna priča

Ivo Andrić

Dragan Kulidžan

Prijedlozi autora književnih djela za lektiru

Jacob i Wilhelm Grimm: Bajke (izbor)

Zvonimir Balog: Male priče o velikim slovima

Ljudevit Bauer: Tri medvjeda i gitara

Sunčana Škrinjarić: Plesna haljina žutog maslačka

Branko Ćopić: Ježeva kućica
Stanislav Femenić: Idi pa vidi
Nasiha Kapidžić-Hadžić: Sjenica

MEDIJSKA KULTURA

1. Animirani film
2. Lutkarska predstava
3. Kratki animirani filmovi

HRVATSKI JEZIK 7

IMENICE – BROJ IMENICA IMENICA

- razumjevanje pojma imenice kao vrste riječi,razlikovanje jednine i množine imenica

UMANJENICE I UVEĆANICE

- prepoznati umanjenicu i uvećanicu kao vrstu riječi

GLAGOLI

- znati razlikovati glagole kao riječi kojima izričemo što tko radi, prepoznati glagol u rečenici

PRIDJEVI

- razlikovati pridjeve kao riječi koje opisuju imenicu i odgovaraju na pitanja – kakvo je što?, čije je što?, od čega je što?

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

PRIPOVJEDANJE

- tečno i samostalno pripovjedati o stvarnom i zamišljenom budućem događaju

SAMOSTALNO STVARANJE PRIČE PREMA POTICAJU

- samostalno stvaranje priče prema ponuđenom sažetku

OPISIVANJE

- razlikovati stvarni i slikoviti opis, opisivati prema planu

SPORAZUMJEVANJE

- razumjeti govornu i negovornu poruku, uočiti i prepoznati vrijednote govornog jezika, uočiti i prepoznati nejezične elemente u sporezumjevanju (pokreti)

RASPRAVA

- sudjelovanje u raspravi poštujući uljudbena pravila, pridržavati se teme, poštujući tuđe i iznoseći vlastito mišljenje i osjećaje

ČITANJE

IZRAŽAJNO ČITANJE

- izražajno čitati i razumjeti pročitano, glasno čitati rečenični naglasak i intonaciju te ostale vrijednote govornog jezika

ČITANJE PO ULOGAMA

- izražajno glsno čitanje igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PREDVJEŽBE ZA PISANJE VELIKIH I MALIH PISANIH SLOVA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO I i

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO A a

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO T t

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO O o

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO SLOVO PISANO E e

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO U u

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

RAZLIKOVANJE I PISANJE SAMOGLASNIKA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO M m

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO N n

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA M m i N n

- uočavanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO J j

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO S s

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Š š

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJEČI I REČENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA S TISKANIH NA PISANA SLOVA

SAMOSTALNO PISANJE RIJEČI I REČENICA POMOĆU SLIKA

PISANJE – PISMO

Pisati pismo poštujući uljudbena pravila i formu

Prijedlog autora književnih tekstova za čitanke

Luko Paljetak
Zvonimir Balog
Vesna Parun
Mato Lovrak
Ivana Brlić-Mažuranić
Gustav Krklec
Vladimir Nazor
Ivo Andrić
Branko Ćopić
Miroslav Antić
Stevan Raičković
Dragan Kulidžan
Nasiha Kapidžić-Hadžić
Enes Kišević
Ahmet Hromadžić
Šukrija Pandžo
Ismet Bekrić
Narodna poslovice
Narodna zagonetka
Narodna pripovijetka
Narodna basna
Narodna bajka
L. N. Tolstoj
Ruska narodna priča
Ezop
Braća Grimm

Prijedlozi autora književnih djela za lektiru:

I. Brlić-Mažuranić: Priče iz davnine
L. Carroll: Alisa u zemlji čudesa ili Braća Grimm, Bajke
Narodne pripovijetke
K. Mahmutefendić: Roman o novčiću
D. Radović: Izbor iz poezije

MEDIJSKA KULTURA

Filmska priča - animirani film i igrani -dječji film

Kazalište

Televizija

Dječji časopisi

HRVATSKI JEZIK 8

IMENICE – ROD I BROJ IMENICA IMENICA

- razumjevanje pojma imenice kao vrste riječi,razlikovati muški, ženski i srednji rod, razlikovanje jednine i množine imenica

VELIKO POČETNO SLOVO

- znati primijeniti pravilo o pisanju naziva kontinenata,država

GLAGOLI

- znati razlikovati glagole kao riječi kojima izričemo što tko radi, prepoznati glagol u rečenici

PRIDJEVI

- razlikovati pridjeve kao riječi koje opisuju imenicu i odgovaraju na pitanja – kakvo je što?, čije je što?, od čega je što?

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

PRIPOVJEDANJE

- tečno i samostalno pripovjedati o stvarnom i zamišljenom budućem događaju

SAMOSTALNO STVARANJE PRIČE PREMA POTICAJU

- samostalno stvaranje priče prema ponuđenom sažetku

OPISIVANJE

- razlikovati stvarni i slikoviti opis, opisivati prema planu

SPORAZUMJEVANJE

- razumjeti govornu i negovornu poruku, uočiti i prepoznati vrijednote govornog jezika, uočiti i prepoznati nejezične elemente u sporezumjevanju (pokreti)

RASPRAVA

- sudjelovanje u raspravi poštujući uljudbena pravila, pridržavati se teme, poštujući tuđe i iznoseći vlastito mišljenje i osjećaje

ČITANJE

IZRAŽAJNO ČITANJE

- izražajno čitati i razumjeti pročitano, glasno čitati rečenični naglasak i intonaciju te ostale vrijednote govornog jezika

ČITANJE PO ULOGAMA

- izražajno glsno čitanje igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PREPOZNAVANJE OBRAĐENIH SLOVA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO P p

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO R r

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO V v

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO T t

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO K k

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO L l

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisano slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO B b

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO D d

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA D d i B b

- uočavanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO C c

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Č č

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Ć ć

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJEČI I KRAĆIH REČENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA PISANIM SLOVIMA

SAMOSTALNO PISANJE RIJEČI POMOĆU SLIKA

- koristimo se slovima koje je učenik usvojio

PISANJE POŠTIVANJE PRAVOPIŠNE NORME

- veliko slovo, pisanje vlastitih imena, točka, upitnik, uskličnik, zarez, dvotočije kod nabiranja

STVARALAČKO PISANJE – SASTAV

- samostalno pisanje kraćih tekstova- satavke prema zadanom poticaju

PISMO

- upoznati pravila pisanja osobnog / otvorenog pisma poštujući uljudbena pravila i formu pisma

Prijedlog autora književnih tekstova za čitanke

Sunčana Škrinjarić
Nada Iveljić
Sanja Pilić
Ratko Zvrko
Luko Paljetak
Stanislav Femenić
Gustav Krklec
Višnja Stahuljak
Anđelka Martić
Lav Nikolajevič Tolstoj
Ićan Ramljak
Jadranka Čunčić - Bandov
Nada Zidar - Bogadi
Ezop
Vladimir Nator
Grigor Vitez
Dobriša Cesarić
Dragan Kulidžan
Vera Zemunić
Zvonimir Balog
Dubravko Horvatić
Šukrija Pandžo
Nasiha Kapidžić - Hadžić

Prijedlog autora književnih djela za lektiru

Mato Lovrak: Vlak u snijegu
Ivana Brlić-Maćuranić: Čudnovate zgode šegrta Hlapića
Luko Paljetak: Miševi i mačke naglavačke
James M. Barrie: Petar Pan
A. Hromadžić: Patuljak vam priča

MEDIJSKA KULTURA

Dječji film

Radijska emisija

Film: vrste filmova - crno-bijeli i film u boji

Popis filmova:

1. Z. Grgić, A. Zaninović, B. Kolar: Izbor filmova o profesoru Baltazaru
2. M. Blažeković: Palčić
3. D. Vunak: Mali vlak
4. B. Dovniković, A. Marks: Dva miša
5. Lj. Heidler: Lisica i gavran ili Lisica i roda ili Lav i miš
6. M. Blažeković: Čudnovate zgode šegrta Hlapića
7. M. Relja: Vlak u snijegu
8. V. Fleming: Čarobnjak iz Oza
9. A. Adamson, V. Jenson: Schrek
10. R. Minkoff: Velika pustolovina Stuarta Malog

VELIKO POČETNO SLOVO

- znati primijeniti pravilo o pisanju vlastitih imenica ljudi, gradova, sela, planina, rijeka, kontinenata, država, naroda

VELIKO POČETNO SLOVO – ULICE I TRGOVI

- znati primijeniti pravilo o pisanju naziva ulica i trgova

PADEŽI

- ispitivanje sposobnosti izmjene oblika riječi prema gramatičkoj kategoriji padeža

STUPNJEVANJE PRIDJEVA- POZITIV, KOMPARATIV I SUPERLATIV

- znati ga primijeniti u govoru i pisanju

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

SAŽETO PREPRIČAVANJE

- sažimati tekst, sažeto prepričati glavne događaje i bitne pojedinosti, samostalno oblikovati sažetak (usmeno i pismeno)

RAZGOVOR

- znati razlikovati službeni od privatnog razgovora, sudjelovati u dramskoj improvizaciji službenog i privatnog razgovora poštivajući osobitost svakog od njih

DRAMATIZACIJA PRIPOVJEDNOG TEKSTA

- preoblikovati pripovjedni tekst u dramski, uprizoriti dramski tekst

PORTRET

- razlikovati vanjski od unutarnjeg opisa lika, portretirati lik na temelju predhodnog stvorenog plana

OPIS ZATVORENOG I OTVORENOG PROSTORA

- opisivati pejzaž, otvoreni i zatvoreni prostor na temelju predhodno stvorenoga plana opisa

ČITANJE

IZRAŽAJNO ČITANJE

- izražajno čitati i razumjeti pročitano, glasno čitati rečenični naglasak i intonaciju te ostale vrijednosti govornog jezika

ČITANJE PO ULOGAMA

- izražajno, glasno čitanje, igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PONAVLJANJE VEĆ OBRAĐENIH SLOVA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO F f

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO H h

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO G g

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Z z

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO LJ lj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO NJ nj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Đ đ

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANIH SLOVO ĐŽ đž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJEČI I REČENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJEČI I REČENICA

SAMOSTALNO PISANJE RIJEČI I REČENICA POMOĆU SLIKA

STVARALAČKO PISANJE I INTERPRETATIVNO KAZIVANJE VICEVA I ANEGNOTA

- stvaralačko pisanje na zadani poticaj (vođeno i samostalno), slušati i slušno doživljavati interpretaciju anegdote i vica, interpretativno kazivati anegdotu i vic

VIJEST, NOVINSKA VIJEST

▪slušati, čitati i razumjeti vijest

ŽIVOTOPIS

▪upoznati životopis kao poseban tekst

Prijedlog autora književnih tekstova za čitanke

Sunčana Škrinjaric

Nada Iveljić

Sanja Pilić

Ratko Zvrko

Luko Paljetak

Stanislav Femenić

Gustav Krklec

Višnja Stahuljak

Anđelka Martić

Lav Nikolajevič Tolstoj

Ićan Ramljak

Jadranka Čunčić - Bandov

Nada Zidar - Bogadi

Ezop

Vladimir Nazor

Grigor Vitez

Dobriša Cesarić

Dragan Kulidžan

Vera Zemunić

Zvonimir Balog

Dubravko Horvatić

D. Kulidžan

Šukrija Pandžo

Nasiha Kapidžić - Hadžić

Prijedlog autora književnih djela za lektiru:

Ivana Brlić Mažuranić: Priče iz davnine

Mato Lovrak: Družba Pere Kvržice

Felix Salten: Bambi

Nikola Pulić: Ključić oko vrata

Astrid Lindgren: Pipi Duga Čarapa

MEDIJSKA KULTURA

Usporedba filma s književnim djelom

Računalo

Dokumentarni film

Igrani film

Popis filmova:

D. Vukotić: Krava na Mjesecu

B. Dovniković: Znatizelja

D. Vukotić: Piccolo

M. Blažeković: Čudesna šuma

V. Tadej: Družba Pere Kvržice

O. Glušević: Vuk

B. Marjanović: Mala Ćuda velike prirode (izbor)

T. Burto: Batman

R. Donner: Superma

LIKOVNA KULTURA

UVOD

Područje likovne umjetnosti u povijesti civilizacija obuhvaća stalnosti i promjene. Obrazovni standard likovne kulture za osnovne škole temelji se na činjenici da umjetnička djela kao konstrukti stvarnosti, kao prikaz stvarnih ili izmišljenih svjetova mogu nadahnuti učenike da stvaraju različitu stvarnost za sebe. Iz ovoga nasljeđa likovni pedagozi označili su bitna znanja i vještine neophodne za stjecanje kompetencija u području likovnih umjetnosti i prilagodili ih opsegom i oblikom kako bi odgovorili potrebama pomicanja paradigme znanja u 21. stoljeću. Razvoj likovnoga obrazovanja danas se usmjerava na spoznajnu dimenziju i socijalizirajuću ulogu umjetnosti i dizajna.

CILJEVI

U skladu s navedenim polazišnim načelima, a osobito zbog potrebe razvoja likovne kulture u osnovnom obrazovanju, postavljena su četiri temeljna cilja koji određuju ključne aspekte likovne pismenosti učenika, te odražavaju ukupnost i povezanost percepcije likovnoga stvaralaštva i učenja:

1. Likovna umjetnost, likovne tehnike, društvo i okolina. Učenici stječu mogućnosti razumjeti vizualni jezik i posebnosti umjetničkih vrsta te likovne tehnike kao i međusobne odnose i njihove socijalizirajuće i ekološke sadržaje.
2. Vještine. Učenici stječu vještine potrebne za likovno oblikovno i tehničko likovno izražavanje, rješavanje vizualnih problema i prenošenje likovnih ideja i rezultata, zajednički rad te vrednovanje rezultata.
3. Znanje. Učenici stječu znanje i razumijevanje slikarstva, kiparstva, arhitekture, primijenjenih umjetnosti, dizajna i novih medija koje će upotrebljavati za likovno izražavanje i proširivanje kompetencija vizualnoga mišljenja.
4. Stavovi. Učenici se potiču u različitim dimenzijama likovne nadarenosti i dijelovima kreativnoga procesa koji podržavaju divergentno mišljenje i primjenu umjetničkih likovno-tehničkih i tehnoloških spoznaja.

LIKOVNO KULTURA 1 i 2

LIKOVNE TEHNIKE

CRTANJE

- olovka
- flomaster
- kreda

Razvijati finu motoriku crtajući različite vrste crta (otvorene-zatvorene, debele-tanke, valovite-izlomljene, duge kratke). Razlikovati točku i crtu.

SLIKANJE

- flomaster
- kolaž
- pastele

flomaster i pastele

Naučiti osnovne boje i preklapanjem istih uočavati „nastanak“ novih boja.

kolaž

Od različitih (po boji, obliku i veličini) škarama izrezanih dijelova papira (kolaž papir, novine) uz pomoć ljepila slagati različite cjeline.

MODELIRANJE

- glina
- plastelin
- kartonska ambalaža
- žica

Gore navedenim materijalima oblikovati, modelirati različita tijela i slagati ih u cjeline.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA

Naučiti nekoliko osnovnih prometnih znakova (*stop, pješački prijelaz, semafor...*), nekoliko znakova športskih klubova kao i drugih obavještajnih znakova. Učiti crtajući iste.

LIKOVNO KULTURA 3

LIKOVNE TEHNIKE

CRTANJE

- olovka
- flomaster
- kreda

Otvorene i zatvorene crte, ravne i zakrivljene, debele i tanke, duge i kratke, guste i rijetke, isprekidane crte. Kroz vježbe crtanja različitih crta različitim olovkama (oznake H i oznake B) pomoći učenicima u uočavanju razlika između crta nacrtanih olovkama različitih oznaka.

SLIKANJE

- *flomaster*
- *kolaž*
- *pastele*

Kromatski tonovi boja: odnos svijetlo – tamno (svijetle i tamne boje). Vježbama preklapanja osnovnih boja (flomaster i pastela) uočavati nastajanje novih (izvedenih) boja.

MODELIRANJE

- glina
- plastelin
- kartonska ambalaža
- žica

Različitim materijalima modelirati pojedina geometrijska tijela i od istih slagati različite cjeline.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA

Upoznavati se s pojedinim, za taj uzrast važnijim, prometnim i drugim obavještajnim znakovima i razlozima postavljanja istih na određena mjesta.

Izrađivati jednostavne ROĐENDANSKE POZIVNICE i upoznavati druge različite materijale (drvo, plastika, metal, staklo, koža, guma i dr.) i mogućnosti primjene u likovnom izražavanju.

LIKOVNO KULTURA 4

LIKOVNE TEHNIKE

CRTANJE

- olovka
- flomaster
- kreda

Preplet crta (tankih i debelih, ravnih i zakrivljenih, otvorenih i zatvorenih)

Ritam crta **pravilan** (niz ud istih geom. likova, npr. prozori učionice)
izmjeničan (niz, ponavljanje različitih geometrijskih likova).

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- pastele
- kolaž

Ritam boja (ponavljanje redoslijeda osnovnih boja, npr. žuta-plava-crvena, žuta-plava-crvena itd.)

Tonovi boja (crveno-crvenije-najcrvenije itd.)

Plava, crvena... boja + bijela = **svjetlije**

Plava, crvena... boja + crna = **tamnije**

MODELIRANJE I GRAĐENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Niz ploha u prostoru

Od navedenih materijala modelirati kocku, kvadar, kuglu, valjak...

Odnosi veličina u prostoru

(visoko-nisko; blizu-daleko; veliko-malo)

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Čestitka

Povodom različitih prigoda (rođendan, Božić, Uskrs, Nova godina...) raditi različite vrste čestitki.

Naslovnica- prigodna ilustracija

Unutrašnjost- prigodan tekst

Zaštitni znakovi

Ponoviti već prije spominjane prometne i zaštitne znakove i upoznati se s novim: pošta, restoran, govornica, informacije itd.

Izložba

Organizirati izložbu učeničkih radova za sve učenike škole i roditelje djece s posebnim potrebama (**čuvati radove za retrospektivnu izložbu**)

LIKOVNO KULTURA 5

CRTANJE

- olovka
- flomasteri
- kreda
- tuš

Crte po toku, karakteru i značenju

Ponoviti i naučiti: **crte po toku**

crte po karakteru

ravne crte vodoravne, okomite i kose
zakrivljene crte valovite, kružnice, uglate...
debele (oznaka H) tanke (oznaka B)
duge kratke...

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- pasteles

Miješanje boja

Miješanjem osnovnih boja naučiti *izvedene* boje (narančasta, ljubičasta i zelena).

Tonovi boja

Svijetli tonovi

Tamniji tonovi

Osnovnim i izvedenim bojama dodavati bijelu.

Osnovnim i izvedenim bojama dodavati crnu.

MODELIRANJE I GRAĐENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Od gore navedenih materijala izrađivati različite **skulpture: otvorene** (s rupom), **zatvorene** (jaje, šljiva,...), **udubljene** (posude...).

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Fotografija

U školi, dvorištu, parku fotografirati različite motive (fotografije obvezno izraditi).

Naslovnica

Dizajnirati različite vrste naslovnica (bilježnica za matematiku, bilježnica za hrvatski jezik...)

Čestitke

Povodom različitih prigoda izrađivati različite vrste čestitki (Božić, rođendan, Uskrs...).

Izložba

Na kraju nastavne godine organizirati izložbu svih vrsta radova za sve učenike škole i za roditelje djece s posebnim potrebama (**čuvati radove za retrospektivnu izložbu**).

CRTANJE

- olovka
- kreda
- flomaster
- tuš

Crte po značenju

Obrisna (vanjska) crta
Strukturna (unutarnja) crta

Kompozicija

Od različitih geometrijskih tijela raditi kompoziciju te istu crtati. Naučiti pojam ***mrtva priroda***.

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- pastele

Miješanje boja

Ponavljati stvaranje izvedenih boja.

Mrtva priroda

Izrada, slikanje mrtve prirode (kompozicija urađena od samih učenika u učionici).

MODELIRANJE I GRAĐENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Maštoviti oblik u prostoru

Izrada različitih vrsta skulptura (otvorene, zatvorene, udubljene...).

Reljef

Na temelju uzorka upoznati se s ovom vrstom modeliranja i od gore navedenih materijala (glina i plastelin) pristupiti izradi *niskih reljefa* (mala ispupčenja).

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Naslovnica

Ponoviti izradu (dizajn) različitih vrsta naslovnica koristeći naučene likovne tehnike.

Čestitka

Isto tako dizajnirati različite vrste čestitki naučenim likovnim tehnikama.

Fotografija

Fotografiranje različitih motiva u školskom dvorištu, parku i sl.(izraditi fotografije i omogućit učenicima da ih vide i potpišu).

Izložba

Na kraju nastavne godine, kao i prethodnih, organizirati izložbu dječjih radova koji su realizirani u tijeku te godine.

CRTANJE

- olovka
- kreda
- flomaster
- tuš

Obrisne i strukturne crte

S navedenim sredstvima crtati različite vrste geometrijskih tijela učeći i prepoznavajući ove dvije vrste crta po značenju.

Kompozicija

Izrada, postavljanje kompozicije od različitih predmeta (uz pomoć nastavnika) te crtanje istih.

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- paste

Tonsko stupnjevanje boja (tonovi)

Ako se određenoj boji doda bijela onda se dobivaju svjetliji tonovi i obratno, dodajući crnu dobivamo tamnije tonove.

Mrtva priroda

Izrada, slikanje postavljene kompozicije u učionici.

MODELIRANJE I GRAĐENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Reljef

Od gline i plastelina na slobodnu temu izrađivati niske reljefe (mala ispupčenja).

Skulptura

Od kartona, gline, žice izrađivati različite vrste skulptura.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Fotografija

Fotografiranje različitih motiva u školi i prirodi (izraditi fotografije i čuvati za izložbu).

Plakat

Uzorkom jednog ili više plakata upoznati učenike s ovom vrstom vizualne komunikacije i dizajna. Pristupiti dizajniranju različitih vrsta (zavisno od prigode i potrebe) plakata.

Izložba

Na kraju nastavne godine uraditi izložbu dječjih radova te iste čuvati (u suradnji s roditeljima) za retrospektivnu izložbu.

CRTANJE

- olovka
- tuš
- ugljen

Portret

Upoznati se s pojmom *portret* i *autoportret*. Izrađivati portrete prijatelja i prijateljica iz razreda.

Mrtva priroda

Ugljenom, olovkama (oznake B) i tušem crtati pripremljene kompozicije (voće, razl. predmeti...) obraćajući pozornost na svijetle i površine pod sjenom.

SLIKANJE

- tempera
- akvarel
- pastele
- kolaž

Slikarske tehnike

Na temelju iskustva stečenog na satima likovne kulture naučiti razlikovati slikarske tehnike (tempera, akvarel, pastel i kolaž).

Prezentirajući reprodukcije velikih slikara djecu upoznavati s njihovim imenima, djelima i slikarskim tehnikama primjenjenim na određenim djelima.

MODELIRANJE I GRAĐENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Navedenim materijalima modelirati različite skulpture, izrađivati niske reljefe.

Upoznati se s velikanima iz svijeta kiparstva kao i s njihovim najpoznatijim djelima.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Znanje stečeno na satima likovne kulture u prethodnim razredima primijeniti u dizajniranju: *plakata, čestitki, naslovnica* i sl.

Izložba

Na kraju nastavne godine organizirati izložbu dječjih radova.

CRTANJE

- olovka
- ugljen
- tuš

Krajolik (pejzaž)

Upoznati se s pojmom krajolik (pejzaž) i raditi radove na istu tematiku.

SLIKANJE

- tempera
- akvarel
- pastel

Krajolik (pejzaž)

Različitim tehnikama slikati na ovu temu i pripremati radove za izložbu.

Galerija

Upoznati se s pojmom galerija i, po mogućnosti, posjetiti neke od njih (zbirka umjetnina „Majka“ na Humcu kod Ljubuškog, Franjevačka galerija u Širokom Brijegu i sl.).

MODELIRANJE I GRAĐENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Gliptoteka, lapidarij, muzej

Upoznati se sa gore navedenim pojmovima i po mogućnosti posjetiti neke od njih (Franjevački samostan na Humcu kod Ljubuškog).

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Plakat

Dizajniranje plakata za vlastitu i skupnu retrospektivnu izložbu likovnih radova učenika s posebnim potrebama.

Čestitke i pozivnice

Izrada prigodnih čestitki kao i pozivnica za retrospektivnu izložbu.

Fotografija

Fotografiranje motiva iz prirode i priprema fotografija za izložbu.

Izložba

Na kraju osnovnog obrazovnog ciklusa prirediti retrospektivnu izložbu radova svih učenika s posebnim potrebama.

GLAZBENA KULTURA

UVOD

Glazba je značajan dio ljudske kulture, te kao takva mora imati svoje mjesto u općem odgoju i obrazovanju. Psihološko je načelo da u principu učenici vole glazbu i žele se njome baviti. Zato nastava glazbe treba učenika osposobljavati da za vrijeme, ali nakon škole, bude aktivan korisnik glazbene kulture.

Program nastave glazbene kulture je otvoren, što znači da daje slobodu učitelju da, uz obvezne sadržaje, sam uobličuje dobar dio nastave, uzimajući u obzir mogućnosti i želje učenika. Glavni naglasak stavlja se kulturološki aspekt glazbe.

Nastava glazbe, u središte pozornosti, stavlja učenikovu glazbenu aktivnost.

U činu pjevanja, sviranja i slušanja (bilo koje dobre, primjerene skladbe) učenik doživljava i uči glazbu, obogaćuje svoj emocionalni svijet i izoštrava svoj umjetnički senzibilitet.

Rezultat tog procesa nije moguće izravno kvantificirati, zato učitelj mora voditi računa o individualnim glazbenim sposobnostima učenika. Stoga je predloženi broj skladbi više metodička preporuka nego obveza za učenike. Osim redovne nastave, glazbena nastava u osnovnoj školi uključuje i izvannastavne aktivnosti (zbor, instrumentalne i vokalne skupine, folklor, ples, posjete glazbenim priredbama itd.).

CILJ

Cilj nastave glazbe u osnovnoj školi je: uvođenje učenika u glazbenu kulturu; upoznavanje osnovnih elemenata glazbenog jezika; razvijanje glazbene kreativnosti; promicati opće vrijednosti zajedništva i suradnje; promicati osjećaj za lijepo, poštovanje različitosti; razvijati osjećaj pripadnosti zavičaju i domovini; poticati izražavanje emocija; razlikovati "trendovske glazbe" od trajno vrijednih klasičnih dijela

ZADAĆE

Učenike treba: upoznati s (metodički vođenim slušanjem) različitim glazbenim djelima; upoznati s osnovnim elementima glazbenog jezika; poticati na samostalnu glazbenu aktivnost (pjevanje, sviranje); razvijati glazbeni ukus - upoznavanjem konkretnih glazbenih dijela.

1. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE

1. PJEVANJE

Pjesme:

Mi smo djeca vesela (narodan);

Kad si sretan (Švedska);

Janez Bitenc: Tika- taka;

H. Nedialkov: Jesen;

V. Geriček: Kišica;

L. Lozančić: Sveti Nikola;

Spavaj mali Božiću (narodan iz Bačke);

Proljeće; Eci, peci, pec; Ringe, ringe, raja.

- izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama kroz igru i plesne pokrete

2. RITAMSKE IGRE I KRETANJE UZ GLAZBU:

Mi smo djeca vesela;

Kruška, jabuka, šljiva;

Pliva riba;

Na livadi;

Oko stabla

Berem, berem grožđe.

- Izmišljati male ritamske igre, realizirati ih glasom i pokretom.

3. BROJALICE:

Eci peci, pec;

Jedna vrana gakala;

Išo medo u dućan;

Puž - muž pušćaj roge;

En ten tini;

Pliva patka; J

edan, dva, tri;

Pusti puže rogove;

Patak; Guče siva grlica;

Ringe raja.

- izvoditi ritam jednostavnih pjesama i brojalice kroz igru i plesne pokrete

2. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Dragutin Basrak: Padaj, padaj snježiću;

Primož Ramovš: Dijete pjeva

Makso Pirnik: Zvončić u proljeće;

Josip Kaplan: Čestitka majčici;

Josip Kaplan: Zeko pleše.

Narodne:

Iš, iš, iš, ja sam mali miš; En ten tini;

Sveti Niko svijetom šeta; Spavaj mali Božiću;

Kad si sretan; Mi smo djeca vesela; Kako se što radi.

- Upoznati se s pojmom brojlica, dječija pjesmica, izračajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama; percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, visinu tona (viši i niži ton), pratiti smjer kretanja melodije (uzlazno, silazno) koristeći se različitim didaktičkim pomagalicama.

NAPOMENA

Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući načelo zavičajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma - ritamska pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama

- izvoditi ritam jednostavnih pjesama i brojlica.

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Jean - Baptiste Lully: *Dok mjesec sja* (dječji zbor);

Robert Schumann: *Divlji jahač* (iz *Albuma za mlade*, op. 68.);

Miroslav Miletić: *Bubnjar*;

Ludwig van Beethoven: *Za Elizu* (samo tema);

Pero Gotovac: *En, ten, tini*;

Boris Krnic: *Medo pleše*;

Narodna: *Narodi nam se.*

- upoznati se s pojmom ,pjevanje (pjesma, zbor), sviranje (pojedina glazbala, orkestar).

NAPOMENA

Upoznati nekoliko skladbi / na razini prepoznavanja, prema pojedinačnim sposobnostima učenika. Po izboru učitelja, a prema raspoloživu vremenu, slušati i upoznati još pokoju skladbu.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

Improvizacija **ritma**

- izmišljanje malih ritamskih cjelina ostvarenih neutralnim slogom, govorom, spontano izgovorenim skupinama glasova, udaraljka...
- slobodna zvukovna improvizacija rukama, nogama, glazbalima kojima učenici raspolažu
- slobodni improvizirani dijalozi glazbalima i glasom improvizacija **melodije**
- slobodni improvizirani dijalozi glasom improvizacija **pokretom**
- male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret

Tonsko slikanje

- obilježavanje pojedinih riječi ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru učenika
- oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom
- izmišljati male ritamske /melodijske cjeline, realizirati ih glasom, udaraljka i pokretom; obilježavati pojedine riječi i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru učenika.

3. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Lazarova-Ruml -Jerabkova: *Ruke*;

Zlatko Grgošević: *Cin, cin, cin*;

Vladimir Tomerlin: *Izgubljeno pile*,

Giovanni Battista Pergolesi: *Gdje je onaj cvijetak žuti*;

Narodne:

Pjevala je ptica kos; Proljetna pjesma;

Ja posijah lan; Radujte se narodi;

- izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama, percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, slušno razlikovati pjesme različitog tempa i dinamike,

NAPOMENA

- Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući načelo zavičajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma - ritamska pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama
- svirati i razlikovati ritam obrađenih bojalica i pjesama.

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Antun Mihanović - Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*;

Franz Schubert: *Uspavanka* (dječiji zbor+klavir);

Josip Magdić: *Mali zoo* (Leptir, Muha, Pauk);

Antonio Vivaldi: *Zima*;

Nikolaj Rimski-Korsakov: *Bumbarov let (Priča o caru Saltanu)*;

Radujte se narodi; Svim na zemlji mir, veselje;

- upoznati pojedina glazbala, pjevač, dirigent

NAPOMENA

- Upoznati nekoliko novih skladbi /na razini prepoznavanja, prema individualnim sposobnostima učenika, te po izboru učitelja. Prema raspoloživom vremenu slušati i upoznati još pokoju skladbu.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

Improvizacija **ritma**

- izmišljanje malih ritamskih/meloritamskih cjelina ostvarenih neutralnim slogom, govorom,spontano izgovorenim skupinama glasova,udaraljka...
- slobodna zvukovna improvizacija rukama,nogama, instrumentima kojima učenici raspolažu,
- slobodni improvizirani dijalozi instrumentima i glasom

Improvizacija **melodije**

- slobodni improvizirani dijalozi glasom

Improvizacija **meloritamskih cjelina**

- slobodni improvizirani dijalozi glasom ili igre po dogovorenom predlošku

Improvizacija **pokretom**

- male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret

Tonsko slikanje

- obilježavanje pojedinih riječi ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru učenika
- oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom

- improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom; oponašati zvukove,slobodnom improvizacijom.

4. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Lovro Županović: *Zapjevajmo složno svi*;

Branimir Mihaljević: *Zeko I potočić*;

Andrč-Ernest-Modeste Grčtry: *Magarac i kukavica*; *Bumbari i pčele*;

Narodne:

Pleši, pleši poskoči; *Sunce sije, kiša će*; *Cin can cvrgudan*; *Proljetno kolo*; *Kiša pada*;

- upoznati pojam domoljubna pjesma, izračajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama, percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, slušno razlikovati pjesme različitog tempa.

NAPOMENA

- Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući načelo zavičajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma - ritamska pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama
- sviranje doba - sviranje doba kao pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama
- razlikovati ritam i dobe

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Antun Mihanović - Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*;

Wolfgang Amadeus Mozart: *Das klinget so herrlich das klinget so schön* - zbor sa zvončćićima (iz opere *Čarobna frula*: Finale 1. čina);

Andre-Ernest-Modeste Gretry: *Magarac i kukavica* (dječji zbor);

Fortunat Pintarić: *Dudaš*;

Camille Saint-Saëns: *Labud* (iz ciklusa *Karneval životinja*);

Camille Saint-Saëns: *Pijanisti* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Luigi Boccherini: *Menuet*;

- upoznati se s pojmovima solo pjevač, zbor, solist u odnosu na orkestar i solist kao samostalni pjevač i svirač, dirigent

NAPOMENA

Upoznati nekoliko novih skladbi / na razini prepoznavanja, prema pojedinačnim sposobnostima učenika, te po izboru učitelja.

Prema raspoloživom vremenu, slušanje i upoznavanje još pokoje skladbe.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

Improvizacija ritma

- izmišljanje malih ritamskih cjelina ostvarenih govorom, spontano izgovoreni skupinama glasova, udaraljka...
- slobodna zvukovna improvizacija rukama, nogama, glazbalima kojima učenici raspolažu,
- slobodni improvizirani dijalozi glazbalima i glasom

Improvizacija melodije

- pjesmice- samostalno

Improvizacija meloritamskih cjelina

- slobodni improvizirani dijalozi glasom ili igre po dogovorenom predlošku

Improvizacija pokretom

- male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret

Tonsko slikanje

- obilježavanje pojedinih riječi ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru učenika
- oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom
- improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom; obilježavati pojedine riječi i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru učenika; oponašati zvukove slobodnom improvizacijom.

5. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

F. Schubert: *Snivaj, spavaj*;
R. Rogers: *DO, RE, MI*;
J. Gotovac: *Dom*; N. Njirić: *Vjetar*.
Pjevaj mi pjevaj sokole;
Ja posijah lan;
Oj Jelo, Jelice;
U livadi pod jasenom;

- lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor i razumijevanje teksta; u pjesmama razlikovati melodiju, ritam, tempo, dinamiku.

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

Skladbe:

M. P. Musorgski: *Slike s izložbe* (Promenada, Ples pilića Tuilleries);
W. A. Mozart: *Mala noćna muzika* KV 525: *Menuet* (3. stavak);
R. Schumann: *Divlji jahač* iz *Albuma za mlade*,
G. Verdi: *Zbor Cigana* iz opere *Trubadur*;
I. L. Kalinski: *Dalmatinski plesovi*.

- Upoznati skladbe kao takve, upoznati nove skladbe, prepoznavanje skladbi (prema individualnim sposobnostima učenika);

3. IZVOĐENJE GLAZBE I GLAZBENO PISMO

Slika ljestvice (vizualno prepoznavanje)

- Upoznati se s glazbenom ljestvicom, pjevanje ljestvice solmizacijom.

4. GLAZBENE IGRE

Slobodno kreiranje glazbenih igara po izboru učitelja, slobodno ritmiziranje oponašanjem učitelja, slobodno i stilizirano kretanje na slušanu glazbe.

- važna je aktivnost; kompetencije su relativne i individualno različite.

IZBORNE TEME

Zbog malog broja sati, ali i zbog specifičnosti predmeta, u nastavi glazbe ne pojavljuju se izborne teme kao teme, ali postoji velika mogućnost izbornih sadržaja u područjima pjevanja, slušanja glazbe, te u području glazbenih igara.

NASTAVNO PODRUČJE:

SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEME

Folklorna glazba

1. Folklorna glazba Slavonije i Baranje

Primjeri za izbor: Šokačko kolo; Svatovac; Slavonsko kolo; Svatovski drmeš;

- upoznati se s pojmom folklorna glazba, slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folkorne glazbe.

2. Folklorna glazba Podravine i Posavine

Primjeri za izbor: Stara polka; Ja posijah repu.

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

3. Folklorna glazba Hrvatskog Zagorja i Međimurja

Primjeri za izbor: Polka; Igrajte nam muaikaši;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

4. Folklorna glazba Banovine i Like

Primjeri za izbor: Pastirska; Oj meni vele udaj se mala; Oj stani mala na opanke moje;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

5. Folklorna glazba dalmatinskih otoka, Dubrovnika i dalmatinske obale

Primjeri za izbor: Linđo; Svet Ivane o' moga Trogira; Splitski plesovi;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

6. Folklorna glazba Istre i Kvarnera

Primjeri za izbor: Meni te je majka obećala;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

6. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor učitelja i učenika.

- Upoznati nove pjesame; lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor i razumijevanje teksta. Glazbeni se pojmovi izvode iz značajki same pjesme(tempo, ritam, dinamika, glazbeni oblik i dr.).

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

Skladbe:

R. Wagner: *Zbor prelja* iz opera *Ukleti Holandez*;

J. Strauss: *Pizzicato polka*; N. Paganini:

W. A. Mozart: *Divertimento u D-duru*;

- Prepoznati glazbala.

TEME

1. Oblikovanje glazbenoga djela.

Primjeri:

J. B. Lully: *Dok mjesec sja*;

W. A. Mozart: *Čežnja za proljećem*;

R. Schumann: *Divlji jahač*; *Radostan seljak*;

L. van Beethoven: *Ptičja tuga*; Tema *Ode radosti* iz 9. simf.;

G. Bizet: *Votre toast je peu vous le rendre...* (Pjesma *Toreadora* iz opera *Carmen*).

- Slušati, pokušat prepoznat glazbala, ne uče se definicije.

2. Gudaća glazbala

Primjeri:

Violina: P. Sarasate: *Ciganski napjevi*, op. 20; N.

Paganini: *Capriccio u a-molu* op.1, br. 24.;

Kontrabas: C. Saint-Saëns: *Karneval životinja* - *Slon*; Primjer iz jazz glazbe - po volji (npr. Jacques Loussier:

- upoznati se s glazbenim instrumentima violina, kontrabas, prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog gudaćega glazbala - na glazbenom primjeru i na slici. Ne uče se definicije.

Folklorna glazba (2 nastavne teme po izboru) - slušati

4. SLOBODNO, IMPROVIZIRANO RITMIZIRANJE, KRETANJE NA GLAZBU, PLES I SVIRANJE

Učitelj potpuno slobodno kreira aktivnosti iz ovog nastavnog područja, vodeći računa o njihovoj glazbenoj važnosti i kvaliteti.

- važna je aktivnost; muzikalno izvođenje ritamskih aktivnosti: kretanja na glazbu, plesa, sviranja; sposobnosti su relativne i individualno različite

7. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor učitelja i učenika.

- Upoznati nekoliko novih pjesama; lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor i razumijevanje teksta; iz pjesme se izvode glazbene značajke (tempo, ritam, dinamika)

2. IZVOĐENJE GLAZBE I GLAZBENO PISMO

- slobodno - prema nahođenju učitelja.
- informativno poznavanje temeljnih znakova notnoga pisma - na razini prepoznavanja

3. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEME

Primjeri:

W. A. Mozart: *Mala noćna muzika* KV 525: *Menuet* (3. stavak);

W.A. Mozart: *12 varijacija in C na francusku pjesmu* ≈ *Ah vous dirai-je maman*✓,

L. van Beethoven: *Za Elizu*; *Sonata u c-molu*,

- upoznati se s nekim konkretnim glazbenim djelima

Pjevački glasovi

Vrste pjevačkih glasova (visoki- duboki), vrste zborova (muški, ženski, mješoviti).

Primjeri:

G. Rossini: *Seviljski brijač*: arija Figara *Largo al factotum*;

G. Puccini: *Turandot*: arija Kalafa *Nessun dorma*;

I. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski*: *Pjesma Jelene*;

Nekoliko primjera pjevača popularne glazbe. U razgovoru s učenicima odrediti vrstu glasa. Zborske skladbe po izboru. Voditi računa o kakvoći i primjerenosti!

Primjeri su ilustracijski i ne moraju se slušati u cjelini, ali se slušanje u cjelini preporuča ako to raspoloživo vrijeme dopušta. Tada je to aktivno slušanje s aktivnim praćenjem teksta i/ili glazbenih sastavnica: melodije, ritma, tempa dinamike, oblika.

Glazbala

a) Glazbala s tipkama

Primjeri:

Klavir/čembalo: J. S. Bach: *Das wohltemperierte Klavier*, I. sv.: br. 1;

Orgulje: T. Albinoni/R. Giazotto: *Adagio u g-molu* (orgulje i gudači);

Orgulje u jazzu: Jimmy Smith (ili nešto drugo);

Harmonika: A. Piazzolla: *Adios nonino* (ili nešto drugo što se nađe pri ruci);

- Upoznati se glazbenim instrumentima klavir (glasovir), orgulje, harmonika, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici; ne uče se definicije

b) Trzalačka glazbala

Primjeri:

Gitara: Nepoznati autor: *Romanca* (zapravo: glazba iz filma *Zabranjene igre*);

F. Tarénga: *Sjećanje na Alhambru*; od J. Hendricksa do E. Claptona, od *Beatlesa* do *Rolling Stonesa* - bit će dobro sve gdje se dobro čuje gitara;

Harfa: P. I. Čajkovski: *Valcer cvijeća* iz baleta *Ščelkunčik* - Uvod;

Mandolina: W. A. Mozart: *Don Giovanni: Deh, vieni alla finestra*, canzonetta Don Giovannija iz 2. čina.

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na ploču. Ako ima dosta vremena, neke je primjere preporučljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz praćenje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na ploču.

- Upoznati glazbene instrumente harfa, gitara, mandolina, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici. Ne uče se definicije.

Folklorna glazba (2 teme po izboru)- slušanje

4. SLOBODNO IMPROVIZIRANO

RITMIZIRANJE, KRETANJE NA GLAZBU,

PLES I SVIRANJE

Učitelj slobodno oblikuje aktivnosti iz ove teme, vodeći računa o njihovoj glazbenoj relevantnosti i kvaliteti.

- važna je aktivnost; glazbeno izvođenje ritamskih aktivnosti: kretanja na glazbu, plesa, sviranja; kompetencije su relativne i individualno različite.

8. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor učitelja i učenika.

- Upoznati nekoliko novih pjesama; lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor razumijevanje teksta.

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEME

Primjeri:

W. A. Mozart: *Mala noćna muzika* K. V. 525, I. stavak

- upoznavanje konkretnog glazbenog djela:

Glazbala

a) Drvena puhača glazbala

Primjeri:

Flauta: J. S. Bach: *Badinerie*, 7. stavak iz 2.

Mala flauta: G. Bizet: *Carmen*,

Oboa: P. I. Čajkovski: *Labuđe jezero* (br. 10, početak 2. čina,);

Engleski rog: G. Rossini: *Wilhelm Tell* - uvertira, treći odsječak (dobro i za flautu);

Klarinet: W. A. Mozart: *Koncert za klarinet i orkestar*;

Fagot: N. Njirić: *Scherzo i tarantela* - za fagot i klavir;

Saksafon: M. Ravel: *Bolero*;

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na ploču. Ako ima dosta vremena, neke primjere preporučljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz praćenje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na ploču.

- Upoznati se glazbenim instrumentima flauta, saksofon, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici. Ne uče se definicije.

b) Limena puhača glazbala

Primjeri:

Truba: Haydn: *Koncert za trubu i orkestar u Es duru*, 1. stavak;

Rog: W. A. Mozart: *Koncert za rog i orkestar* br. 1 u D-duru KV 412, 2. stavak

Trombon: S. Šulek: *Vox Gabrieli*

Tuba: I. Stravinski: *Petruška*,

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na ploču.

Ako ima dosta vremena, neke je primjere preporučljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz praćenje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na ploču.

- Upoznati glazbeni instrument truba pokušati prepoznati zvuk i izgled instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici. Ne uče se definicije.

c) Udaraljke

Primjeri:

Veliki bubanj: G. Rossini: *Seviljski brijač*: arija don Basilija *La calunnia e un venticello*;

Mali bubanj: M. Ravel: *Boléro*; I. Kuljerič: *Koncert za marimbu i orkestar*;

A. Markovič: *Ugođaj za marimbu i orkestar*;

Kastanjete: G. Bizet: *Carmen*, 2. Ēin: *Chanson Amoureuse... ce n'est pas une raison*; P. I. Čajkovski: *Španjolski ples* iz baleta *Labuđe jezero*;

Tamtam (gong): M. P. Musorgski: *Noć na pustoj gori*;

D. Šoštakovič: 8. *simfonija u c-molu*, op. 45, (kraj 2. stavka);

Zvona: P. I. Čajkovski: *Svečana uvertira 1812*, op. 49 - završetak;

M. P. Musorgski: *Boris Godunov* - kraj 2. prologa; G. Puccini: *Tosca* - 1. Ēin, završetak scene u crkvi; H. Berlioz: *Fantastična simfonija*, 5. st.;

Zvončići: W. A. Mozart: *Čarobna frula*, finale 1.

Arija Papagena: *Ein Mädchen oder Weibchen wünscht Papageno sich*.

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na ploču.

Ako ima dosta vremena, neke je (kraće) primjere preporučljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz praćenje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na ploču.

- Upoznati glazbene instrumente veliki bubanj, mali bubanj, zvona i zvončići, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici, ne uče se definicije.

Folklorna glazba (2 teme po izboru) - slušanje

3. SVIRANJE (sintesajzer), STVARALAŠTVO,

RAČUNALO (MIDI-oprema) - po izboru

Učitelj slobodno kreira aktivnosti iz ove teme, vodeći računa o njihovoj glazbenoj relevantnosti i kvaliteti.

9. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor učitelja i učenika.

- lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor razumijevanje teksta.

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEME

1. Glazbeno-scenske vrste

Opera, balet

Primjeri:

G. Rossini: *Largo al factotum*, arija Figara iz opere *Seviljski brijač*;

I. Zajc: *Nikola Šubić Zrinjski*: - U boj, u boj;

I. Tijardović: *Mala Floramye*: tropjev Šjor Bepo: arija *Floramye* iz 2. čina; J. Offenbach: *Can-can* s kraja uvertire ili iz 2. čina operete *Orfej u podzemnom svijetu*;

A. Kabiljo: Jalta, Jalta: *Zelena livada (Neka cijeli ovaj svijet)*

A. Hačaturjan: *Ples sa sabljama* (Gajane);

Primjeri nisu ilustracijski. Treba ih slušati višekratno i u cjelini radi upoznavanja i zapamćivanja.

- Upoznati se s pojmovima opera i balet

2. Vokalno-instrumentalne vrste

Oratorij

Primjeri:

G. F. Händel: *Mesija*: Aleluja,

C. Orff: *Carmina Burana*: O fortuna,

Primjeri nisu ilustracijski. Treba ih slušati višekratno, u cjelini radi upoznavanja i zapamćivanja.

- Upoznati se pojmom oratorij

3. Popularna glazba

Popularna glazba

Slobodan izbor učitelja i učenika. Tema se određuje i obrađuje potpuno slobodno uz velik angažman učenika koji je mogu i sami pripremiti. Kao i kod ostalih glazbenih pojava i ovdje se svi zaključci donose razgovorom nakon aktivnog slušanja glazbe.

- Upoznati se pojmovima rhythm and blues, country, western, rock and roll, soul, pop, hard rock, punk rock, heavy metal, acid rock, jazz rock, punk rock, hip - hop, rap, grunge, new age, etnoglazba, narodna glazba itd. - slobodni odabir primjera prema afinitetima učitelja i učenika.

4. Glazbala

Elektronička glazbala

Elektroničke orgulje, sintetizator zvuka (sintesajzer), elektronički klavir (glasovir), “električna” gitara. Glazbala se upoznaju na temelju slušanja odgovarajućih glazbenih primjera. Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi.

- Upoznati se s glazbenim instrumentima elektroničke orgulje, sintetizator zvuka (sintesajzer), elektronički klavir (glasovir), električna gitara, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici; ne uče se definicije.

5. Glazbeno stilska razdoblja

Kroz primjere uočavati razliku suvremene i klasične glazbe.

3. SVIRANJE (sintesajzer), STVARALAŠTVO, RAČUNALO (MIDI-oprema) - po izboru

Učitelj slobodno oblikuje aktivnosti iz ove teme, vodeći računa o njihovoj glazbenoj važnosti i kvaliteti.

MATEMATIKA

CILJ

Cilj nastave matematike je stjecanje temeljnih matematičkih znanja potrebnih za razumijevanje pojava i zakonitosti u prirodi i društvu, stjecanje osnovne matematičke pismenosti i razvijanje sposobnosti i umijeća rješavanja matematičkih problema.

ZADACÉ

Učenik treba

- *naučiti matematički se izražavati pismeno i usmeno;
- *razviti vještinu pisanja, čitanja i uspoređivanja brojeva;
- *usvojena matematička znanja znati primjenjivati u svakodnevnom životu;
- *razviti sposobnosti i vještine rješavanja osnovnih matematičkih problema potrebnih za nastavak školovanja;
- *spoznavati matematiku kao koristan i nužan dio znanosti, tehnologije i kulture;
- *osposobljavati za apstraktno mišljenje, logičko zaključivanje i precizno formuliranje pojmova;
- *razvijati osjećaj odgovornosti i kritičnosti prema svojem i tuđem radu;
- *razvijati sposobnost za samostalan rad, odgovornost za rad, točnost, urednost, sustavnost, preciznost i konciznost u pisanom i usmenom izražavanju.

1.RAZRED

TEME

1.USPOREĐIVANJE PREDMETA PO BOJI, DULJINI, VISINI I ŠIRINI

- prepoznati različite predmete po boji, duljini, visini i širini, znati ih međusobno pridružiti po boji, duljini, visini i širini

2. POLOŽAJ PREDMETA U PROSTORU: BLIZU, DALEKO, ISPRED, IZA, ISPOD, IZNAD, LIJEVO, DESNO, USPRAVNO, VODORAVNO

- usvojiti elemente orijentacije u prostoru, uočavati odnose i uspoređivanje predmeta i njihove veličine

3. ODNOS PREMA PREDMETIMA I VELIČINA PREDMETA – VEĆI-MANJI, UNUTAR-IZVAN- NA

- uočiti odnose među predmetima i njihove veličine

4. GEOMETRIJSKI LIKOVI

▪KRUG

- pokušati nacrtati krug uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kruga, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪TROKUT

- pokušati nacrtati trokut uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje trokuta, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪PRAVOKUTNIK

- pokušati nacrtati pravokutnik uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KVADRAT

- pokušati nacrtati kvadrat uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

5. SKUPOVI – ČLANOVI SKUPA, PRIDRUŽIVANJE ELEMENATA DVAJU SKUPOVA, BROJNOST, PRIPADNOST- NEPRIPADNOST

- razumjeti značenje riječi skup, elementi skupa, pridruživanje elemenata skupa, zapaziti i prepoznati skupove iste i različite brojnosti; usvojiti izraz «pripada» i « ne pripada»skupu, «element skupa» i « nije element»skupa

2.RAZRED

TEME

1. GEOMETRIJSKI LIKOVI

▪KRUG

▪prepoznati i imenovati krug, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kruga, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪TROKUT

▪prepoznati i imenovati trokut, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje trokuta, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪PRAVOKUTNIK

▪prepoznati i imenovati pravokutnik, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KVADRAT

▪prepoznati i imenovati kvadrat, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KRUG, TROKUT, PRAVOKUTNIK, KVADRAT

▪prepoznati i imenovati geometrijske likove, spajati ih po obliku ili boji, samostalno crtanje geometrijskih likova, dopuna zadanog niza,

2.TIJELA U PROSTORU

▪KUGLA

▪prepoznati i imenovati kuglu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kugle, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪VALJAK

▪prepoznati i imenovati valjak, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje valjka, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KVADAR

▪prepoznati i imenovati kvadra, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kvadra, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KOCKA

▪prepoznati i imenovati kocku, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje kocke, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪PIRAMIDA

- prepoznati i imenovati piramidu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje piramide, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

- KUGLA, VALJAK, KVADAR, KOCKA, PIRAMIDA

- prepoznati i menovati geometrijska tijela, spajati ih po obliku ili boji, samostalno crtanje geometrijskih tijela, dopuna zadanog niza,

3. RAVNA I ZAKRIVLJENA PLOHA

- RAVNA PLOHA

- prepoznati i imenovati ravnu plohu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje ravnih ploha povezujući sa stvarima koji nas okružuju, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

- ZAKRIVLJENA PLOHA

- prepoznati i imenovati zakrivljenu plohu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje zakrivljenih ploha povezujući sa stvarima koji nas okružuju, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

- RAVNA I ZAKRIVLJENA PLOHA

- razlikovati ravne plohe od zakrivljenih ploha

4. RAVNE I ZAKRIVLJENE CRTE

- CRTA, RAVNA CRTA, IZLOMLJENA CRTA, ZAKRIVLJENA CRTA

- prepoznati i imenovati crtu, ravnu crtu, izlomljenu crtu, zakrivljenu crtu, pokušat ih nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točkica, samostalno crtanje i bojanje ravnih i zakrivljenih crta, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

5. ODNOSI MEĐU PREDMETIMA

- VEĆE – MANJE

- procjeniti odnose između predmeta navodeći primjere koji nas okružuju, pokušat nacrtat predmete koji su međusobno razlikuju s obzirom na veličinu, modelirati dva predmeta koji se međusobno razlikuju po veličini

- UNUTAR - IZVAN

- procjeniti odnose između predmeta navodeći primjere koji nas okružuju, pokušat nacrtat predmete koji su međusobno razlikuju s obzirom na odnos UNUTAR – VAN

- VEĆE-MANJE, UNUTAR – VAN

- procjeniti odnose između predmeta

6. BROJEVI OD 1 DO 5

▪BROJ JEDAN

- zapisati i čitati broj jedan, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina,
- pojam količine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj jedan- jedna knjiga....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ DVA

- zapisati i čitati broj dva, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina,
- pojam količine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj dva – dvije kocke, crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ TRI

- zapisati i čitati broj tri, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina,
- pojam količine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj tri- tri lopte....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ ČETIRI

- zapisati i čitati broj četiri, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina,
- pojam količine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj četiri- četiri klupe....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ PET

- zapisati i čitati broj pet, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina,
- pojam količine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj pet- pet jabuka....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJEVI OD JEDAN DO PET

- zapisati i čitati brojeve od jedan do pet - naprijed i natrag
- pojam količine i broja - od jedan do pet
- brojevni niz uz brojevu crtu
- usvojiti pojmove ispred- između- iza - broj

3. RAZRED

TEME

1. BROJEVI OD JEDAN DO PET

- PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U DRUGOM RAZREDU

2. USPOREĐIVANJE BROJEVA OD JEDAN DO PET

- UPOZNAVANJE I PISANJE ZNAKOVA $>$, $=$, $<$
- upoznati svaki znak pojedinačno, pokušat ga napisati koristeći se isprekidanim crtama, točkicama, samostalno pisanje znakova (prema mogućnostima učenika), izrada modela od plastelina ili glina mola
- USPOREĐIVANJE BROJEVA OD JEDAN DO PET
- odrediti odnose među brojevima , zapisati odnos znamenkama i znakovima $>$, $=$, $<$

3. ZBRAJANJE BROJEVA OD 1 DO 5

- UPOZNAVANJE I PISANJE ZNAKA $+$
- upoznati znak , pokušat ga napisati koristeći se isprekidanim crtama, točkicama, samostalno pisanje znaka, izrada modela znaka od plastelina ili glina mola
- DODAVANJE BROJA 1 DO 5
- usvojiti pojam dodavanja broja jedan koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima (štapići, kockice,...) pr. Ako jednoj kockici dodamo još jednu imamo dvije kockice- prvo prikažemo navodeći primjere koji nas okružuju, zatim zapišemo u bilježnicu
- RASTAVLJANJE BROJEVA OD 2 DO 5
- usvojiti pojam rastavljanja brojeva povezujući to uz zbrajanje brojeva pr. Broj dva možemo rastaviti kao 1 i 1 – odnosno $1+1$ je 2 – prvo to pokažemo navodeći primjere koji nas okružuju , zatim zapišemo u bilježnicu
- ZBRAJANJE BROJEVA OD 1 DO 5
- usvojiti zbrajanje brojeva od 1 do 5 koristeći se matematičkim znakovima i različitim didaktičkim pomagalima

4. ODUZIMANJE BROJEVA OD 1 DO 5

- UPOZNAVANJE I PISANJE ZNAKA $-$
- upoznati znak , pokušat ga napisati koristeći se isprekidanim crtama, točkicama, samostalno pisanje znaka, izrada modela znaka od plastelina ili glina mola

▪ **ODUZIMANJE BROJA 1 DO 5**

▪ usvojiti pojam oduzeti broj jedan koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalicama pr. Ako imamo dvije kockice i damo nekome jednu nama ostane jedna imamo - prvo prikažemo navodeći primjere koji nas okružuju, zatim zapišemo u bilježnicu

▪ **ODUZIMANJE BROJEVA OD 1 DO 5**

▪ Usvojiti oduzimanje brojeva od 1 do 5 koristeći se matematičkim znakovima i različitim didaktičkim pomagalicama

5. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE BROJEVA OD 1 DO 5

▪ usvojiti zbrajanje i oduzimanje brojeva od 1 do 5 koristeći se matematičkim znakovima i različitim didaktičkim pomagalicama

6. BROJ 0

▪ rješavanje zadataka u kojima je 0 rezultat ili jedan od članova u računskoj radnji

7. BROJEVNA CRTA

▪ odrediti mjesto broja na brojevnoj crti, zbrajanje i oduzimanje brojeva na brojevnoj crti

4. RAZRED

TEME

1. PONAVLJAMO GRADIVO KOJE SMO UČILI U TREĆEM RAZREDU

2.BROJEVI OD 6 DO 10

▪BROJ ŠEST

▪zapisati i čitati broj šest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ SEDAM

▪Zapisati i čitati broj sedam, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ OSAM

▪zapisati i čitati broj osam, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ DEVET

▪zapisati i čitati broj devet, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ DESET

▪zapisati i čitati broj deset, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

3. BROJEVI OD JEDAN DO DESET

▪zapisati i čitati brojeve od jedan do deset - naprijed i natrag

▪pojam količine i broja - od jedan do deset

▪brojevni niz uz brojevu crtu

▪usvojiti pojmove ispred- između- iza – broj

4.USPOREĐIVANJE BROJEVA OD JEDAN DO DESET

▪USPOREĐIVANJE BROJEVA OD JEDAN DO DESET

▪odrediti odnose među brojevima , zapisati odnos znamenkama i znakovima $>$, $=$, $<$

5. ZBRAJANJE BROJEVA OD 1 DO 10

▪DODAVANJE BROJA 1 DO 10

▪usvojiti pojam dodavanja broja jedan koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima

▪ODUZIMANJE BROJA 1 DO 10

▪usvojiti pojam oduzeti broj jedan koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima

5. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U ČETVRTOM RAZREDU

2. RASTAVLJANJE BROJEVA OD 2 DO 10

- usvojiti pojam rastavljanja brojeva

3. ZBRAJANJE BROJEVA DO 10

- usvojiti zbrajanje do 10 koristeći se različitim didaktičkim pomagalima

4. ZAMJENA MJESTA PRIBROJNIKA

- usvojiti pojam pribrojnici, zbroj, naučiti primjeniti svojstvo zamjene mjesta pribrojnika

5. ODUZIMANJE BROJEVA DO 10

- usvojiti zbrajanje do 10 koristeći se različitim didaktičkim pomagalima

6. VEZA ZBRAJANJA I ODUZIMANJA

- usvojiti pojmove umanjenik, umanitelj, razlika, naučiti primjenjivati vezu zbrajanja i oduzimanja

7. BROJEVNA CRTA

- odrediti mjesto broja na brojevnoj crti, zbrajanje i oduzimanje brojeva na brojevnoj crti

8. ZADATCI RIJEČIMA

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima – zbrajanje i oduzimanje

6. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U PETOM RAZREDU

2. BROJEVI OD 10 DO 20

▪BROJ JEDANAEST

▪zapisati i čitati broj jedanaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ DVANAEST

▪zapisati i čitati broj dvanaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ TRINAEST

▪zapisati i čitati broj trinaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ ČETRANAEST

▪zapisati i čitati broj četnaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ PETANAEST

▪zapisati i čitati broj petnaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ ŠESANAEST

▪zapisati i čitati broj šesnaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ SEDAMANAEST

▪zapisati i čitati broj sedamnaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ OSAMANAEST

▪zapisati i čitati broj osamnaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ DEVETNAEST

▪zapisati i čitati broj devetnaest, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

▪BROJ DVADESET

▪zapisati i čitati broj dvadeset, pri tome se koristimo različitim didaktičkim pomagalicama, pisanje broja pomoću isprekidanih crtica/točkica, modeliranje broja pomoću glina mola / plastelina, pojam količine i broja

3. BROJEVI OD JEDAN DO DVADESET

- zapisati i čitati brojeve od jedan do dvadeset - naprijed i natrag,
- pojam količine i broja - od jedan do dvadeset
- brojevni niz uz brojevu crtu
- usvojiti pojmove ispred- između- iza - broj

4. USPOREĐIVANJE BROJEVA DO 20

▪odrediti odnos među brojevima ,zapisati odnos među brojevima do 20 koristeći se matematičkim znakovima

5. DESETICA I JEDINICA

▪usvojiti pojam desetice/jedinica koristeći se različiti didaktičkim pomagalicama

6. RASTAVLJANJE BROJEVA NA DESETICE I JEDINICE – BROJEVI DO 20

▪usvojiti pojam rastavljanja brojeva na desetice i jedinice

7. ZBRAJANJE DESETICA I JEDINICA (10 + 5)

▪usvojiti zbrajanje desetica i jedinica koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalicama, povezujući s pojmovima desetica i jedinica

8. ODUZIMANJE (18 – 8)

▪usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znakovima, koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalicama, povezujući s pojmovima desetica i jedinica

9. DODAVANJE BROJA 1 - OD 10 DO 20

▪usvojiti pojam dodavanja broja jedan koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalicama

10. ODUZIMANJE BROJA 1 OD 20 DO 10

▪usvojiti pojam oduzeti broj jedan koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalicama

11. ZADATCI RIJEČIMA

▪ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima

7. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U ŠESTOM RAZREDU

2. ZBRAJANJE (12 +3)

- usvojiti zbrajanje koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima, povezujući s pojmovima desetica i jedinica pr. $12 + 3 =$ broj 12 možemo rastaviti kao $10 + 2 + 3 = 10 + 5 = 15$
- usvojiti zbrajanje koristeći se matematičkim znamenkama

3. ODUZIMANJE (17 – 4)

- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima, povezujući s pojmovima desetica i jedinica pr. $17 - 4 =$ broj 17 možemo rastaviti kao $10 + 7 - 4 = 10 + 3 = 13$
- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama

4. ZBRAJANJE (15 +5)

- usvojiti zbrajanje koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima, povezujući s pojmovima desetica i jedinica pr. $15 + 5 =$ broj 15 možemo rastaviti kao $10 + 5 + 5 = 10 + 10 = 20$
- usvojiti zbrajanje koristeći se matematičkim znamenkama

5. ODUZIMANJE (20 – 4)

- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima, povezujući s pojmovima desetica pr. $20 - 4 =$ broj 20 možemo rastaviti kao $10 + 10 - 4 = 10 + 6 = 14$
- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama

6. ZADATCI RIJEČIMA

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima

8. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U SEDMOM RAZREDU

2. ZADATCI RIJEČIMA

3. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE BROJEVA SA PRELAZOM DESETICE

- **RASTAVLJANJE BROJEVA OD 2 DO 10**

- usvojiti pojam rastavljanja brojeva povezujući to uz zbrajanje brojeva

- **ZBRAJANJE (8 +6)**

- usvojiti zbrajanje koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomaglima, povezujući s pojmovima desetica i rastavljanjem brojeva
- usvojiti zbrajanje koristeći se matematičkim znamenkama

- **ODUZIMANJE (12– 4)**

- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomaglima, povezujući s pojmovima desetica i jedinica, rastavljanje brojeva
- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama

4. ODUZIMANJE (19 – 14)

- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomaglima, povezujući s pojmovima desetica i jedinica, rastavljanje brojeva na desetice i jedinice
- usvojiti oduzimanje koristeći se matematičkim znamenkama

5. ZADACI RIJEČIMA

- **ZBRAJANJE DO 20 BEZ PRELAZA DESETICE**

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima

- **ODUZIMANJE DO 20 BEZ PRELAZA DESETICE**

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima

- **ZBRAJANJE DO 20 SA PRELAZOM DESETICE**

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima

- **ODUZIMANJE DO 20 SA PRELAZOM DESETICE**

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima

6. MJERENJE

- **MJERENJE DUŽINE**

- upoznati osnovne mjerne jedinice za mjerenje dužine, naučiti izmjeriti zadanu dužinu

- **MJERENJE MASE**

- upoznati osnovne mjerne jedinice za mjerenje mase, naučiti izmjeriti zadanu masu

9. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U OSMOM RAZREDU

2. MJERENJE

▪MJERENJE OBUJMA TEKUĆINE

▪upoznati osnovne mjerne jedinice za mjerenje obujma tekućine, naučiti izmjeriti zadani obujam tekućine

▪JEDINICE ZA NOVACA

▪Upoznati jedinice za mjerenje novca kojim se služimo u svakodnevnom životu, osposobiti se za služenje novcem

3. BROJEVI DO 100

▪BROJENJE, BROJEVI DO 100, STOTICA

▪čitati, pisati i brojiti do 100, pravilno izgovarati brojeve do 100

▪RASTAVLJANJE BROJEVA NA DESETICE I JEDINICE

▪razumjeti rastavljanje brojeva na desetice i jedinice koristeći se različitim didaktičkim pomagalicama

▪USPOREĐIVANJE BROJEVA DO 100

▪uspoređivanje brojeva , odnosi: veće, manje jednako koristimo se matematičkim zapisom

4. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE DESETICA

▪ovladati postupkom zbrajanja i oduzimanja desetica koristeći se različitim didaktičkim pomagalicama i kalkulatorom

5. ZBRAJANJE DVOZNAMENKASTOG I JEDNOZNAMENKASTOG BROJA BEZ PRELAZA DESETICE

▪ovladati postupkom zbrajanja dvoznamenkastog i jednoznamenkastog broja uz uporabu kalkulatora

6. ZBRAJANJE DVOZNAMENKASTOG I JEDNOZNAMENKASTOG BROJA SA PRELAZOM DESETICE

▪ovladati postupkom zbrajanja dvoznamenkastog i jednoznamenkastog broja uz uporabu kalkulatora

7. ODUZIMANJE JEDNOZNAMENKASTOG BROJA OD DVOZNAMENKASTOG BEZ PRELAZA DESETICE

▪ovladati postupkom oduzimanja jednoznamenkastog broja od dvoznamenkastog uz uporabu kalkulatora

8. ODUZIMANJE JEDNOZNAMENKASTOG BROJA OD DVOZNAMENKASTOG SA PRELAZOM DESETICE

▪ovladati postupkom oduzimanja jednoznamenkastog broja od dvoznamenkastog uz uporabu kalkulatora

9. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE DVOZNAMENKASTIH BROJEVA DO 100 BEZ PRELAZA DESETICE

- ovladati postupkom zbrajanja i oduzimanja dvoznamenkastih brojeva uz uporabu kalkulatora

10. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE DVOZNAMENKASTIH BROJEVA DO 100 SA PRELAZOM DESETICE

- ovladati postupkom zbrajanja i oduzimanja dvoznamenkastih brojeva uz uporabu kalkulatora

11. ZADACI RIJEČIMA

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih riječima uz uporabu kalkulatora

RIRODA I DRUŠTVO

UVOD

CILJ

Doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih čimbenika koji djeluju u čovjekovu prirodnom i društvenom okruženju, razvijati pravilan odnos prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvaćati različite stavove i mišljenja te poticati znatiželju za otkrivanjem pojava u prirodnoj i društvenoj zajednici.

ZADAĆE

Učenik treba:

- *upoznati vlastitu ulogu kao i uloge drugih ljudi u neposrednom okruženju,
- *upoznati svoje okruženje (obitelj, razred, školu, mjesto, zavičaj, državu),
- *istraživati i upoznavati zavičajne posebnosti (kulturu, običaje i sl.),
- *razvijati sposobnost snalaženja u vremenu i prostoru,
- *otkrivati i upoznavati živu i neživu prirodu, njezinu raznolikost, povezanost i promjenljivost,
- *oblikovati pozitivan vrijednosni odnos prema živim bićima i prirodi kao cjelini,
- *razvijati poštovanje prema prirodnoj, kulturnoj i društvenoj sredini te odgovoran odnos prema okolišu,
- *razvijati i sustavno unaprjeđivati zdravstveno-higijenske navike.
- *biti osposobljen za pravilno i sigurno ponašanje u prometu (pridržavanje propisa),
- *upoznati svoja prava i dužnosti kao i prava drugih ljudi u neposrednom okruženju.

1. RAZRED

TEME

▪JA IDEM U ŠKOLU

▪JA SAM ĐAK

▪JA SAM UČENIK

▪upoznati se sa učiteljem /učiteljicom i ostalim učenicima u razredu, primjenjivati osnovna pravila pristojnog ponašanja (pozdravljanje, ispričavanje, iskazivanje molbe)

▪JA SAM REDAR

▪upoznati se sa obavezama redara /upoznati stvari koje nam služe za održavanje reda u učionici

▪ MOJA UČIONICA

▪ upoznati se sa stvarima koje se nalaze u učionici/njihovu svrhu

▪ŠKOLSKI PRIBOR

▪upoznati se sa školskim priborom i njihovom svrhom

▪DOBA DANA- POZDRAV

▪upoznati dijelove dana – povezati pozdrave sa dijelovima dana

▪ČETIRI LIJEPE RIJEČI

▪upoznati se sa pravilima lijepog ponašanja

▪OSOBNNA HIGIJENA

▪primjeniti kulturno – higijenske navike u održavanju osobne higijene, održati red u školskoj torbi i radnom mjestu

▪BOJE

▪upoznati i naučiti razlikovati osnovne boje

▪VOĆE I POVRĆE

▪nučiti imenovati i razlikovati voće i povrće (povezivati sa bojama)

▪JELO I PIĆE

▪nučiti imenovati i razlikovati jelo i piće, naučiti razlikovati slatko i slano jelo, nučiti osnovno o važnosti pravilne ishrane

▪DOMAĆE ŽIVOTINJE I DIVLJE ŽIVOTINJE

▪naučiti imenovati i razlikovati domaće i divlje životinje

▪ODJEĆA I OBUĆA

▪naučiti imenovati i razlikovati odjeći i obući, naučiti što odjevamo i obuvamo u odnosu na godišnja doba

▪**ORJENTACIJA NA TIJELU**

- naučiti imenovati dijelove tijela, naučiti pokazati lijevi i desnu stranu na svom tijelu

▪**ORJENTACIJA U PROSTORU**

- naučiti orijentirati se u prostoru (usvojiti pojmove, lijevo- desno, na- u, ispred- ispod – iza)

▪**JESEN, ZIMA, PROLJEĆE, LJETO**

- naučiti navesti nazive godišnjih doba, naučiti osnovna obilježja godišnjih doba

▪**BLAGDANI**

- Sudjelovati u obilježavanju blagdana, čestitanje blagdana
- Dani kruha
- Svi sveti, dušni dan
- Blagdan sv. Nikole, Božić, Uskrs

2. RAZRED

TEME

▪JA SAM UČENIK

- ponoviti gradivo prvog razreda vezano za ovu temu

▪IME ŠKOLE I NAZIV MJESTA U KOJEM SE NALAZI ŠKOLA

- znati naziv svoje škole i naziv mjesta u kojem se nalazi škola

▪UČIONICA I DRUGE PROSTORIJE U ŠKOLI

- upoznati se i imenovati prostorije u školi, navesti njihovu namjenu, snalaziti se u školi

▪OSOBNNA HIGIJENA

- primjeniti kulturno – higijenske navike u održavanju osobne higijene , održati red u školskoj torbi i radnom mjestu

▪UČITELJ – UČENIK

- imenovati osnovne zadaće učitelja i učenika

▪DJELATNICI U ŠKOLI

- imenovati ostale djelatnike u školi, upoznati se njihovim poslovima kojeg obavljaju u školi

▪KUĆNI RED U ŠKOLI

- upoznati se sa osnovnim pravilima ponašanja u školi, napraviti vlastiti pravilnik ponašanja u razredu

▪SNALAZIMO SE U PROSTORU

- odrediti položaj predmeta u prostoru, snalaziti se u prostiru prema zadanim odrednicama (lijevo, desno, gore, dolje, ispred, iza, naprijed, natrag)

▪PRIRODA SE MJENJA - JESEN

- uočiti promjene u prirodi u jesen

▪ZIMA

- uočiti promjene u prirodi zimi

▪PRIRODA SE BUDI - PROLJEĆE

- uočiti promjene u prirodi u proljeće, imenovati vjesnike proljeća

▪BLIŽI SE LJETO

- uočiti promjene u prirodi ljeti

▪DAN , DOBA DANA

- razlikovati doba dana, snalaziti se u vremenu (odrediti i menovati jutro, prije podne, podne, poslije podne, večer, noć)

▪ **JUČER, DANAS, SUTRA**

- pravilno primjenjivati pojmove jučer, danas, sutra

▪ **OSOBNJA HIGIJENA**

- razumjeti iznati važnost osobne higijene

▪ **ODJEĆA I OBUĆA**

- naučiti imenovati nazive odjeće i obuće, znati što kada treba obući i obuti u odnosu na godišnje doba i prigodu

▪ **BLAGDANI**

- sudjelovati u obilježavanju blagdana, čestitanje blagdana
- Dani kruha
- Svi sveti, dušni dan
- Blagdan sv. Nikole, Božić, Uskrs

3. RAZRED

TEME

▪PONAŠANJE U ŠKOLI I ODNOSI MEĐU UČENICIMA

▪pristojno se ponašati u školi i izvan nje, međusobno se pomagati,upoznati prava i dužnosti učenika /redara

▪OBITELJ

▪imenovati članove uže obitelji

▪OBITELJ

▪imenovati članove šire obitelji

▪RODBINA

▪imenovati članove rodbine

▪KULTURA STANOVANJA

▪naučiti da se može stanovati u kući i stanu

▪PROSTORIJE U DOMU

▪imenovati osnovne prostorije u domu i opisati njihovu namjeru

▪KUĆNI UREĐAJI

▪upoznati kućanske uređaje i njihovu svrhovitost,naučiti važnost pravilnog rukovanja kućanskim aparatima

▪ZAŠTITA OD POŽARA

▪upoznati se sa pojmovima vatra, požar, vatrogasac i vatrogasni uređaji, upoznati se sa opasnostima koje može izazvati vatra/požar

▪DANI U TJEDNU

▪naučiti navesti nazive dana u tjednu pravilnim redoslijedom

▪JESEN U ZAVIČAJU

▪upoznati se sa poslovima koje ljudi rade u jesen , glavnim obilježijima jeseni u mjestu u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪ZIMA U ZAVIČAJU

▪upoznati glavna obilježija zime u mjestu u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪PROLJEĆE U ZAVIČAJU

▪upoznati se sa poslovima koje ljudi obavljaju u proljeće, glavna obilježija proljeća u mjestu u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪**LJETO U ZAVIČAJU**

▪upoznati se sa poslovima koje ljudi obavljaju ljeti, glavna obilježija ljeta u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪**DIJETE**

▪naučiti imenovati glavne dijelove tijela

▪**ZDRAVLJE**

▪usvojiti osnovne higijenske navike, razumjeti povezanost higijenskih navika i zdravlja, naučiti važnost obuvanja i oblačenja čiste odjeće i obuće u skladu s vremenskim prilikama, razumjeti važnost boravka na svježem zraku i bavljenja sportom

▪**PREHRANA**

▪upoznati s namjernicama važnim za naše zdravlje, uočiti povezanost raznolike i redovite prehrane sa zdravljem

▪**BLAGDANI**

▪obilježiti blagdane, upoznati se tradicionalnim običajima vezanim za obilježavanje blagdana

4. RAZRED

TEME

▪MOJ ZAVIČAJ

- upoznati naziv i glavna obilježja užeg i šireg zavičaja

▪MJESTO U KOJEM ŽIVIMO

- znati naziv mjesta stanovanja i točnu adresu stanovanja

▪UPOZNATI SVOJE MJESTO

- upoznati se sa važnim objektima koji se nalaze u našem mjestu, u blizini škole

▪PROMET

- upoznati se sa pojmovima promet, prometnica, pješaci, vozač i vozila, razumjeti potrebu poštivanja prometnih pravila, odgovorno sudjelovati u prometu kao pješak ili vozač bicikla

▪PONAŠANJE PJEŠAKA U PROMETU

- pješak, pješaci prelaz, semafor, osposobiti se za sigurno kretanje prometnicom i prelaženje preko nje, funkcija pješačkog prelaza i semafora

▪PUT OD KUĆE DO ŠKOLE

- osposobiti se za sigurno i samostalno kretanje od kuće do škole

▪ZANIMANJA LJUDI

- poznati različita zanimanja u neposrednom okruženju

▪KULTURNE USTANOVE

- upoznati i razlikovati kulturne ustanove u zavičaju, znati osnovnu namjenu pojedinih kulturnih ustanova

▪ZDRAVSTVENE USTANOVE

- upoznati zdravstvene ustanove i zdravstveno osoblje, upoznati se sa poslovima koje oni obavljaju

▪PUTUJEMO

- upoznati i imenovati prevozna sredstva

▪URA – SAT

- upoznati i imenovati dijelove ure, naučiti važnost njihove funkcije za nas

▪MJESEC U GODINI

- naučiti imenovati mjesece u godini – pravilnim redoslijedom

▪JESEN U ZAVIČAJU

- naučiti sve što je karakteristično za jesen

▪ **ZIMA U ZAVIČAJU**

- naučiti sve što je karakteristično za zimu

▪ **PROLJEĆE U ZAVIČAJU**

- naučiti sve što je karakteristično za proljeće

▪ **LJETO U ZAVIČAJU**

- naučiti sve što je karakteristično za ljeto

▪ **BLAGDANI**

- obilježiti blagdane, upoznati se tradicionalnim običajima vezanim za obilježavanje blagdana

5.RAZRED

TEME

▪STRANE SVIJETA

- znati nabrojati glavne strane svijeta i pokazati ih u odnosu na tijelo – prostorna orijentacija

▪STAJALIŠTE I OBZORA

- definirati što je stajalište, a što horizont

▪PLAN MJESTA

- definirati što je plan, na satu likovne kulture izraditi maketu plana mjesta u kojem živimo

▪ZEMLJOVID

- upoznati se sa zemljovidom, upoznati se sa mogućnostima koji nam omogućava zemljovid (naučiti koja boja što predstavlja na zemljovidu), naučiti pokazati na zemljovidu svoje mjesto, rijeku koja protječe kroz zavičaj

▪IZGLED ZAVIČAJA

- naučiti sve o zavičaju u kojem živimo

▪MOJ ZAVIČAJ U PROŠLOSTI

- upoznati važne kulturnopovijesne spomenike zavičaja- posjet muzeju

▪VODE ZAVIČAJA

- znati razlikovati i navesti vode tekućice i stajačice, znati imenovati vode stajačice i tekućice u zavičaju u kojem živimo

▪ZNAČENJE VODE ZA ŽIVOT LJUDI

- razumjeti važnost vode za život ljudi, biljaka i životinja, upoznati različite načine vodooskrbe, razlikovati čistu od pitke vode, uočiti utjecaj čovjeka na onečišćenje i potrošnju vode

▪POKUS

- upoznati promjenu stanja vode, tekućina , led, vodena para- izvest jednostavan pokus ako je to moguće

▪MORE, OTOK, POLUOTOK

- razlikovati osnovne pojmove obala, otok, poluotok, razlikovati more od ostalih voda

▪VREMENSKA OBILJEŽIJA ZAVIČAJA, BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVIJET ZAVIČAJA

- upoznati vremenska obilježija zavičaja, naučiti nabrojati tipične biljke i životinje zavičaja

▪ **GOSPODARSTVENE DJELATNOSTI ZAVIČAJNE REGIJE**

- upoznati se sa gospodarstvenim djelatnostima zavičaja

▪ **GOSPODARSTVO I KVALITETA OKOLIŠA**

- upoznati se metodama i važnosti zaštite i čuvanje okoliš

▪ **MOJA ŽUPANIJA**

- upoznati se gradovima u županiji

▪ **PROMET**

- upoznati i naučiti razlikovati vrste prometnica koje povezuju zavičaj s drugim mjestima (zračni, vodeni i kopneni promet)

▪ **URA – SAT**

- pokušati naučiti pokazati puni sat

▪ **BLAGDANI**

- obilježiti blagdane

6. RAZRED

TEME

▪PRIRODA

▪razumjeti pojam prirode, razlikovati živu od nežive prirode, uočiti suodno žive i nežive prirode i uvjeta života

▪SUNCE – UVIJET ŽIVOTA

▪uočiti povezanost sunca i života na Zemlji, naučiti se kako se treba zaštititi od štetnog djelovanja sunca

▪VODA – UVIJETI ŽIVOTA

▪naučiti važnost vode za život, utjecaj čovjeka na onečišćenje, čuvanje i potrošnju vode

▪ZRAK – UVJETI ŽIVOTA

▪naučiti sastav zraka, razumjeti važnost zraka za život, razumjeti važnost zaštite zraka od onečišćenja

▪TLO - UVJET ŽIVOTA

▪znati navesti vrste tla, znati da je najplodnije tlo crnica

▪ŽIVOT BILJKE

▪naučiti imenovati glavne dijelove biljke, naučiti važnost glavnih dijelova biljke, uočiti važnost biljaka za život

▪ŽIVOT ŽIVOTINJA

▪naučiti imenovati i razlikovati domaće i divlje životinje, naučiti čine se hrane pojedine životinje

▪TRAVNJAK

▪naučiti što je to travnjak, upoznati nekoliko najpoznatijih biljaka i životinja travnjaka

▪ŠUMA

▪naučiti osnovne pojmove o šumi, životinje i biljke koje žive i rastu u šumi

▪MORE

▪upoznati najpoznatije biljke i životinje u moru i uz more, razumjeti važnost mora za život ljudi, važnost očuvanja čistoće mora

▪ČOVJEK

▪razumjeti čovjekov život i ulogu u zajednici

▪LJUDSKO TIJELO

▪naučiti glavne dijelove tijela i organe

▪ **UGROŽENOST I ZAŠTITA ORGANA ČOVJEKOVOG TIJELA**

- naučiti i uočiti što je to ugrožava čovjekovo tijelo, naučiti se zaštititi od opasnosti

▪ **ČULA, ULOGA I ZAŠTITA**

- naučiti nabrojati čula, naučiti važnost zaštite i čuvanja čula

▪ **SIMBOLI DRŽAVE I NARODA**

- upoznati se simbolima države i naroda, naučiti da svaka država i narodu imaju svoj simbol

▪ **SARAJEVO – GLAVNI GRAD**

- imenovati glavni grad, objasniti važnost glavnog grada za državu

▪ **STANOVNIŠTVO BiH**

- imenovati narode i nacionalne manjine koji čine stanovništvo BiH, imenovati službene jezike za svaki narod u BiH, nabrojati vjere u BiH

▪ **BiH I SUSJEDNE ZEMLJE**

- naučiti nazive susjednih zemalja BiH

▪ **PRIRODNE, DRUŠTVENE I GOSPODARSKE ZNAČAJKE BiH**

- naučiti osnovne pojmove

7. RAZRED

TEME

▪PRIRODNE ZNANOSTI I SPOZNAVANJE PRIRODE

▪prepoznati da je priroda sve što nas okružuje,navesti što proučava biologija, opisati osnovne osobine živih bića, navesti zašto nas služi mikroskop

▪STANICA

▪navesti da je stanica osnovna jedinica građe živih bića, navesti glavne dijelove stanice

▪GRAĐA I ULOGA ŽIVOTINJSKOG ORGANIZMA

▪prepoznati i imenovati predstavnike skupine kralježaka i beskrležžaka, naučiti osnovnu građu kralježaka i beskrležžaka

▪KRETANJE ŽIVOTINJA

▪naučiti organe za kretanje životinja, razlikovati načine kretanja u vodi, na kopnu i u zraku

▪ŽIVOTINJE I NJIHOVA POTREBA ZA HRANOM I KISIKOM

▪naučiti imenovati nekoliko životinj koji su biljojedi, mesožderi, svežderi, naučiti na koji način probavljaju hranu, naučiti važnost i porebu za hranom i kisikom za život organizma

▪RAZMNOŽAVANJE I PONAŠANJE ŽIVOTINJA

▪naučiti na koji se način razmnožavaju sisavci, ribe, ptice

▪ČOVJEKOVE ŽIVOTNE POTREBE I PREHRAMBENE NAVIKE

▪naučiti opisati na koji način čovjek zadovoljava svoje životne potrebe, naučiti uočiti kolika je važnost pravilne prehrane u čovjekovom životu, naučiti što znači pravilna prehrana

▪PUBERTET – PROMJENE I TEŠKOĆE U SAZRIJEVANJU

▪obrazložiti što je pubertet, prepoznati promjene koje se događaju u pubertetu, obrazložiti važnost održavanja higijene i steći pravilne higijenske navike, navesti primjere opasnosti za zdravlje od pušenja, alkohola, zlouporabe lijekova i droga

▪BILJKA CVJETNJAČA – SJEMENKA (KLIJANJE), KORIJEN. LIST CVIJET I PLOD

▪prepoznati biljku cvjetnjaču, imenovati organe biljke cvjetnjače, naučiti sve o potrebnim uvjetima da bi biljka mogla klijati

▪UZGOJ I POTROŠNJA HRANE KOD NAS I U SVIJETU

▪navesti važnost proizvodnje hrane za zadovoljavanje životnih potreba čovjeka

▪UZGOJ I ZAŠTITA BILJAKA I ŽIVOTINJA

▪navesti temeljne spoznaje o načelima suvremenog poljodjelstva u smislu očuvanja okoliša i prirodne ravnoteže, obrazložiti što je tlo, objasniti kako nastaje humus, navesti od čega ovisi

plodnost tla, usporediti prehranivanje umjetnim i prirodnim gnojivima, odrediti što je kompost i zelena gnojidba, razlikovati kemijska sredstva od biološke zaštite, prepoznati najpoznatije vrste voća, povrća i žitarica koje koristimo u prehrani, istaknuti vrijednost voća, povrća i žitarica u svakodnevnoj prehrani, navesti primjere koristi koje čovjek ima od domaćih životinja, istaknuti način zaštite domaćih životinja

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s mogućnostima koji nam pruža zemljovid, upoznati se s bojama na zemljovidu njihovo značenje (koristimo se dječijom kartom svijeta)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s kontinentima, znati ih nabrojati i pokazati na zemljovidu, znati pokazati kontinent na kojem mi živimo (koristimo se dječijom kartom)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s oceanima, znati ih nabrojati i pokazati na zemljovidu (koristimo se dječijom kartom)

8. RAZRED

TEME

▪ŽIVA BIĆA I STANIŠTE I ŽIVOTNI UVJETI

▪naučiti osnovno o živim bićima i njihovim staništima, važnim životnim uvjetima za njihov opstanak

▪BILJKE U ŠUMI

▪nučiti navesti nazive vrsta šuma, koje su biljke karakteristične za koju vrstu šuma

▪ŽIVOTINJE U ŠUMI

▪naučiti navesti primjere koje životinje žive u odnosu na vrste šuma

▪KORIST OD ŠUMA, ONEČIŠĆENJE I ZAŠTITA

▪naučiti kakvu korist imamo od šuma, koja je važnost očuvanja i zaštite šuma, na koji način možemo čuvati i zaštititi šume

▪ENERGIJA I NJEZINI OBLICI – SUNČEVA ENERGIJA

▪obrazložiti važnost Sunčeve energije za život na Zemlji, imenovati različite oblike energije u prirodi i oko nas, opisati pretvorbu jednog oblika energije u drugi oblik energije

▪ŽIVOTNI UVJETI U MORU I U VODAMA NA KOPNU

▪naučiti razlikovati osnovne životne uvjete u moru i kopnu

▪ŽIVA BIĆA U MORU I U VODAMA NA KOPNU

▪naučiti koja živa bića žive u moru, a koja na kopnu

▪KORIST OD MORA I KOPNENIH VODA, ONEČIŠĆENJE I ZAŠTITA

▪navesti koristi koje nam pružaju more i kopnene vode, nabroj organizme koji se mogu koristiti u ljudskoj prehrani, opisati načine onečišćenja mora i kopnenih voda, obrazložiti važnost zaštite mora i vodenih stajališta, istaknuti potrebu i važnost očuvanja podzemnih voda, navesti načine racionalne potrošnje vode u svakodnevnom životu, povezati onečišćenje mora i kopnenih voda s utjecajem na ljudsko zdravlje, navesti primjere kako svaki pojedinac može utjecati na čuvanje i zaštitu mora i kopnenih voda, razlikovati mehaničko i biološko pročišćavanje vode, obrazložiti samopročišćavanje vode

▪TRAVNJACI

▪naučiti razliku između travnjaka, livade i pašnjaka, opisati nastajanje travnjaka, navesti neke biljke i životinje koje rastu i žive na/ u travnjacima

▪ISKORIŠTAVANJE TRAVNJAKA

▪naučiti na koji se način mogu iskoristiti travnjaci, navesti jestive i ljekovite biljke travnjaka, obrazložiti pravila skupljanja biljaka, navesti ulogu čovjeka u opstanku travnjaka

▪ **ŽIVOTNE ZAJEDNICE ORANICA I ZAŠTITA TRAVNJAKA**

▪ nabrojati najčešće biljne kulture naših oranica, opisati mogućnost posljedica pretjerane primjene pesticida i umjetnog gnojiva na biološku raznolikost travnjaka i zdravlje ljudi, promatranjem prepoznati znakove opasnosti na ambalaži sredstava za zaštitu biljaka, obrazložiti pojam korova, promatranjem prepoznati korovske biljke i životinje na oranicama

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s kontinentom na kojem živimo, znati ga pokazati na zemljovidu, (koristimo se dječijom kartom)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s državama u Europi, znati ih pokazati na zemljovidu, naučiti neke glavne gradove nekih država (koristimo se dječijom kartom)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s susjednim državama BiH, znati ih pokazati na zemljovidu, naučiti glavne gradove država koje nas okružuju (koristimo se dječijom kartom)

9. RAZRED

TEME

▪POJAVA ŽIVOTA NA ZEMLJI

▪objasniti pojavu i razvoj života na Zemlji, navesti uvjete na Zemlji koji su omogućili razvoj živih bića

▪NAJJEDNOSTAVNIJI OBLICI ŽIVOTA NA ZEMLJI

▪naučiti osnovno o bakterijama i virusima, građu, navesti nekoliko primjera bolesti koji su izazvani bakterijama ili virusima, navesti primjere osnovnih mjera zaštite od zaraze

▪RODITELJI I POTOMCI

▪opisati gen kao nositelj nasljednih osobina, razlikovati spolno od nespolnog razmnožavanja, istaknuti da pri spolnom razmnožavanju sudjeluju oba roditelja

▪GRAĐA I FUNKCIJA LJUDSKOG ORGANIZMA

▪naučiti osnovno o građi i funkciji ljudskog organizma, istaknuti važnost vode za piće za ljudsko zdravlje, istaknuti važnost nadoknade vode i soli izgubljeno znojenjem

▪GRAĐA I ULOGA SPOLNIH ORGANA

▪povezati građu i ulogu spolnih organa, istaknuti važnost poznavanja menstrualnog ciklusa, opisati pojavu menstruacije i polucije kao znak spolne zrelosti organizma i mogućnost oplodnje

▪ZAČETAK I RAZVITAK DJETETA PRIJE ROĐENJA

▪opisati razvoj ploda prije rođenja, razlikovati pojmove trudnoća i porođaj, nabrojati znakove trudnoće, opisati ulogu posteljice i pupčane vrpce, obrazložiti potrebe odgovornog ponašanja u trudnoći

▪OD ROĐENJA DO SMRTI

▪naučiti nabrojati životna razdoblja, promatrati i opisati promjene tijekom životnih razdoblja

▪ODGOVORNO SPOLNO PONAŠANJE

▪naučiti sve o pravilnom održavanju osobne higijene spolnih organa

▪KOSTI VEZA IZMEĐU KOSTIJU

▪naučiti osnovno, kostur, zglobovi....

▪MIŠIĆI

▪naučiti osnovno

▪ŽIVČANA STANICA I ŽIVAC

▪naučiti osnovno

▪**OSJETILO VIDA**

- imenovati dijelove oka

▪**OSJETILO SLUHA I RAVNOTEŽE**

- imenovati dijelove uha

▪**OSTALA OSJETILA- MIRISA, OKUSA, BOLI, OPIPA, HLADNOĆE I TOPLINE**

- istaknuti važnost osjetila u preživljavanju

▪**HORMONI**

- razlikovati žljezde s vanjskim i unutarnjim izlučivanjem, obrazložiti značenje hormona za životne procese

▪**KRVOTOK**

- naučiti osnovno

▪**ORGANI ZA DISANJE I GLAS**

- naučiti osnovno

▪**GRADA, ULOGA I BOLESTI PROBAVNIH ORGANA**

- naučiti osnovno

▪**SUSTAV ORGANA ZA IZLUČIVANJE**

- naučiti osnovno

▪**KOŽA**

- naučiti osnovno

▪**ZAŠTITA ORGANIZAMA OD OZLJEDA I BOLESTI**

- naučiti na koji se način trebamo zaštititi tijelo i organizme od ozljeda i bolesti, što učiniti i kome se obratiti ako do toga dođe

▪**OVISNOSTI**

- naučiti sve o vrstama i posljedicama ovisnosti, na koji se način zaštititi od ovisnosti

▪**SUNČEV SUSTAV**

- naučiti nabrojati planete sunčevog sustava, naučiti značajnost sunčevog sustava za život ljudi

▪**HRVATSKA KAO SUSJEDNA DRŽAVA**

- upoznati se simbolima države i naroda, imenovati glavni grad, imenovati narode i nacionalne manjine koje čine stanovništvo hrvatske, imenovati službene jezike, nabrojati vjere u hrvatskoj, naučiti nešto o prirodnim i gospodarskim značajkama hrvatske

▪**JADRANSKO MORE**

- znati na zemljovidu pokazati Jadransko more, naučiti važnosti Jadranskog mora za život ljudi, gospodarstvo,...

TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

UVOD

Odgojno-obrazovni proces predstavlja organizirani proces utjecanja na antropološka obilježja djece, zatim organizirani proces učenja (usvajanja i usavršavanja) motoričkih gibanja te organizirani proces utjecaja na psihofizički status djece pod direktnim rukovođenjem učitelja i nastavnika.

Tjelesno i zdravstveno odgojno-obrazovno područje zbog svoga značenja za skladan razvoj antropoloških obilježja učenika jedinstveno je po mogućnostima i posebnostima. Malo koja aktivnost djeteta ima takvu biotičku uvjetovanost kao tjelesno vježbanje, koje u školstvu osmišljava jedino nastava tjelesne i zdravstvene kulture. To pretpostavlja da nastava treba biti primjerena razvojnim značajkama djece i mladeži, koje ovaj program u cijelosti uzima u obzir raspodjelom programskih sadržaja po razvojnim razdobljima. Time osigurava usmjerenost nastave tjelesne i zdravstvene kulture prema optimalnom razvoju i usavršavanju onih znanja, sposobnosti i osobina koje su u pojedinom razvojnom razdoblju bitne za učenike.

Program tjelesne i zdravstvene kulture sadržava temeljne postavke tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja kojega određuju obrazovna, antropološka i odgojna sastavnica. Obrazovna sastavnica se odnosi na usvajanje bitnih teorijskih i motoričkih znanja zbog čega u programu tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi prevladavaju modificirana biotička i osnovna kineziološka motorička znanja, dok su u predmetnoj nastavi kao nadgradnja uvrštena napredna kineziološka motorička znanja. Njih upotpunjuju temeljna teorijska znanja iz kineziologije, koja u sprezi s motoričkim znanjima izravno potiču razvoj osobnosti učenika.

Tijekom rasta i razvoja organizam je najosjetljiviji na utjecaj različitih tjelesnih aktivnosti koje uzrokuju višestruke promjene morfoloških obilježja i poboljšanja funkcionalno-motoričkih sposobnosti. Upravo se zato antropološka sastavnica tjelesne i zdravstvene kulture odnosi na sustavnu i trajnu pretvorbu prvenstveno morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja učenika.

Opći morfološki učinci podrazumijevaju utjecaj na sastav tijela unutar kojega se ističe povoljan odnos između količine mišićne mase i potkožnoga masnog tkiva, te prevencija pretilosti. Fiziološki učinci usmjereni su na poticanje funkcija krvožilnoga i dišnoga sustava te djelovanje na kakvoću koštano-mišićnoga sustava. Pozitivno djelovanje na imunološki sustav jednako je potrebno za održavanje zdravlja i prevenciju akutnih i kroničnih bolesti.

Samosvojnost tjelesne i zdravstvene kulture očituje se i u prostoru razvoja motoričkih sposobnosti, čime povećava mogućnosti motoričkog izražavanja učenika u svim aktivnostima. Pritom stručno provedeni procesi tjelesnoga vježbanja razvijaju motoričke sposobnosti znatno iznad razine dostižne samo spontanom biotičkim rastom i razvojem.

CILJ

Cilj je tjelesne i zdravstvene kulture osposobiti učenike za primjenu teorijskih i motoričkih znanja koja omogućuju samostalno tjelesno vježbanje radi veće kvalitete življenja. Istodobno tjelesna i zdravstvena kultura učinkovito mijenja osobine i razvija sposobnosti, čime izravno osigurava promicanje zdravlja kao nezamjenjivog čimbenika svih ljudskih aktivnosti.

OPĆE ZADAĆE

Zadaće tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnoj školi usmjerene su na:

- *usvajanje teorijskih i motoričkih znanja za svakodnevne motoričke aktivnosti, djelotvorno korištenje slobodnog vremena i snalaženje u urgentnim situacijama;
- *zadovoljavanje potreba za kretanjem i poticanje samostalnoga vježbanja;
- *uključivanje u športske klubove i razvijanje interesa za osobni napredak u različitim športskim aktivnostima;
- *usvajanje znanja o samostalnoj kontroli tjelesnoga vježbanja;
- *upoznavanje sa zakonitostima rasta i razvoja temeljnih antropoloških obilježja;
- *usvajanje znanja o očuvanju i promicanju zdravlja;
- *praćenje sastava tijela i prevencija pretilosti;
- *razvijanje i njegovanje higijenskih navika;
- *promicanje općih ljudskih vrijednosti;
- *omogućivanje osobne afirmacije učenika;
- *osposobljavanje za timski (skupni) rad;
- *aktivan boravak u prirodi.

Biološke promjene u rastu i razvoju učenika i učenica, zahtijevaju u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi tvorbu posebnih zadataka po trogodišnjim razvojnim razdobljima.

U prvom razredu, u kojem učenici šestogodišnjaci pripadaju drugom razvojnom razdoblju, naglasak se stavlja na socijalizaciju djeteta, odnosno harmoniziranje dječjih pokreta i kretnji s pokretima i kretanjem svijeta oko njega. Većina djece svoje pokrete i kretnje uspješno formira do četvrte godine. Dalji razvoj psihomotorike karakterizira njezino usavršavanje. Opća psihomotorička spremnost, kao ishod procesa tjelesnih vježbi kojima se povećava opseg i kvaliteta kretanja, bitno je povezana s ukupnim pravilnim i harmoničnim razvojem morfoloških, funkcionalnih, kognitivnih, konativnih i socioloških vlastitosti djeteta.

U dobi oko šeste godine kod djece se znatno povećava spremnost za uključivanje u različite oblike tjelesnih aktivnosti, razvijenija je njihova sposobnost kretanja, snaga i izdržljivost. Djeca su sposobna izvoditi pokrete, odnosno kretanja, točnije i brže. Bolja im je prostorna orijentacija i spremnija su i za izvođenje složenijih pokreta. Također, povećana je njihova otpornost na promjene okoline i na promjene izazvane pod utjecajem kretanja, odnosno tjelesnog vježbanja. Njihove tjelesne aktivnosti, razmjerno opterećenju, mogu trajati i do 30 minuta.

Učenici II., III. i IV. razreda devetogodišnje osnovne pripadaju trećem razvojnom razdoblju koje obilježava sličnost učenika i učenica u morfološkim, motoričkim i funkcionalnim značajkama. Četvrto razdoblje koje obuhvaća V., VI. i VII. razred obilježava progresivno razlikovanje učenika i učenica u navedenim značajkama. Peto razdoblje, koje obuhvaća VIII. i IX. razred osnovne škole i I. razred srednje škole, a obilježeno je izrazitim razlikovanjem učenika i učenica u morfološkim, motoričkim i funkcionalnim značajkama, o čemu nastava tjelesne i zdravstvene kulture dobiva posebne ciljeve i zadatke na obrazovnom, antropološkom i odgojnom planu.

POSEBNE ZADACÉ

1. Obrazovne:

a) Temeljna teorijska znanja:

Primjenom teorijskih znanja potrebno je formirati pozitivan odnos prema predmetu tjelesna i zdravstvena kultura.

- *znanje o potrebi nošenja odgovarajuće odjeće i obuće,
- *znanje o tjelovježbenom prostoru,
- *znanje o higijenskim aktivnostima nakon tjelesnog vježbanja,
- *znanja o značenju bavljenja tjelesnim aktivnostima,
- *znanja o korisnosti i štetnosti utjecaja sunčevih zraka i djelovanju čistoga zraka na čovjeka,
- *znanja o važnosti pravilne i raznovrsne prehrane na rast i razvoj.
- *znanja o ispravnosti osnovnih položaja (stav, sijed, čučanj, klek, upor, vis...) i kretnih struktura (hodanje, trčanje, naskakanje, saskakanje, preskakanje...) kako bi se spriječila ozljeđivanja,
- *znanja o pravilnom držanju tijela, o održavanju i ispravljanju svoda stopala, te značenju praćenja tjelesne visine i težine.

b) Temeljna motorička znanja:

Temeljna motorička znanja koja imaju cilj pripremiti učenike za usvajanje složenijih motoričkih znanja:

- *brzo trčanje do 20 metara iz visokog starta,
- *penjanje i silaženje po švedskim ljestvama,
- *različiti položaji visova upora i hvatova,
- *različiti naskoci i saskoci s povišenja do 60 cm.

Temeljna motorička znanja koja omogućuju razvoj ravnoteže i koordinaciju tijela u vremenu i prostoru:

- *različiti položaji visova i upora,
- *stoj na lopaticama,
- *kolut naprijed i natrag,
- *premet strance.

Temeljna motorička znanja koja omogućuju razvoj ritma:

- *hodanje i trčanje uz glazbenu pratnju,
- *dječji poskoci,
- *dječji ples po izboru.

Temeljna motorička znanja koja omogućuju prepoznavanje nadarene djece i njihovo uključivanje u sportske klubove:

- *elementarne i štafetne igre,
- *bacanje lopte u zid i hvatanje,
- *dodavanje i hvatanje lopte u mjestu (R),
- *vođenje lopte lijevom i desnom rukom u mjestu i kretanju,
- *vođenje lopte unutrašnjom stranom stopala,
- *vođenje lopte u mjestu i pravocrtnom kretanju (K),
- *suručno dodavanje i hvatanje lopte iznad glave u odbojkaškom stavu (O).

2. Antropološke:

- *uporabom različitih kinezioloških sadržaja djelovati na povoljan odnos između količin mišićne mase i potkožnoga masnog tkiva,
- *pozitivno utjecati na živčano-mišićnu koordinaciju i brzinu aktivacije motoričkih jedinica tijekom jednostavnih motoričkih gibanja,
- *utjecati na razvoj brzine reakcije na zvučne i vidne podražaje, manipulaciju predmetima i suradnju u prostoru s drugim učenicima,
- *utjecati na koordinaciju, gibljivost, statičku i dinamičku ravnotežu,
- *obratiti pozornost na razvijanje srčno-žilnog i dišnoga sustava radi sprječavanja negativnih utjecaja sjedilačkoga načina življenja,
- *prepoznati nadarenu djecu te ih u dogovoru s roditeljima uputiti u primjerene športske klubove.

3. Odgojne:

- *poznavanje i pridržavanje mjera opreza za očuvanje zdravlja koje se ostvaruju njegovanjem higijenskih navika,
- *razvijanje interesa za bavljenje tjelovježbom kao dio odgovornosti za vlastito zdravlje,
- *prihvaćanje i uvažavanje različitosti između učenika kao i razumijevanje djece s posebnim potrebama,
- *razvijanje odlučnosti, samopouzdanja, poticanje ustrajnosti i svladavanje straha,
- *razvijanje pozitivne slike o sebi,
- *provođenjem igara utjecati na poštovanje protivnika, pridržavanje pravila igre, svladavanje bijesa i nezadovoljstva, priznavanje pobjede protivniku,
- *razvijati suradničko ponašanje radi osposobljavanja za timski rad.

1.RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

- - tema se **ne smije** provoditi u izvornom obliku
- - tema se **može provoditi u izvornom obliku ili uz modifikaciju** u zavisnosti od vrste i stupnja poteškoće
- - tema se **može** provoditi u izvornom obliku

MJERENJE ANTROPOMETRIJSKIH DIMENZIJA

1.Antropometriska mjerenja

BRIGA ZA ZDRAVLJE

- 1.Pravilna ishrana izvor zdravlja
- 2.Zdravlje, tjelesne aktivnosti, boravak u prirodi
- 3.Dnevni ritam odmora i zdravlja

- Otkriti povezanost između rada i odmora, osobne higijene, tjelesnih aktivnosti i zdravlja.

HODANJE I TRČANJE

1. Hodanje i trčanje uz promjenu smjera kretanja. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. Ciklična kretanja različitim tempom do 1 minute. ● ● ● ● ● ● ● ●
3. Brzo trčanje do 20 m iz visokog starta. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Slobodno pretrčavanje prepreka do 20 cm visine. ● ● ● ● ● ● ● ●
5. Boravak u prirodi

SKAKANJE

6. Postrojavanje u vrstu, kolonu i krug
7. Nagazni skok na povišenje 10 cm s različitim saskocima ● ● ● ● ● ● ● ●
8. Preskakivanje niskih prepreka do 15 cm visine ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Sunožno i jednonožni poskoci po označenom prostoru ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Preskakivanje kratke vijače sunožno u mjestu ● ● ● ● ● ● ● ●
11. Poskoci u mješovitom upor u uzduž švedske klupe ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJE I HVATANJE

12. Bacanje loptice udalj s mjesta lijevom i desnom rukom. ● ● ● ● ● ● ● ●
13. Bacanje lakših lopti uvis na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●
14. Bacanje lakših lopti o tlo na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

15. Bočno valjanje u lijevo i u desno. ● ● ● ● ● ● ● ●
16. Povaljke u ležanju. ● ● ● ● ● ● ● ●
17. Kolut naprijed niz kosinu ● ● ● ● ● ● ● ●

PENJANJE I PUZANJE

18. Puzanje i provlačenje na različite načine. ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Penjanje i silaženje po švedskim ljestvama. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠANJE I UPIRANJE

20. Različiti položaji visova i hvatova ● ● ● ● ● ● ● ●
21. Različiti mješoviti upori u mjestu i kretanju na tlu/spravama. ● ● ● ● ● ● ● ●
22. Upor za rukama osloncem nogama na povišenju. ● ● ● ● ● ● ● ●
23. Stoj na lopaticama. ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE STRUKTURE

24. Hodanja i trčanja uz glazbenu pratnju ● ● ● ● ● ● ● ●
25. Oponašanja prirodnih pojava i raspoloženja uz glazbenu pratnju. ● ● ● ● ● ● ● ●

IGRE

26. Elementarna igra bez pomagala ● ● ● ● ● ● ● ●
27. Štafetna igra bez pomagala ● ● ● ● ● ● ● ●
28. Slobodno poigravanje i vođenje lopte (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
29. Slobodna igra sa smanjenim brojem igrača u označenom prostoru (3:3,4:4) (N). ● ● ● ● ● ● ● ●

MOTORIČKE VJEŽBE

- Usavršiti biotička motorička znanja (hodanja, trčanja, skakanja itd.) u ovoj dobi ima poseban značaj za slobodno vrijeme učenika, urgentne situacije, kao i za vrhunsko športsko stvaralaštvo. Usvojiti višenja, upiranja i kolutanja kao temeljna motorička znanja u ulozi nadgradnje koordinacijski zahtjevnijih motoričkih gibanja.

Primjeniti elementarne i štafetne igre kao čimbenik **socijalizacije i homogenizacije** djece u razredu, pri čemu njihovo usvajanje postaje izvorom kvalitetnijeg osmišljavanja slobodnog vremena tijekom cijelog života.

2. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJE I TRČANJE

1. Hodanje i trčanje uz promjenu smjera kretanja. ● ● ● ● ● ●
2. Ciklična kretanja različitim tempom do 1 minute. ● ● ● ● ● ● ● ●
3. Brzo trčanje do 20 m iz visokog starta. ● ● ● ● ● ●
4. Slobodno pretrčavanje prepreka do 20 cm visine. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

5. Sunožni i jednonožni poskoci po označenim prostorima. ● ● ● ● ● ● ● ●
6. Preskakivanje kratke vijače sunožno u mjestu. ● ● ● ● ● ● ● ●
7. Poskoci u mješovitome uporu uzduž švedske klupe. ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJE I HVATANJE

8. Bacanje loptice udalj s mjesta lijevom i desnom rukom. ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Bacanje lakših lopti uvis na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Bacanje lakših lopti o tlo na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

11. Bočno valjanje u lijevo i u desno. ● ● ● ● ● ● ● ●
12. Povaljke u ležanju. ● ● ● ● ● ● ● ●
13. Kolut naprijed niz kosinu. ● ● ● ● ● ● ● ●

PENJANJE I PUZANJE

14. Puzanje i provlačenje na različite načine. ● ● ● ● ● ● ● ●
15. Penjanje i silaženje po švedskim ljestvama. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠANJE I UPIRANJE

16. Različiti položaji visova i hvatova. ● ● ● ● ● ● ● ●
17. Različiti mješoviti upori u mjestu i kretanju na tlu/spravama. ● ● ● ● ● ● ● ●
18. Upor za rukama osloncem nogama na povišenju. ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Stoj na lopaticama. ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE STRUKTURE

20. Hodanja i trčanja uz glazbenu pratnju. ● ● ● ● ● ● ● ●
21. Oponašanja prirodnih pojava i raspoloženja uz glazbenu pratnju. ● ● ● ● ● ● ● ●

IGRE

- 22. Elementarna igra bez pomagala. ● ● ● ● ● ● ●
- 23. Štafetna igra bez pomagala. ● ● ● ● ● ● ●
- 24. Slobodno poigravanje i vođenje lopte (N). ● ● ● ● ● ● ●
- 25. Slobodna igra sa smanjenim brojem igrača u označenom prostoru (3:3,4:4) (N). ● ● ● ● ● ● ●

Usavršiti biotička motorička znanja (hodanja, trčanja, skakanja itd.) u ovoj dobi ima poseban značaj za slobodno vrijeme učenika, urgentne situacije, kao i za vrhunsko športsko stvaralaštvo. Usvojiti višenja, upiranja i kolutanja kao temeljna motorička znanja u ulozi nadgradnje koordinacijski zahtjevnijih motoričkih gibanja.

Primjeniti elementarne i štafetne igre kao čimbenik **socijalizacije i homogenizacije** djece u razredu, pri čemu njihovo usvajanje postaje izvorom kvalitetnijeg osmišljavanja slobodnog vremena tijekom cijelog života.

3. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJE I TRČANJE

1. Hodanje zadanom brzinom. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. Ciklična kretanja različitim tempom do 2 minute. ● ● ● ● ● ● ● ●
3. Brzo trčanje do 30 m iz visokog starta. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Hodanje po uskoj površini. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

5. Sunožni i jednonožni poskoci u mjestu i kretanju s različitim zadacima. ● ● ● ● ● ● ● ●
6. Skok u daljinu iz zaleta. ● ● ● ● ● ● ● ●
7. Preskakivanje kratke vijače u kretanju. ● ● ● ● ● ● ● ●
8. Naskok na povišenje do 40 cm i različiti saskoci. ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJE, HVATANJE I GAĐANJE

9. Gađanje lopticom u cilj s različitih udaljenosti. ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Bacanje lakših lopti u zid na različite načine i hvatanje ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

11. Kolut natrag niz kosinu. ● ● ● ● ● ● ● ●
12. Kolut naprijed. ● ● ● ● ● ● ● ●

PENJANJE

13. Penjanje na zapreke do 80 cm. ● ● ● ● ● ● ● ●
14. Penjanje po švedskim ljestvama, silaženje po kosini i suprotno. ● ● ● ● ● ● ● ●

UPIRANJE

15. Različiti položaji upora i sjedova na spravama. ● ● ● ● ● ● ● ●
16. Stoj penjanjem uz okomitu plohu. ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE STRUKTURE

17. Ritmično povezivanje jednonožnih i sunožnih skokova. ● ● ● ● ● ● ● ●
18. Osnovni oblici kretanja uz glazbu različitog ritma i tempa. ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Oponašanje kretanja životinja i različitih ljudskih aktivnosti (improvizacija koreografije). ● ● ● ● ● ● ● ●

IGRE

- 20. Elementarna igra s pomagalima. ● ● ● ● ● ● ●
- 21. Štafetna igra s pomagalima. ● ● ● ● ● ● ●
- 22. Poigravanje loptom lijevom i desnom rukom u mjestu (R). ● ● ● ● ● ● ●
- 23. Vođenje lopte lijevom i desnom rukom u pravocrtnom kretanju (R). ● ● ● ● ● ● ●
- 24. Vođenje lopte unutarnjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ● ●
- 25. Dodavanje i zaustavljanje lopte unutarnjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ● ●
- 25. Udarac na vrata unutarnjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ● ●

Usvojiti na višoj razini biotička motorička znanja iz nastavnih cjelina bacanja, hvatanja i gađanja zbog primjene u svakodnevnom životu čime se spontano potiče daljnji razvoj motoričkih sposobnosti u izvanškolsko vrijeme.

Usvajanja motoričkih znanja iz cjelina kolutanja, ritmičke strukture i igre potiču razvoj koordinacije pokreta, koja je od presudnog značaja i sa stajališta mnogih nastavnih predmeta.

Usavršiti motoričke strukture gibanja iz cjelina penjanja i upiranja značajno je za svakodnevne životne situacije djece, čime postaju svrsishodne za prevenciju ozljeđivanja.

4. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJE I TRČANJE

1. Ciklična kretanja različitim tempom do 3 minute. ● ● ● ● ● ●
2. Brzo trčanje do 40 m iz visokog starta. ● ● ● ● ● ●
3. Ritmično pretrčavanje prepreka do 30 cm visine. ● ● ● ● ● ●
4. Hodanje u usponu po niskoj gredi. ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

5. Skok uvis iz ravnoga zaleta odrazom lijevom i desnom nogom. ● ● ● ● ● ●
6. Preskakivanje duge vijače. ● ● ● ● ● ●
7. Naskok u upor čučači na povišenje do 60 cm, saskok pruženi. ● ● ● ● ● ●

BACANJE

8. Bacanje loptice udalj iz zaleta. ● ● ● ● ● ●
9. Bacanje medicine od 1 kg objema rukama - suvanjem. ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

10. Kolut natrag. ● ● ● ● ● ●
11. Kolut naprijed s mjesta preko niske prepreke (lopte, medicine i dr.). ● ● ● ● ● ●

PENJANJE I PUZANJE

12. Povlačenje po kosini. ● ● ● ● ● ●
13. Penjanje po kvadratnim ljestvama. ● ● ● ● ● ●

UPIRANJE

14. Naskok na nisku pritku u upor prednji, smak. ● ● ● ● ● ●
15. Premet strance. ● ● ● ● ● ●

VUČENJE I POSKAKIVANJE

16. Vučenje i potiskivanje suvježbača na različite načine bez pomagala. ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE STRUKTURE

17. »Dječji« poskoci. ● ● ● ● ● ●
18. Kretanje parova uz glazbu u različitim smjerovima sučelice, postranice, otvoreno, zatvoreno, okretom i sl. ● ● ● ● ● ●
19. Dječji ples po izboru. ● ● ● ● ● ●

IGRE

- 20. Dodavanje i hvatanje lopte u mjestu (R). ● ● ● ● ● ●
- 21. Slobodna igra (R). ● ● ● ● ● ●
- 22. Vođenje lopte desnom i lijevom rukom u mjestu i pravocrtnom kretanju (K). * ● ● ● ● ● ●
- 23. Osnovno dodavanje i hvatanje lopte s dvije ruke u mjestu (K). * ● ● ● ● ● ●
- 24. Dodavanje i hvatanje lopte s dvije ruke u kretanju - *košarkaški dvokorak* (K). * ● ● ● ● ● ●
- 25. Vođenje lopte rolanjem donjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ●
- 26. Dodavanje lopte u kretanju (N). ● ● ● ● ● ●
- 27. Zaustavljanje lopte donjom stranom stopala nakon odbijanja od podloge (N). ● ● ● ● ● ●

Daljnje usavršavanje temeljnih motoričkih znanja kao što su hodanja i trčanja, preskakivanja, naskoci i saskoci iznimno je korisno za živčano-mišićnu koordinaciju, kao i pripremu za određene kineziološke aktivnosti. Ovim jednostavnijim motoričkim gibanjima nadalje povećavati učinkovitost aktivacije motoričkih jedinica.

Igrama unaprjeđivati sposobnosti reakcija na zvučne i vidne podražaje te rukovanja predmetima. Programskim sadržajima ove nastavne cjeline poticati oplemenjivanje slobodnog vremena djeteta te učinkovito bavljenje kineziološkim aktivnostima koje u ovom uzrastu uspostavljaju povoljan odnos u sastavu tijela.

5. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Ciklična kretanja različitim tempom do 4 minute. ● ● ● ● ●
2. Brzo trčanje na 50 m iz poluvisokog starta. ● ● ● ● ●

SKAKANJE

3. Skok uvis iz kosoga zaleta odrazom lijevom i desnom nogom. ● ● ● ● ● ●
4. Sunožni naskok na odskočnu dasku i skok pruženo. ● ● ● ● ● ●

BACANJE I GAĐANJE

5. Gađanje lopticom u pokretni cilj s udaljenosti do 5 m. ● ● ● ● ● ●
6. Bacanje medicine od 1 kg suručno iz različitih položaja ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

7. Povezivanje koluta naprijed i natrag na različite načine. ● ● ● ● ● ●

PENJANJE

8. Penjanje po mornarskim ljestvama. ● ● ● ● ● ●
9. Penjanje po konopu ili motki do 2 m. ● ● ● ● ● ●

VIŠENJE I UPIRANJE

10. Vis prednji na karikama. ● ● ● ● ● ●
11. Vis stojeći prednji provlakom u vis stojeći stražnji na dočelnim spravama. ● ● ● ● ● ●
12. Iz upora prednjeg na niskoj pritki odnjihom saskok. ● ● ● ● ● ●

VUČENJE I POTISKIVANJE

13. Vučenje i potiskivanje suvježbača na različite načine uz korištenje pomagala. ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

14. Trokorak. ● ● ● ● ● ●
15. Galop naprijed i strance. ● ● ● ● ● ●
16. Vaga zanoženjem na tlu. ● ● ● ● ● ●
17. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja.

IGRE

18. Dodavanje i hvatanje lopte u kretanju (R). ● ● ● ● ● ●
19. Mini rukomet (R). ● ● ● ● ● ●
20. Vođenje lopte s promjenom smjera kretanja (K). * ● ● ● ● ● ●

21. Ubacivanje lopte u koš jednom rukom odozgora nakon vođenja – *košarkaški dvokorak* (K). * ● ● ● ●

22. Dječja košarka (K). * ● ● ● ● ● ●

** Provedba označenih nastavnih tema uvjetovana je posjedovanjem koševa s mogućnošću podešavanja visine i košarkaške lopte veličine 5. Ukoliko ne postoje mogućnosti provedbe, iste se uključuju kao programski sadržaji u predmetnu nastavu osnovne škole.*

23. Dodavanje i hvatanje lopte iz »košarice« u odbojkaškom stavu (O). ● ● ● ● ● ●

24. Vođenje lopte sredinom hrpta stopala (N). ● ● ● ● ● ●

25. Udarac na vrata sredinom hrpta stopala (N). ● ● ● ● ● ●

26. Dječji nogomet (N). ● ● ● ● ● ●

Automatizirati ona motorička znanja koja su preduvjet za daljnje učenje složenijih nastavnih tema u predmetnoj nastavi. Usvajanje nastavnih tema iz nogometa, košarke i rukometa temeljna su pretpostavka provođenju samostalnog tjelesnog vježbanja i razvijanju živčanomišićna kontrole pokreta koja nalazi primjenu u mnogim predmetima razredne nastave. Upoznati kulturnu baštinu i tradiciju svoga naroda učenjem narodnog plesa iz zavičajnog područja, te isticanje nacionalnog identiteta.

6. RAZRED

(Učenici)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Ciklična kretanja različitim tempom do 6 minuta. ● ● ● ● ● ●
2. Brzo trčanje do 60 m iz niskog starta. ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

3. Skok uvis prekoračnom tehnikom »škare«. ● ● ● ● ● ●
4. Skok udalj zgrčnom tehnikom. ● ● ● ● ● ●
5. Zgrčeni skok odrazom s odskočne daske. ● ● ● ● ● ●

BACANJA

6. Bacanje male medicine od 1 kg s mjesta suvanjem lijevom i desnom rukom. ● ● ● ● ● ●

VIŠENJE, UPIRANJE I PENJANJE

7. Penjanje po motki do 5 m. ● ● ● ● ● ●
8. Jednonožni uzmah na niskoj preči/pritki. ● ● ● ● ● ●
9. Stoj na rukama uz okomitu plohu. ● ● ● ● ● ●
10. Vis strmoglavci iz visa uznetoga na karikama. ● ● ● ● ● ●
11. Njih u uporu na paralelnim ručama do sjeda raznožno. ● ● ● ● ● ●

PRESKAKIVANJE

12. Raznoška. ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

13. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja. ● ● ● ● ● ●

BORILAČKE STRUKTURE

14. Pad naprijed preko ramena u dominantnu stranu. ● ● ● ● ● ●

IGRE

15. Vođenje lopte različitim načinima (R). ● ● ● ● ● ●
16. Dodavanje i hvatanje lopte različitim načinima (R). ● ● ● ● ● ●
17. Šut s tla osnovnim načinom (R). ● ● ● ● ● ●
18. Osnovni košarkaški stav u napadu s loptom i pivotiranje (K). * ● ● ● ● ● ●
19. Šut jednom rukom s prsiju iz mjesta (K). * ● ● ● ● ● ●

20. Slobodna igra 1:1 (K). * ● ● ● ● ● ● ●

** ukoliko nisu postojali materijalno-tehnički uvjeti za provedbe nastavnih tema iz košarkaške igre u četvrtom i petom razredu, iste se uključuju kao programski sadržaji u šestom razredu.*

21. Vršno odbijanje iz srednjeg odbojkaškog stava (O). ● ● ● ● ● ● ●

22. Podlaktično odbijanje (O). ● ● ● ● ● ● ●

23. Donji servis i prijem servisa vršno (O). ● ● ● ● ● ● ●

24. Igre vršnim odbijanjem 1:1, 2:2 (O). ● ● ● ● ● ● ●

25. Zaustavljanje lopte hrptom stopala principom amortizacije (N).

26. Osnovno oduzimanje lopte sučelice (N).

6. RAZRED

(Učenice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Ciklična kretanja različitim tempom do 6 minuta. ● ● ● ● ● ● ●

2. Brzo trčanje do 60 m iz niskog starta. ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

3. Skok uvis prekoračnom tehnikom »škare«. ● ● ● ● ● ● ●

4. Skok udalj zgrčnom tehnikom. ● ● ● ● ● ● ●

5. Zgrčeni skok odrazom s odskočne daske.

BACANJE

6. Bacanje male medicine od 1 kg s mjesta suvanjem lijevom i desnom rukom. ● ● ● ● ● ● ●

UPIRANJEN I PENANJE

7. Penjanje po motki do 5 m. ● ● ● ● ● ● ●

8. Jednonožni uzmah na niskoj preči/pritki. ● ● ● ● ● ● ●

9. Stoj na rukama uz okomitu plohu. ● ● ● ● ● ● ●

10. Galop naprijed po tlu/gredama različitih visina. ● ● ● ● ● ● ●

11. Vaga zanoženjem na tlu/gredama različitih visina.

PRESKAKIVANJE

12. Raznoška. ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

13. Osnovni koraci aerobike niskog i visokog intenziteta. ● ● ● ● ● ● ●

14. Skok »škarice«. ● ● ● ● ● ●

15. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja. ● ● ● ● ● ●

BORILAČKE STRUKTURE

16. Pad naprijed preko ramena u dominantnu stranu. ● ● ● ● ● ●

IGRE

17. Vođenje lopte različitim načinima (R). ● ● ● ● ● ●

18. Dodavanje i hvatanje lopte različitim načinima (R). ● ● ● ● ● ●

19. Šut s tla osnovnim načinom (R). ● ● ● ● ● ●

20. Osnovni košarkaški stav u napadu s loptom i pivotiranje (K). * ● ● ● ● ● ●

21. Šut jednom rukom s prsiju iz mjesta (K). * ● ● ● ● ● ●

22. Slobodna igra 1:1 (K). * ● ● ● ● ● ●

** ukoliko nisu postojali materijalno-tehnički uvjeti za provedbe nastavnih tema iz košarkaške igre u četvrtom i petom razredu, iste se uključuju kao programski sadržaji u šestom razredu.*

23. Vršno odbijanje iz srednjeg odbojkaškog stava (O). ● ● ● ● ● ●

24. Podlaktično odbijanje (O). ● ● ● ● ● ●

25. Donji servis i prijem servisa vršno (O). ● ● ● ● ● ●

26. Igre vršnim odbijanjem 1:1, 2:2 (O). ● ● ● ● ● ●

27. Zaustavljanje lopte hrptom stopala principom amortizacije (N). ● ● ● ● ● ●

28. Osnovno oduzimanje lopte sučelice (N). ● ● ● ● ● ●

29. Žongliranje loptom (N). ● ● ● ● ● ●

Podići razinu usvojenosti osnovnih elementa nastavne cjeline igre s ciljem primjene momčadskih sportova u svakodnevnom životu. Nastavne teme iz ove cjeline u funkciji su ranog usmjeravanja prema odgovarajućim izbornim aktivnostima školskih sportskih klubova. Utjecati na razvoj koordinacije i eksplozivne snage u vrijeme osjetljivosti na podražaje tih motoričkih sposobnosti nastavnim cjelinama trčanja, skakanja i bacanja. Motoričkim znanjima penjanja na motku do 5 m i padom naprijed osigurati učinkovitu reakciju učenika u hitnim situacijama i svakodnevnom životu. Osnovnim koracima aerobike pospješiti razvoj koordinacije u ritmu i utjecaj na ritam, jer u ženskoj populaciji ovi sadržaji imaju visoku upotrebnu vrijednost u svakodnevnom životu.

7. RAZRED

(Učenici)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Trčanje različitim tempom do 6 minuta. ● ● ● ● ● ●
2. Preponsko trčanje. ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

3. Skok udalj jedan i pol koračnom tehnikom. ● ● ● ● ● ●
4. Osnovni skokovi s mini trampolina – pruženi, zgrčeni, raznožni. ● ● ● ● ● ●

BACANJE

5. Bacanje male medicine do 2 kg bočnom tehnikom. ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

6. Leteći kolut na povišenje od mekih strunjača. ● ● ● ● ● ●

VIŠENJE, UPIRANJE I PENJANJE

7. Penjanje po konopu do 5 m. ● ● ● ● ● ●
8. Ljuljanje na karikama malom amplitudom, saskok u zaljuljaju. ● ● ● ● ● ●
9. Njih u uporabi na niskim paralelnim ručama, saskok zanožno. ● ● ● ● ● ●

PRESKAKIVANJE

10. Zgrčka. ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

11. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja. ● ● ● ● ● ●
12. Osnovne vježbe aerobike za razvoj repetitivne snage. ● ● ● ● ● ●

BORILAČKE STRUKTURE

13. Pad natrag i u stranu. ● ● ● ● ● ●
14. Osnovni zahvati držanja u parteru. ● ● ● ● ● ●

IGRE

15. Skok šut (R). ● ● ● ● ● ●
16. Blokiranje i oduzimanje lopte (R). ● ● ● ● ● ●
17. Zonska obrana 6:0, sustav igre s jednim kružnim napadačem (R). ● ● ● ● ● ●
18. Kretanje u vođenju i zaustavljanje ili zaustavljanje na dodanu loptu (K). ● ● ● ● ● ●
19. Vođenje lopte s promjenom smjera i tempa kretanja (K). ● ● ● ● ● ●

20. Suradnja dva igrača u obrani i napadu (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
21. Prijem servisa podlaktično (O). ● ● ● ● ● ● ● ●
22. Mini odbojka 3:3 (O). ● ● ● ● ● ● ● ●
23. Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
24. Driblinzi i fintiranja (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
25. Udarac glavom iz kretanja bez skoka (N). ● ● ● ● ● ● ● ●

7. RAZRED

(Učenice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Trčanje različitim tempom do 6 minuta. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. Preponsko trčanje. ● ● ● ● ● ● ● ●

PRESKAKIVANJE

3. Skok udalj jedan i pol korakom tehnikom. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Osnovni skokovi s mini trampolina – pruženi, zgrčeni, raznožni. ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJA

5. Bacanje male medicine do 2 kg bočnom tehnikom. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJA

6. Leteći kolut na povišenje od mekih strunjača. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠENJE I PENJANJE

7. Penjanje po konopu do 5 m. ● ● ● ● ● ● ● ●
8. Ljuljanje na karikama malom amplitudom, saskok u zaljuljaju. ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Klimom premah zgrčeno i raznožno na dvovisinskim ručama. ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Naskok u upor čučajući na gredu, saskok pruženo. ● ● ● ● ● ● ● ●

PRESKOCI

11. Zgrčka. ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

12. Spajanje osnovnih koraka aerobike niskog i visokog intenziteta u jednostavnije koreografije. ● ● ● ● ● ● ● ●

13. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja. ● ● ● ● ● ●
14. Osnovne vježbe aerobike za razvoj repetitivne snage. ● ● ● ● ● ●
15. »Mačji« skok. ● ● ● ● ● ●
16. Daleko-visoki skok. ● ● ● ● ● ●

BORILAČKE STRUKTURE

17. Pad natrag i u stranu. ● ● ● ● ● ●

IGRE

18. Skok šut (R). ● ● ● ● ● ●
19. Blokiranje i oduzimanje lopte (R). ● ● ● ● ● ●
20. Zonska obrana 6:0, sustav igre s jednim kružnim napadačem (R). ● ● ● ● ● ●
21. Kretanje u vođenje i zaustavljanje ili zaustavljanje na dodanu loptu (K). ● ● ● ● ● ●
22. Vođenje lopte s promjenom smjera i tempa kretanja (K). ● ● ● ● ● ●
23. Suradnja dva igrača u obrani i napadu (K). ● ● ● ● ● ●
24. Prijem servisa podlaktično (O). ● ● ● ● ● ●
25. Mini odbojka 3:3 (O). ● ● ● ● ● ●
26. Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja (N).
27. Driblinzi i fintiranja (N).

Upoznati učenike s povezanošću tjelesnog vježbanja i voluminoznosti tijela. Nastavne teme Ljuljanje na karikama, Saskok u zaljuljaju, Njih u upor u niskim ručama, Saskok zanožno kao i Penjanje na konop do 5 m značajne su za razvoj relativne repetitivne snage. Zbog toga su posebno pogodne za zorno prenošenje saznanja o reguliranju nesrazmjera u odnosu visine i težine tijela, što je u širem smislu valja povezati sa značajem pravilne prehrane na njihovo zdravlje.

Poticati kreativnost učenika objedinjavanjem osnovnih struktura koraka u jednostavne koreografije aerobike. Time se pospješuje razvoj važnog obilježja za mnoge ljudske djelatnosti. Usvojenost nastavnih tema iz područja Ritmičke i plesne strukture omogućit će djevojčicama iskazivanje estetske komponente za vrijeme tjelesnog vježbanja. Motorička znanja iz mnogih nastavnih cjelina iskustveno pružaju saznanja o pojavi umora i načinima njegova otklanjanja u školi.

8. RAZRED

(Učenici)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Štafetna trčanja s primopredajom palice odozdo. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. »Leteće« trčanje na 20 m. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJA

3. Skok uvis prekoračnom tehnikom »škare« iz polukružnog zaleta. ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJA

4. Bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja koplja. ● ● ● ● ● ● ● ●
5. Bacanje male medicine do 3 kg bočnom tehnikom. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJA

6. Leteći kolut na povišenje od mekih strunjača uz pomoć odraznog pomagala. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠENJA I UPIRANJA

7. Podmetni saskok iz visa stojećeg prednjeg s preče/pritke. ● ● ● ● ● ● ● ●
8. Njih na preči/pritki. ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Različite varijante premeta strance. ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Salto natrag odrazom iz visa stojećeg na dočelnim karikama. ● ● ● ● ● ● ● ●

PLESNE STRUKTURE

11. Engleski valcer. ● ● ● ● ● ● ● ●
12. Disco fox. ● ● ● ● ● ● ● ●

BORILAČKE STRUKTURE

13. Tehnika ramenskog bacanja kroz klek. ● ● ● ● ● ● ● ●

IGRE

14. Šut s pozicija krila i kružnog napadača (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
15. Pojedinačni i skupni protunapad (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
16. Obrambeni stav i kretanje u obrani (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
17. Ubacivanje lopte u koš jednom rukom odozgora nakon dodane lopte – *košarkaški dvokorak* (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
18. Kontranapad – završna akcija (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Dizanje lopte visoko na krajeve mreže (O). ● ● ● ● ● ● ● ●

20. Napad iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – »kuhanje« (O) ● ● ● ● ● ● ●
21. Mini odbojka 4:4 (O) ● ● ● ● ● ● ●
22. Tehnika ubacivanja lopte u igru rukama (N). ● ● ● ● ● ● ●
23. Zaustavljanje lopte natkoljenicom principom amortizacije (N). ● ● ● ● ● ● ●
24. Oduzimanje lopte presijecanjem (N). ● ● ● ● ● ● ●
25. Forhend servis (B). ● ● ● ● ● ● ●
26. Forhend lob iznad glave (B). ● ● ● ● ● ● ●

8. RAZRED

(Učenice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJA

1. Štafetna trčanja s primopredajom palice odozdo. ● ● ● ● ● ● ●
2. »Leteće« trčanje na 20 m. ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJA

3. Skok uvis prekoračnom tehnikom »škare« iz polukružnog zaleta. ● ● ● ● ● ● ●

BACANJA

4. Bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja koplja. ● ● ● ● ● ● ●
5. Bacanje male medicine do 3 kg bočnom tehnikom. ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJA

6. Leteći kolut na povišenje od mekanih strunjača uz pomoć odraznog pomagala. ● ● ● ● ● ● ●

VIŠENJA I UPIRANJA

7. Podmetni saskok iz visa stojećeg prednjeg s preče/pritke. ● ● ● ● ● ● ●
8. Premasi odnožno na dvovisinskim ručama, saskok s premahom odnožnim i okretom za 90°. ● ● ● ● ● ● ●
9. Naskok na gredu visine 80-120 cm s premahom odnožnim i okretom za 90°, usprav kroz čučanj. ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

10. Engleski valcer. ● ● ● ● ● ● ●
11. Disco fox. ● ● ● ● ● ● ●
12. Složeniji koraci aerobike niskog i visokog intenziteta. ● ● ● ● ● ● ●

13. Okreti. ● ● ● ● ●
14. Valovita gibanja rukama i tijelom. ● ● ● ● ●
15. Skokovi sa spravom po izboru. ● ● ● ● ●
16. »Mačji« skok na niskoj gredi. ● ● ● ● ●

SASTAVI

17. Koreografija aerobike.

IGRE

18. Šut s pozicija krila i kružnog napadača (R). ● ● ● ● ●
19. Pojedinačni i skupni protunapad (R). ● ● ● ● ●
20. Obrambeni stav i kretanje u obrani (K). ● ● ● ● ●
21. Ubacivanje lopte u koš jednom rukom odozgora nakon dodane lopte – *košarkaški dvokorak* (K).
● ● ● ● ●
22. Kontranapad – završna akcija (K). ● ● ● ● ●
23. Dizanje lopte visoko na krajeve mreže (O). ● ● ● ● ●
24. Napad iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – »kuhanje« (O) ● ● ● ● ●
25. Mini odbojka 4:4 (O) ● ● ● ● ●
26. Forhend servis (B). ● ● ● ● ●
27. Forhend lob iznad glave (B). ● ● ● ● ●

Promicati sve inačice suradničkog ponašanja kako u razredu, tako u obitelji i društvu. Usvajanjem motoričkih znanja njihanja na preči i premeta strance s okretom poticati pozitivne promjene u povećanju snage, posebice ruku i ramenog pojasa te trupa, kao i stvaranje predložaka za razvijanje objektivnosti i osobne procjene uspješnosti. Kod učenika će sve navedeno omogućiti motorička znanja podmetni saskok iz visa stojećeg prednjeg s preče/pritke, premasi odnožno i saskok s premahom odnožnim s okretom za 90°, naskok na gredu visine 80 -120 cm s premahom odnožnim I okretom za 90°, usprav kroz čučanj. Društveni plesovi *Engleski valcer* i *Disco fox* predstavljaju motorička znanja koja se svrstavaju u opću kulturu te samim tim nalaze primjenu u svakodnevnom životu. Osim toga, ove su nastavne teme jednako značajne za pojašnjavanje i uvažavanje nacionalnih razlika, što je izravni prilog tolerantnom ponašanju.

Nastavne teme iz područja Igara omogućit će njihovu primjenu u različitim aspektima ljudskog življenja. Tako se, osim povećanja kvalitete bavljenja pojedinim sportovima, ističe njihov učinak na **promicanje poštenja, iskrenosti, samokontrole te poticanja uljuđenog navijačkog ponašanja**. Strukturna složenost gibanja ovih nastavnih tema omogućuje učenje na vlastitim pogreškama što je neizbježna sastavnica svih ljudskih djelatnosti.

Nastavna cjelina Sastavi omogućit će učenicama podizanje razine usvojenosti motoričkih znanja iz područja aerobike na višu razinu, što će sigurno izazvati pozitivan utjecaj na razvoj koordinacije, gibljivosti, eksplozive te repetitivne snage.

9. RAZRED

(Učenici)

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJA I TRČANJA

1. Osnove brzog hodanja. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. Kinematičke razlike u tehnikama trčanja na kratke i duge pruge. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJA

3. Skok uvis leđnom tehnikom »flop«. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Polusalto na povišenje od mekih strunjača uz pomoć odraznog pomagla. ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJA

5. Bacanje loptice tehnikom O'Brien. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠENJA

7. Ljuljanje na karikama s okretima za 180°. ● ● ● ● ● ● ● ●

PLESNE STRUKTURE

8. Bečki valcer. ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Latinoamerički ples po izboru. ● ● ● ● ● ● ● ●

BORILAČKE STRUKTURE

10. Tehnika bočnoga bacanja hvatom glave i ruke kroz klek. ● ● ● ● ● ● ● ●

SASTAVI

11. Vježba na tlu. ● ● ● ● ● ● ● ●

IGRE

12. Finte (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
13. Stvaranje viška napadača zabađanjem (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
14. Skok šut nakon vođenja ili dodane lopte (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
15. Igra košarka 3:3 ili 5:5 (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
16. Smeč iz zaleta visoko dodane lopte (O). ● ● ● ● ● ● ● ●
17. Gornji servis bez rotacije (O). ● ● ● ● ● ● ● ●
18. Udarci lopte vanjskom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Volej i/ili poluvolej (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
20. Udarac glavom iz kretanja sa skokom (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
21. Kratka loptica na mreži (B). ● ● ● ● ● ● ● ●

22. Forhend drop iznad glave (B). ● ● ● ● ● ●

9. RAZRED

(Učenice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJA I TRČANJA

1. Osnove brzog hodanja. ● ● ● ● ● ●

2. Kinematičke razlike u tehnikama trčanja na kratke i duge pruge. ● ● ● ● ● ●

SKAKANJA

3. Skok uvis leđnom tehnikom »flop«. ● ● ● ● ● ●

BACANJA

4. Bacanje loptice tehnikom O'Brien. ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

5. Bečki valcer. ● ● ● ● ● ●

6. Latinoamerički ples po izboru. ● ● ● ● ● ●

7. Okreti za 180° na tlu/gredi. ● ● ● ● ● ●

8. »Kožački« skok. ● ● ● ● ● ●

9. Pirueta u desnu i lijevu stranu. ● ● ● ● ● ●

SASTAVI

10. Vježba na tlu. ● ● ● ● ● ●

11. Vježba na gredi, preporuka visine 80 cm. ● ● ● ● ● ●

12. Koreografija bez ili sa spravom po izboru. ● ● ● ● ● ●

IGRE

14. Finte (R). ● ● ● ● ● ●

15. Stvaranje viška napadača zabađanjem (R). ● ● ● ● ● ●

16. Igra košarka 3:3 ili 5:5 (K). ● ● ● ● ● ●

17. Smeč iz zaleta visoko dodane lopte (O). ● ● ● ● ● ●

18. Gornji servis bez rotacije (O). ● ● ● ● ● ●

19. Kratka loptica na mreži (B). ● ● ● ● ● ●

19. Forhend drop iznad glave (B). ● ● ● ● ● ●

Usvojiti kinematičke razlike tehnika trčanja na duge i kratke pruge.
Njihova obrazovna primjena očituje se u upoznavanju s pravilnim izmjenama etapa vježbanja i oporavka čime se postavljaju temelji doziranja opterećenja u neselekcionirane populacije. Nastavnom temom Osnove brzog hodanja upoznati učenike s terapijskom ulogom sporta.
Nastavnom temom Vježba na tlu poticati kreativnost učenika i razvoj estetske komponente gibanja. Osim toga ovom temom omogućiti učenicima stjecanje spoznaja o osobnim mogućnostima čime se razvija objektivna slika o sebi.
Poznavanje *Bečkog valcera* na razini samostalnog plesa s partnerom osigurava usvajanja društveno prihvatljivih načina komuniciranja. Naprednije tehnike nogometa, košarke i odbojke korak su naprijed u primijeni ovih znanja u mnogim oblicima rada školskog sportskog kluba kao što su međurazredna i međuškolska natjecanja.
Na taj se način učenici osposobljavaju za aktivno organiziranje slobodnog vremena te samostalno postaju kreatori načina življenja.
Nastavne teme iz cjelina Ritmičko plesne strukture i Sastavi omogućavaju učenicama razvijanje estetike komponente u okviru tjelesnog vježbanja što može biti od izuzetnog značaja u daljnjem životu.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Županija Zapadnohercegovačka
Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa
Broj:07-01-92-01/10
Široki Brijeg, 05. veljače 2010.

MINISTAR
Vjekoslav Čamber